СВОБОДА

Пам'ятаймо про Україну!

Видає Український Народний Союз — SVOBODA — Published by the Ukrainian National Association

ЦІНА $1.00 РАЗ НА ТИЖДЕНЬ ONCE A WEEK PRICE $1.00

РІК CX П'ЯТНИЦЯ, 10 СІЧНЯ 2003 РОКУ ЧИСЛО 2 VOL. CX FRIDAY, JANUARY 10, 2003 No. 2

Віктор Янукович - в Польщі

КИЇВ. – 8 січня відбулася перша офіційна візита прем'єр-міністра України Віктора Януковича за межі колишнього СРСР, до західнього стратегічного партнера України – Республіки Польща. До Москви Віктор Янукович їздив 8 грудня з робочою візитою.

Наскільки важливою є перша візита В. Януковича на Захід і які вона може мати наслідки для України?

Віктор Янукович може виграти в Варшаві тим, чим програвали досі ті українські провідники, які вміли досить красномовно обіцяти. Прем'єр-міністрові буде позитивом те, що в Україні вважається його слабким місцем: небагатослівність, якщо не сказати прямо – брак мистецтва гарно говорити. У польській столиці багато разів із вуст українських провідників лунали гарні слова, за якими, як правило, рідко йшли дії, – отже, у польській столиці небагатомовність В. Януковича виявиться дуже до місця. В. Янукович говорив зі своїм польським колеґою Лешком Мілером про речі, які мають, так би мовити, дуже прикладний характер: йшлося про завершення нафтопроводу Одеса–Броди–Ґданьськ.

На початку лютого обидва прем'єри мають зустрітися в Брюселі, де може вирішитися дуже важливе для Києва і Варшави питання: Европейський Союз може приєднатися до здійснення проєкту, який понесе до Західної Европи через Польщу каспійську нафту. А це, знаємо, може бути альтернативним до російських джерелом енергоносіїв. Отже, перед зустріччю у Брюселі В. Янукович та Л. Мілер детально обговорили свої пляни і з'ясували позиції, які вони представлять у столиці об'єднаної Европи.

Другим питанням, яке обговорив український прем'єр з польськими провідниками, був остаточний варіянт проєкту візового режиму, який буде запроваджений із першого липня цього року. В. Янукович обстоює такий варіянт розвитку подій, за якого Україна не запровадить візи для поляків у відповідь на запровадження віз для українців із боку Польщі як майбутнього члена ЕС. Себто, Україна може прийняти стратегію асиметричности у даній проблемі, таку, яку застосували свого часу поляки, які у відповідь на введення для них віз із боку Сполучених Штатів Америки не запровадили для американців віз.

Мав би бути також безвізовий в'їзд до Польщі громадян України, що проживають у прикордонних із Польщею районах, безкоштовні багаторазові візи для решти мешканців України, безвізовий режим

(Закінчення на стор. 3)

Президент України визначив напрям реформування політичної системи України

Політологи коментують новорічне звернення Л. Кучми до українського народу

КИЇВ. – Українські політологи вважають, що в новорічному зверненні до українського народу керівник держави Леонід Кучма вперше дав ясне і зрозуміле визначення демократичного наповнення кроків з реформування політичної системи країни.

Директор Київського центру політичних досліджень і конфліктології Михайло Погребинський вважає, що звернення скоріше скидалося на підбиття підсумків року для тих, хто цікавиться політикою. Він відзначив, що вперше Президент пояснив і висловив своє бачення того реформування системи у Верховній Раді, яке вже розпочалося. Політолог наголосив, що вперше глава держави дав зрозуміліше визначення тих кроків, що їх було ініційовано в процесі створення парляментської більшости, яку зформував уряд.

Він стверджує, що Л. Кучма чітко дав зрозуміти, що від результатів спільних зусиль і відповідальности парляменту та обраного ним уряду залежатиме те, як люди оцінюватимуть розв'язання своїх проблем і, залежно від цього, голосуватимуть на наступних виборах за ці політичні сили.

М. Погребинський вважає, що Президент відійшов від звичних стандартів спілкування з людьми в новорічну ніч і зробив крок до неформального спілкування. Громадяни України вперше побачили Президента в домашній атмосфері, з онуком. Проте, на думку політолога, новорічне привітання було занадто довгим і дещо переобтяженим політичними моментами.

Голова правління Центру прикладної політики „Знак" Михайло Басараб сказав, що виступ Президента за своїм змістом містив звичайні мовні конструкції, тому його навряд чи можна назвати знаковим. Найцікавішою є теза про те, що вперше в історії України відповідальність за ситуацію в країні бере на себе парляментська більшість і зформований нею уряд. Це демонструє бажання Президента дещо відділитися від передбачуваних непопулярних кроків Кабінету міністрів. Провідник держави дав чітко зрозуміти, що Президент і уряд хоч і представляють виконавчу владу в країні, однак відповідальність за дії кабінету Віктора

(Закінчення на стор. 3)

Дані перепису: в Україні проживає 48.4 млн. осіб

КИЇВ. – За даними Всеукраїнського перепису населення, що проводився 5-14 грудня 2001 року, і були оприлюднені в грудні 2002 року, чисельність населення України становить 48 млн. 457 тис. осіб. Цю кількість складають представники 130 національностей і народностей. Українську мову назвали рідною 67.5 відс. населення України, російську – 29.6 відс. Найчисельніша національність – українці (77.8 відс.), росіяни становлять 17.3 відс. населення. Порівняно з попереднім переписом населення в 1989 році чисельність українців збільшилася на 0.3 відс., а їх питома вага – на 5.1 відс. Чисельність росіян скоротилася на 26.6 відс.

Міське населення складає 32 млн. 574 тис., сільське – 15 млн. 878 тис. 53. 7 відс. тих, хто проживає в Україні, – жінки. П'ять з 454 міст мають понад мільйон мешканців, у 37 містах проживає від 100 до 500 тис. чоловік, у дев'яти – понад 500 тис.

У Києві чисельність населення перевищує 2.6 млн., у Харкові – 1.47 млн., у Дніпропетровську – 1.065 млн., Одесі – 1.029 млн., Донецьку – 1.016 млн. За даними попереднього перепису населення (1989 р.), в Україні проживало 51.45 млн. осіб. З 1993 року спостерігається постійне зменшення населення України.

В Криму, за результатами перепису 2001 року, мешкає 2.33 млн. осіб. Кримська автономія залишається єдиним в Україні реґіоном, де переважають етнічні росіяни і найменша частка україномовних громадян. Попри те, що за останні 10-12 років до Криму прибуло понад 200 тисяч репатріянтів, населення у порівнянні з 1989 роком, коли відбувся останній радянський перепис населення, зменшилося на 30 тисяч осіб у більшості міст півострова, крім Симферополя, Красноперекопська і Судака. Водночас зросла чисельність населення у більшості районів, за винятком степових. Змінився за останнє десятиліття і мовно-етнічний склад населення Криму. За останніми даними, тут мешкає 58 відс. росіян, 24 відс. українців і 12 відс. кримських татар. За час, що минув від останнього перепису, частка етнічних росіян зменшилася більш як на 7 відс., а кримських татар – зросла у 6,4 раза. Зросла кількість вірмен, азербайджанців, грузин, корейців, греків і німців. Кількість євреїв, білорусів, чувашів і мордвинів значно зменшилася. Зменшилася і кількість російськомовних кримчан. Тепер тут таких 77 відс. проти 89 відс. 13 років тому. Кримськотатарська мова є рідною для 11.5 відс. мешканців, українська – для трохи більше від 10 відс. кримчан. У русифікованому століттями Криму понад 20 відс. поляків, майже 4 відс. болгар, 2 відс. молдаван і 1.1 відс. євреїв уважають рідною українську мову.

Отже, 10 відс. кримчан – україномовні. Багато це чи мало? На це запитання мають відповісти насамперед у Криму. А покищо лише 1 відс. кримських школярів має можливість навчатися українською мовою. А вже тут коментарі зайві.

Дані перепису коментує Василь Зілгалов (Радіо „Свобода"):

ПРАГА. – Оприлюднення офіційних даних всеукраїнського перепису населення від 5-14 грудня 2001 року не вселяє у серця громадян України якогось демократичного оптимізму. І не лише тому, що справжня цифра сьогоднішнього населення України навряд чи стала явною для всіх, але й з тієї простої причини, що жінок в державі на 3. 5 мільйона більше, ніж чоловіків, тоді як при владі переважно перебувають останні. І це не єдина, так би мовити, демографічно-демократична диспропорція.

Правда про кількість населення на теренах СРСР завжди була проблематичною. Так було і є на цих територіях і з демократією. Кількість народу і кількість жертв, кількість приписів до переписів – все це було і, у значній мірі, є частиною недемократичного, непрозорого життя у тоталітарному та посттоталітарному світі. Дані перепису за 1937 рік не публікувалися, перепис

(Закінчення на стор. 3)

УКРАЇНА ЗА ТИЖДЕНЬ

„Файненшил Таймс" про европейські перспективи України

ПРАГА. – На тему взаємин Европейського Союзу з новими сусідами 2 січня опублікувала редакційний коментар впливова британська газета „Файненшил Таймс". Її автори вважають, що ЕС не може ігнорувати такі держави, як Білорусь, Україна і Молдова, тому що нестабільність, бідність і рівень злочинности у цих державах можуть загрожувати всьому континентові. Будувати взаємини з Мінськом, Києвом і Кишиневом дуже складно, пише газета, оскільки президенти трьох держав – Олександер Лукашенко, Леонід Кучма і Володимир Воронін, як виглядає, не поділяють віри ЕС у демократію і вільні ринки. Але така віра є у багатьох громадян, і тому викликом для ЕС є питання, як сприяти цим людям і не підтримувати їхніх „зарозумілих господарів". „Файненшил таймс" пропонує Брюселеві надавати кошти на розвиток малого підприємництва, неурядових організацій, незалежних ЗМІ, на освітні програми. Британський щоденник вважає за доцільне відкласти розмови про можливий вступ України до ЕС на 10-15 років.

Обговорили питання взаємодії України та НАТО

КИЇВ. – У телефонній розмові 3 січня міністер закордонних справ України Анатолій Зленко та Генеральний секретар НАТО Джордж Робертсон обговорили питання, пов'язані із практичним виконанням Україною пляну дій „Україна - НАТО" та Цільового пляну на 2003 рік. Вони також обговорили окремі проблемні питання взаємодії, вирішення яких, на думку обох сторін, сприятиме прискоренню процесу евроатлантичної інтеґрації України.

Випуск літаків Ан-140 триває

ХАРКІВ. – Генеральний директор Харківського авіяційного заводу Павло Науменко вважає, що заява керівника іранської авіяційної організації Руходіна Абуталебі про те, що в катастрофі Ан-140 винні тільки пілоти, є передчасною. Станом на 3 січня розшифровано всі бортові самописці українського літака, що розбився в Ірані 23 грудня поблизу летовища в Ісфагані. Наприкінці січня заплановано передання четвертого літака Ан-140 компанії „Одеські авіолінії". У 2003 році Ан-140 братиме участь в авіяційних виставках в Індії та Австралії. Для цього літак має здійснити переліт через Тихий океан.

Керівники СНД зустрінуться на карпатській дачі Л. Кучми

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК. – Вже впродовж кількох тижнів триває жваве підготування до проведення зустрічі керівників держав-учасниць СНД, яка повинна відбутися у січні в президентському відпочинковому комплексі „Синьогора", який ще називають карпатською дачею Л. Кучми. Кілька тижнів тому село Гута Богородчанського району, де збудовано президентську дачу, відвідав голова Адміністрації Президента Віктор Медведчук, який очолює організаційний комітет з підготування зустрічі. Численні івано-франківські фірми займаються постачанням харчів, необхідного обладнання для підготування зустрічі президентів. Велетенський комплекс, збудований впродовж короткого часу, надзвичайно подобається Л. Кучмі. Він уже втретє приїжджає сюди, щоб зустріти новорічні та різдвяні свята.

„Наша Україна" розпочинає президентську кампанію

КИЇВ. – Фракція „Наша Україна" ініціюватиме створення широкої демократичної коаліції та почне активну президентську кампанію, повідомив провідник партії „Реформи та порядок" Віктор Пинзеник. Коаліція буде не тільки партійною, це буде широка коаліція демократичних сил, включаючи громадські організації. В. Пинзеник вважає, що наступним Президентом України буде Віктор Ющенко. Він заперечив можливість висування єдиного кандидата від опозиційної четвірки на наступних президентських виборах, тому що, за його словами, „Наша Україна" ніколи не знайде домовлености з комуністами у стратегічних питаннях.

Інфляція в грудні була менша очікуваної

КИЇВ. – Інфляція в Україні в грудні 2002 року становила 1.4 відс., у листопаді – 0,7 відс. У 2002 році в Україні зафіксована дефляція (зменшення в обігу маси паперових грошей) на рівні 0.6 відс. Раніше уряд очікував інфляцію в 2002 році на рівні 9.8 відс., а Національний банк не виключав, що інфляція становитиме 4 відс.

Обмежено автомобільний рух у центрі Львова

ЛЬВІВ. – З 1 січня влада міста посилила контролю за проїздом автотранспорту в історичній частині Львова, яка належить до спадщини ЮНЕСКО. Перепустковий режим проїзду історичною частиною міста діє вже давно, проте водії масово порушували цей режим, чим завдавали шкоди архітектурній забудові міста. Влада міста вирішила збільшити вартість річних перепусток від 500 до 1200 гривень. Нововведення поширюються на всі види автотранспорту, окрім таксі та власників авто, які проживають у центральній частині міста. Залишати авто можна буде лише на годину. Режим обмеженого в'їзду діятиме лише вдень.

В Озівському морі сіло на мілину мальтійське судно

БЕРДЯНСЬК. – В Озівському морі 5 січня продовжувалися рятувальні роботи щодо зняття мальтійського суховантажного судна „Хопа" з мілини. Судно сіло на мілину 3 січня при виході з Бердянського морського порту внаслідок складної льодової обстановки в морі. Постраждалих, пошкоджень судна та забруднення акваторії немає. Перешкод судноплавству не створено.

За повідомленнями інформаційних аґентств

Різдво в Україні

Під час церковної служби на честь Різдва Христового у Володимирському соборі в Києві 6 січня 2003 р. *Фото: УНІАН*

Учасники фолкльорного ансамблю під час різдвяних свят у Музеї національного побуту біля Києва 7 січня 2003 р. *Фото УНІАН*

Політичні підсумки 2002 року в Україні

КИЇВ. – Чим запам'ятався 2002 рік, що минув, якими досягненнями і невдачами у політичному житті України, які політики залишили найяскравіший слід? Міркуваннями щодо цього поділилися провідні українські політологи.

Директор Українського центру політичних й економічних досліджень ім. О. Разумкова **Анатолій Гриценко** вважає, що головним досягнення року було винесення на поверхню й усвідомлення багатьма глибини і важливости проблем, раніше прихованих. Саме у 2002 році розгорнулася публічна дискусія про зародження в Україні громадянського суспільства, необхідність становлення повноцінної політичної опозиції, необхідність всіма силами перешкоджати впровадженню політичної цензури у ЗМІ, захист журналістів і журналістську етику, згубність подальшого обмеження демократії у період виборчих кампаній.

На думку А. Гриценка, нищівної поразки у березні зазнала влада – на парляментських виборах, у тій їх частині, яка була менш схильна до адміністративного та іншого тиску на хід і вихід виборів – за партійними списками. Громадяни таким голосуванням висловили своє ставлення до нинішньої державної політики і політиків, її провідників. Влада зміцнилася, стала сильною, як ніколи, правда, в азіятсько-радянському розумінні –як знаряддя придушення і тотальної контролі над всім і всіма. Це – спільна поразка.

Директор Українського відділення Міжнародного інституту гуманітарно-політичних досліджень **Володимир Малинкович** виділив дві події, які будуть мати доленосне значення для майбутнього України. Перша – голосування за партійними списками на весняних парляментських виборах, яке продемонструвало зростаючу політичну свідомість наших громадян, що провалили „партію влади". Друга – звернення Президента до народу 24 серпня, в якому він заявив про необхідність переходу до парляментсько-президентської форми правління і до пропорційної виборчої системи европейського зразка, відзначив політолог.

До основних негативів минулого року В. Малинкович відніс те, що при голосуванні за кандидатів мажоритарних округів громадяни голосували, як і раніше, по-радянському, і провели до парляменту у великій кількості ставлеників олігархів й адміністрації. Відразу після виборів опозиція не скористалася своєю тимчасовою більшістю для прийняття важливих для неї рішень. Винен, передусім, В. Ющенко, який вважав зовсім простим рішенням можливість домовитися з владою. Сам програв, і підвів партнерів з опозиції. У вересні-грудні визначилися дві політичні сили, які, найвірогідніше, будуть саботувати процес трансформації України у парляментську республіку: з одного боку партії, що входили раніше до блоку „За ЄдУ", і, з іншого боку, „Наша Україна", яка свою тактичну мету – провести В. Ющенка у президенти – ставить вище стратегічних інтересів України.

Відносно зовнішньої політики, то, вважає В. Малинкович, Захід (особливо США) і Росія у своїх взаєминах з Україною українські інтереси ні у що не ставлять. Це треба враховувати, і, розвиваючи курс на европейську (але не евроатлантичну) інтеграцію і на стратегічні партнерські взаємини з північним сусідом, треба захищати, передусім, інтереси українських громадян.

Директор Київського центру політичних досліджень і конфліктології **Михайло Погребинський** з політичних досягнень 2002 року виділив ініціювання Леонідом Кучмою політичної реформи і початок змістовної дискусії на цю тему. Досягненням також є практично демократичні парляментські вибори, формування парляментської більшости і своєчасне прийняття бюджету.

До політичних невдач року М. Погребинський відніс невдачу плянів опозиції за допомогою акцій протесту звалити владу вже у 2002 році, невдачу „четвірки" провести свою президію ВР і невдачу спроб В. Ющенка створити більшість на основі „Нашої України".

Ще однією невдачею року політолог вважає розвал більшости в останній тиждень року. Він також сподівається на те, що у наступному році до Конституції будуть внесені зміни, що трансформують діючу політичну систему у парляментсько-президентську.

На думку незалежного політолога **Віктора Небоженка,** головною позитивною подією було розблокування парляменту і його „друге дихання". Вперше за 10 років Верховна Рада , виходячи з інстинкту самозбереження, зуміла ціною публічної відмови від плянів соціял-демократів вийти з кризи. Механізм таємного голосування дозволяє депутатам мати свободу маневру, і тепер вони, зберігаючи свої політичні конфліктні позиції, можуть за взаємною домовленістю здійснювати голосування. Говорячи про механізм таємного голосування, він зазначив, що цей механізм робить непотрібною більшість, як певну політичну силу, а дозволяє робити голосування поза тією чи іншою більшістю, коли депутатам підходить той чи інший закон. Це змусить Кабінет міністрів рахуватися з інтересами маленьких груп у парляменті.

Негативом стала дипломатична ізоляція України від США і від Евросоюзу. Відбулося втягування України у складну і дуже безуспішну гру з Росією. Чого варті „Рік України у Росії" і „Рік Росії в Україні"? При тому, що справжні показники – товарообіг та інші – на даний момент падають, відзначає В. Небоженко.

Зближення олігархів на одному маленькому п'ятачку і надання їм серйозних державних інструментів – Верховної Ради, Адміністрації Президента і Кабінету міністрів, не зміцнюють владу, а роблять її подібною до атомного реактора, де триває непередбачуваний розігрів: чим більше вони зближуються, тим більше напруження у країні. І ця конструкція потребує вдосконалення.

„Українська правда"

Президент...

(Закінчення зі стор. 1)

Януковича ляже на парляментську більшість. Політолог сказав, що неформальне довкілля звернення вибране доволі вдало, але поведінка була позбавлена артистизму і мала вигляд дуже вже офіційний, тому повністю не вдалося досягнути запланованого ефекту – створити по-домашньому затишну атмосферу.

Експерт з питань внутрішньої політики і політичної комунікації Інституту порівняльної аналізи Артем Біденко відзначив, що за формою новорічне звернення Л. Кучми скидалося на звернення до народу американських президентів, зокрема Джорджа Буша, що може свідчити про те, що вигляд Президента України хочуть наблизити до західніх стандартів. Але такі тенденції не нові і тому не дуже впливають на сприйняття. Політолог сказав, що між формою і змістом новорічного звернення відчувався певний дисонанс через те, що політичні моменти, вкладені в нього, не зовсім відповідали самому статусу вітання з Новим роком. Мовні конструкції і жестикуляція Президента можуть свідчити про те, що тепер ведеться пошук оптимального вигляду Л. Кучми.

УНІАН

Дані перепису...

(Закінчення зі стор. 1)

1939 року зфальсифіковано, а підсумки перепису за 1989 рік, з яким порівнюють український перепис від грудня 2001 року, не були узагальнені до кінця. Хто зможе відповісти на запитання, чому так дивно змінювалася демографічна картина населення України?

У 1931 році на території нинішньої України проживало близько 51 мільйона осіб, у 1989 році – 52 мільйони, а в 2001-му – лише 48.5 мільйона. Наприклад, у тому ж 1931 році Німеччина мала менше населення, ніж Україна, але сьогодні в Німеччині, котра пережила страшну війну, як і Україна, нараховується понад 83 мільйони осіб.

Одним із демографічних парадоксів України є динаміка російського населення. У 1926 році росіян нараховувалося в республіці 3 мільйони, українців – 23 мільйони, на 1959 рік кількість росіян зросла до 7 мільйонів, в 1970-му – до 10 мільйонів, в 1989-му – до 11 мільйонів і в 2001 – впала до 8,3 мільйона.

Тобто, якщо у 1926 році кількість росіян складала близько 13 відсотків населення України, то у 1989 – близько 21 відсотка, а на 2001 рік – близько 17,3 відсотка. А російську мову назвали рідною у 2001 році майже 30 відсотків населення України.

Виникає низка й інших запитань. Чому, наприклад, жінок в Україні майже на 3,5 мільйона більше від чоловіків? Чому з 48,5 мільйона населення близько 170 тисяч – громадяни інших держав і чи реально враховані оті 5-7 мільйонів українських заробітчан на Заході і, можливо, стільки ж, якщо не більше, на Сході?

Не виключено, що на наших очах народжується одна з можливих аксіом демократії на пострадянському просторі загалом і в Україні зокрема. Тобто, чим більше правди у демографічній статистиці, тим ближче до демократії.

До тридцяти мовних версій „Windows" додалася українська

КИЇВ. – Американська компанія „Майкрософт" оголосила про випуск комп'ютерної програми, яка дозволяє отримати україномовну версію найпоширенішої у світі операційної системи „Windows". Представництво компанії в Україні повідомило на початку січня, що з допомогою безкоштовного додатка користувачі російської версії „Windows XP" можуть перетворити її на повноцінну україномовну версію. „Майкрософт" почав випуск україномовного програмного забезпечення лише 2001 року – після того, як питання було порушене на державному рівні у Києві.

Лише два роки тому американський велетень програмного забезпечення заявляв, що не буде витрачати зусиль на українізацію, оскільки більшість користувачів задовольнялися російськомовними версіями програм, значну частку яких становили піратські копії. „Майкрософт" змінив думку завдяки контракту з міністерством освіти, яке закупило кілька сотень комп'ютерів і висловило здивування, що їх програмне забезпечення виконане російською мовою. Другою причиною стали певні успіхи у боротьбі України з піратством та розвиток українського ринку, що стало причиною зростання обсягів продажу продукції „Майкрософт" в Україні.

УНІАН

В. Янукович...

(Закінчення зі стор. 1)

для дипломатів та власників службових пашпортів. Якби поляки пішли на такі пільги для українців як своїх стратегічних партнерів, то Київ теж потрактував би Варшаву як партнера першої руки і не запровадив би взагалі віз для поляків.

Якщо говорити про загальні очікування від першої офіційної візити В. Януковича на Захід, то можна сказати, що починає вимальовуватися образ прем'єра, який самостійно вирішує важливі державні питання. Ні А. Кінах, ні В. Ющенко цього робити у Варшаві не могли. Навіть оцінки колишні прем'єри були змушені узгоджувати з Президентом. І коли, як у В. Ющенка, наприклад, ці оцінки не збігалися з президентськими, то він тоді говорив дуже обтічними фразами, так що тяжко було зрозуміти, що він насправді думає. Такий приклад був, коли, наприклад, йшлося про перспективу будівництва Росією газової труби через Польщу в обхід України.

В. Янукович теж радиться з Л. Кучмою, але справляє враження самостійного гравця, від якого щось залежить.

Перша офіційна візита прем'єр-міністра України відбулася у Варшаві за повним протоколом: зустрічі з президентом Александром Кваснєвським, головою Сейму Мареком Боровським,головою Сенату Лонгіном Пастусяком, покладення квітів.

Радіо „Свобода"

АМЕРИКА І СВІТ

Ізраїль відповідає на вибухи смертників

ТЕЛЬ-АВІВ, Ізраїль. – У відповідь на два вибухи у Тель-Авіві, влаштовані смертниками в неділю, 5 січня, в яких загинули 22 особи, ізраїльський уряд оголосив подальші дії у відповідь. Отже, палестинським представникам не дозволять відвідати заплановані переговори у Лондоні, на яких повинна йти мова про реформу палестинського самоврядування. Вже понад рік палестинський провідник Ясер Арафат не має права виїздити за кордон, але ізраїльський уряд вперше заборонив його чільним представникам брати участь у міжнародній зустрічі. На додаток будуть закриті три палестинські університети. Раніше ізраїльські гелікоптери обстріляли майстерні у смузі Газа, де, за словами ізраїльтян, виготовлялася зброя. Ізраїльські танки також увійшли до міста Рафа у Газі, де вони зруйнували будинок члена палестинського угруповання „Ісламський Джихад" та заарештували кількох його родичів.

Роландас Паксас – новий президент Литви

ВІЛЬНЮС, Литва. – В неділю, 5 січня, в Литві відбувся другий, остаточний, тур президентських виборів, в результаті якого дотеперішній президент країни Валдас Адамкус дістав тільки 45 відсотків голосів і визнав свою поразку. У виборах переміг колишній прем'єр-міністер Роландас Паксас – він одержав майже 55 відсотків голосів. Між першим і другим турами колишній прем'єр-міністер розгорнув активну кампанію під гаслом потреби „твердої руки" в литовській політиці. В інтерв'ю для Української служби Бі-Бі-Сі Р. Паксас сказав: „Тверду руку я розумію як прояв демократії, якою вона є в Німеччині, Франції чи Америці. Мають бути доволі суворі правила, які люди самі для себе створили і яких дотримуються. Нині в Литві якісь правила діють для одних груп, і зовсім інші - для інших. А я вважаю, що закони повинні діяти однаково для всіх. У цьому, на мій погляд, і полягає політика порядку і твердої руки". Він також запевнив, що одразу ж запропонує Польщі, щоб Литва і Польща були адвокатами України в Европі, особливо у НАТО. Ця заява Р. Паксаса узгоджується з результатами польсько-литовської зустрічі, що відбулась між президентами Александром Кваснєвським і В. Адамкусом напередодні другого туру виборів у Литві. В інтерв'ю польському телебаченню А. Кваснєвський підкреслив, що Польща і Литва прагнуть „допомогти Україні увійти до европейських структур і НАТО. Ми також хотіли б допомогти Україні подолати її внутрішні проблеми".

В Парижі судять керівника Національного банку

ПАРИЖ. – 6 січня у французькій столиці почався суд над керівником Центрального банку Франції Жаном-Клодом Тріше. Його звинувачують у сприянні приховуванню справжніх розмірів збитків банку „Креді Ліоне", яких банк зазнав на початку 90-их років, коли перебував у власності держави. Тоді Жан-Клод Тріше був директором скарбниці міністерства фінансів Франції. Урядові заходи з порятунку банку коштували багато мільярдів долярів. Разом з Жаном-Клодом Тріше, який заперечує звинувачення, перед судом постануть восьмеро інших урядовців та банківських службовців. Жан-Клод Тріше в липні цього року має замінити Віма Дуйзенберґа на посаді президента Европейського Центрального банку і, попри те, що уряди Евросоюзу очікують виправдання французького банкіра, будь-яка затримка судового процесу здатна поставити ці пляни під загрозу.

С. Гусейн звинувачує інспекторів у шпигунстві

БАГДАД, Ірак. – В понеділок, 6 січня, іракський президент Садам Гусейн звинуватив інспекторів ООН зі зброї у тому, що вони ведуть розвідувальну діяльність. Замість того, аби шукати, як він висловився, „так звану зброю масового знищення", інспектори складають списки іракських науковців, випитують у працівників те, що не стосується справи та збирають інформацію про військові об'єкти. У своєму зверненні на день армії С. Гусейн запевнив, що його країна готова до будь-яких нападів Америки і що військові виконають свою присягу і оборонять країну. На його думку, агресія проти Іраку має на меті роздробити і принизити арабський світ, відволікти увагу від долі палестинців і проблем в американській економіці. Цю заяву С. Гусейн зробив після інциденту 5 січня, коли іракський посол при ООН був зачинений в хемічній ляборатоії, оскільки інспектори не дозволяли нікому заходити чи виходити з об'єкту.

Нафтова пляма загрожує акваторії Бордо

БОРДО, Франція. – Фльотилія кораблів з цілої Европи зібралась при західньому узбережжі Франції з метою спробувати запобігти викидові на берег в одній з місцевостей, де вирощують найбільше устриць, нафтової плями з затонулого танкера „Престиж". За повідомленнями урядовців, ця пляма нині сягає 150 метрів завдовжки і 20 метрів завширшки; в неділю, 5 січня, її помітили поблизу Бордо. Влада негайно заборонила продавати вирощені у тій місцевості устриці та інші молюски. Найближчим часом до Бордо мають прибути майже 200 військовиків, які допомагатимуть в очищенні забруднених пляжів. Танкер „Престиж" затонув на північний захід від еспанського узбережжя шість тижнів тому. У море вилилось 20 тисяч тонн нафти, значної шкоди було завдано узбережжю Еспанії, Португалії та Франції.

Представництво ОБСЕ повертається у Білорусь

МІНСЬК, Білорусь. –У Мінську відновлює діяльність представництво Організації з безпеки та співпраці в Европі (ОБСЕ). Згідно з повідомленням міністерства закордонних справ Білорусі, бюро ОБСЕ офіційно відкрито з 1 січня, однак не вирішено, хто очолить місію ОБСЕ в Білорусі. Секретаріят ОБСЕ заявив у Відні, що вітає рішення білоруської влади відновити співпрацю. Це дозволить і надалі спостерігати за ситуацією у царині прав людини у Білорусі. Президент Білорусі О. Лукашенко закрив представництво ОБСЕ після того, як ця організація піддала критиці перебіг та результати президентських виборів у 2001 році та звинуватила білоруську владу в утисках свобод та прав людини у республіці.

Північна Корея ускладнює міжнародну ситуацію

ВАШІНҐТОН. – Президент США Джордж Буш 2 січня знову висловив сподівання на дипломатичне вреґулювання конфлікту довкола ядерної програми Північної Кореї. За його словами, Вашінґтон й далі проводитиме переговори зі своїми союзниками в Азії, щоб вплинути на КНДР та змусити Пхеньян відмовитися від відновлення ядерного реактора у Йонбіоні. Дж. Буш зазначив, що між США, Китаєм, Південною Кореєю, Росією та Японією існує домовленість про без'ядерний статус Корейського півострова. За повідомленням Державного департаменту США, представники Південної Кореї, Японії та Сполучених Штатів обговорять у Вашінґтоні ситуацію довкола Північної Кореї. Посол КНДР в Пекіні Чхве Джин Су заявив, що Північна Корея готова без будь-яких попередніх умов розпочати переговори з США про вреґулювання ситуації довкола її ядерної програми. Новообраний президент Південної Кореї Ро Му Хйон запропонував бути посередником у переговорах. Як уже повідомлялося, два тижні тому влада КНДР вигнала з країни інспекторів Міжнародного агентства з атомної енергії, які спостерігали за становищем ядерних об'єктів, та демонтувала їхню апаратуру контролю. Раніше для вреґулювання конфлікту Пхеньян вимагав безпосередніх переговорів з Вашінґтоном – за умови укладення двостороннього пакту про незастосування зброї. США категорично виступали проти цього.

Перевіряють факт клонування дитини

ВАШІНҐТОН. – Влада США 2 січня розпочала розслідування у зв'язку з повідомленням про народження першої у світі клонованої дитини. Одна з державних агенцій має намір перевірити, чи справді народилася така дитина і чи не порушує цей експеримент клонування людини американських законів. Про народження дівчинки Еви - генетичної копії своєї матері – наприкінці грудня оголосила компанія „Клонейд". Компанія пов'язана з сектою рейліянців, члени якої вірять у позаземне походження людини розумної на Землі.

З решток ВТЦ побудують військовий корабель

НЬЮ-ЙОРК. – 26 грудня 2002 року стало відомо, що стальні конструкції будівлі Всесвітнього торговельного центру будуть використані при будівництві військового корабля. Металеву арматуру, що залишилася після зруйнування будинків-близнюків, вже перевозять на суднобудівний завод у Паськаґулі, який знаходиться в штаті Мисисипі. Будівництво корабля почнеться влітку цього року, однак майбутній корабель вже має назву: „Нью-Йорк". Його команда буде складатися з чотирьох сотень моряків і восьми сотень морських піхотинців.

Португалія „українізується"

ЛІСБОН, Португалія. – Згідно з офіційними підрахунками, від 6 до 7 мільйонів українців перебувають на тимчасових заробітках чи в еміґрації за кордоном. Найбільше їх у Португалії - 150 тисяч. Переважно, це чоловіки з професійною освітою, віком від 18 до 50 років. Згідно з дослідженням, заробітчан зі західних областей України в Португалії найбільше - близько 60 тисяч осіб. Як правило, українських заробітчан беруть на важку фізичну працю, проте чимало українських чоловіків непогано зарекомендували себе як автослюсарі чи малярі. 23 грудня 2002 року міністер закордонних справ України Анатолій Зленко заявив, що Португалія стане першою західньоевропейською країною, з якою буде підписано договір, що визначає статус українських робітників. За словами А. Зленка, в цьому напрямі МЗС України зараз працює також з Італією та Еспанією.

За матеріялами ЗМІ

Дж. Буш пропонує пожвавити економіку

ВАШІНҐТОН. – З метою пожвавити американську економіку Президент США Джордж Буш запронував 7 січня цілий пакет відповідних реформ, головним змістом яких є значне зменшення податків. На думку Дж. Буша, це стимулюватиме залучення громадян до підприємництва, покращить загальний інвестиційний клімат. Проєкт передбачає, що протягом найближчих десяти років податки зменшаться на 670 мільярдів долярів. Поміж важливих пропозицій - скасування податку на дивіденди акціонерів. Прихильники Президента Дж. Буша з Республіканської партії запевняють, що цей захід пожвавить економічний розвиток, тим часом чільні демократи вважають, що Джордж Буш помиляється, і запропоноване ним зменшення податків є передчасне. Члени Демократичної партії остерігають, що в середньому кожна американська родина у висліді пропонованої Дж. Бушем реформи заощадить лише від 50 до 75 долярів на рік, тим часом найбільші підприємці отримають десятки тисяч долярів на рік у формі зменшення податків.

Радіо „Свобода"

Чи Україна ввійде до Европи?

ВАШІНҐТОН. – Чи неминучий провал Евроатлантичного вибору України? Зовсім не обов'язково, вважає відомий британський аналітик, дослідник Оборонної академії Великої Британії Джеймз Шер. Його статтю під заголовком „Евроатлантичний вибір України: чи невдача є неминучою?" опублікувала американська дослідна установа „Нова атлантична ініціятива" інституту „The American Enterprise Institute".

7 січня автор нового дослідження про Україну особисто представив його в згаданому інституті у Вашінґтоні.

Україна, вважає Дж. Шер, далека від катастрофи, а нещодавні проблеми в ній можуть дати Заходові важелі впливу на неї, щоб змусити її до реформ – і, можливо, й наблизити Україну до Европи.

„Ще до того, як „кольчужний" скандал став останнім ударом по зовнішньополітичних взаєминах, було очевидним, що державне керівництво України не мало достатніх переконань і спроможностей, які були необхідними для доведення евроатлантичних намірів до успішного завершення", – вважає Дж. Шер.

Попри посилення взаємин України з НАТО не можна з серйозністю доводити, що Україна в якийсь вагомий спосіб наближається до Европи й тим більше до Европейського Союзу. Минулі побоювання, що, мовляв, Росія блькуватиме поступ України в період незалежности, також є невиправданими: Росія нічого не блькує. Навпаки – завдяки прагматичному керівництву В. Путіна Росія надає „братерську підтримку" всім „неґативним явищам" в українській економіці та політиці, з певною іронією зазначає Дж. Шер.

Щоправда, така оцінка Заходом становища в Україні є неповною, зазначає Дж. Шер. Надмірне зосередження уваги на недоліках керівництва відволікає від оцінки важливої складової в житті української держави – а саме зростання ваги громадянського суспільства. На відміну від Росії та Білорусі, громадяни в Україні надають важливости саме демократії й висловлюють незадоволення безвідповідальною поведінкою влади. Вони набираються досвіду, щоб не піддаватися маніпуляціям.

У такому ж порядку Дж. Шер доводить, що Захід, надаючи надто багато уваги проблемам із керівництвом України, майже не помічає важливих перетворень у структурах збройних сил, у питаннях безпеки й у розвитку державности.

Щодо економічної сфери, то, на думку Дж. Шера, посткомуністична підприємницька культура, яка панує в Україні, є не продовженням комуністичної економічної культури, а радше її мутацією. Новий кляс є радше грабіжницьким, ніж підприємливим, більш спроможним захоплювати багатство, ніж його творити.

Президент Л. Кучма не розуміє Заходу, і це його дратує. З іншого боку Л. Кучма розуміє Росію, проте він побоюється її, зазначає Дж. Шер. Парадоксальним є те, що всі струси та порушення, які підірвали позиції України, сьогодні, ймовірно, вперше, відколи Л. Кучма обійняв посаду Президента, створюють передумови для досягнення мети з боку Заходу та його інституцій.

Держава й суспільство не лише міняються в Україні, але ці зміни йдуть дуже швидко, й тому Захід повинен глибше зрозуміти й відповідно використати цей момент, зазначає професор Дж. Шер.

22 січня: похід в обороні життя

Протопресвітерія Делмарва і Апостолят родинного життя при Філядельфійській Архиепархії запрошує Вас до столиці США, Вашінґтон, приєднатися до загально-громадської акції "Похід в обороні життя" (March for Life) в середу, 22 січня 2003 р. Програма дня: 9:30 вранці – Архиєрейська Літургія, очолювана Митрополитом Стефаном Сорокою в Українському крайовому соборі Пресвятої Родини у Вашінґтоні; 12:00 – маніфестація за життя – при пам'ятникові Вашінґтона (Washington Monument); 1:00 – похід за життя, від пам'ятника Вашінґтона до Найвищого суду (Supreme Court). За подальшою інформацією прошу звертатися на тел. (301) 421-1739 – о. Тарас Лончина, або (202) 526-3737 – о. Нестор Івасів.

о. Тарас Р. Лончина

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА

Підприємницьке право в сучасній Україні: кам'янистий шлях до чинности

Д-р Андрій В. Шуль

Читаємо з занепокоєнням, і вже занадто часто про всякі негаразди в Україні, про брак етики, зокрема про корупцію в державних структурах, в політиці. Про катастрофічну проблему надмірної смертности народу з причини низької якости життя. Про безкарне порушення людських та підприємницьких прав. Про проблеми родин, матерів і дітей. Про несприяння українським та закордонним інвесторам. Про кримінальні синдикати на службі масивного піратства інтелектуальної і промислової власности. Про все, що затьмарює, забруднює образ України як претендента на модерну демократичну державу.

Всупереч обставинам в управлінні та суспільстві, де так відкрито толеруються неґативні процеси, ми повинні дивитися дальше. Наше завдання на Заході не може зводитися до безкритичної апології „pro vita sua" з цим рефреном: „Те, що наше – все найкраще". Потрібно терміново змін, поправок, навіть скасувань деяких інституцій і практик. Тут доречно буде пригадати, що перебудова чинного законодавства такої розвиненої країни, як Голяндія, тривала більш як пів століття. Що ж тоді говорити про Україну, яка переважну частину своєї історії була придушена окупантським чоботом?

Періодичні критичні огляди теперішніх українських проблем можуть послужити поштовхом до їх розв'язок.

Десятиріччя, що проминуло від проголошення Незалежности (1991 р.), – це довга низка невикористаних правознавцями і законодавцями нагод рішуче поставити за словом діло – у справі перебудови правоустрою новітньої, демократичної Української держави. Можна б згадати три міжнародні конґреси правників в Україні, prерізні пленуми на всесвітніх конференціях та з'їздах, ради, скликання тощо, які переходили у відірванні від повсякденної дійсности. Вже не кажу про щоденні кривди для народу через недосконалий, компромісовий законоустрій.

Таке недбальство в практичному упорядкуванні правного підґрунтя привело від 1991 року до відповідного висліду – до систематичного занедбання урядом конституційних ґарантій, зокрема принципового верховенства української мови як у щоденному вжитку, так і в самій правописній чистоті і досконалості. Це останнє віддзеркалює хаос, котрий панує в сучасній юридичній термінології.

Тому нас непокоїть байдужість влади до ефективного розв'язання проблем в ділянці сучасного українського правознавства. Пляма в цій галузі позначається на тілі всього суспільства.

Після прийняття Верховною Радою нової Конституції України (хоч аж в 1996 році), дальшою пам'ятною датою, три роки пізніше, був початок ухвалення фундаменту модерного українського законодавства – нового Цивільного Закону (кодексу). Як писав в 1999 році колишній міністер юстиції (тепер – голова Української правничої фундації у Києві, депутат Верховної Ради, кандидат юридичних наук Сергій Головатий, завдяки появі Конституції, врешті „з'явилася реальна можливість вмістити акценти подальшої державно-правової політики, визначивши таку її послідовність: людина – сім'я – суспільство – держава". Отже, модель переставлений в протилежність совєтському!

Тут же мова, як пише Головатий, „про реальні можливості створення і розвитку справжнього громадянського суспільства в Україні, або, іншими словами – самостійної і незалежної від держави системи відносин між юридично вільними і рівноправними партнерами у всіх сферах життя людини, включно, безумовно, з підприємництвом".

В Україні ще не має належного підприємницького права, яке б охоплювало, за американським та іншими варіянтами англо-саксонського правознавства, широку рубрику „Business Law" – зокрема включаючи праосновне поняття „контракту".

Проблеми підприємницького права в Україні вимагають серйозного переосмислення, щоб це допомогло радикальному врегулюванню підставових ділянок і поняття „власности". Успіх таких реформ відчує найширший діяпазон суспільства.

Пригадується загальна евфорія відразу після проголошення незалежної Української держави. Тоді такі великі закордонні фірми, як „Motorola", „Siemens", „Hilton" почали вкладати поважний інвестиційний капітал в різні підприємницькі проєкти в Україні. Але не проминуло чотирьох років, як більшість з них почала поголовно зазнавати тяжких фінансових втрат, а відтак відмовлятися від участи в співбудівництві економічного ренесансу в Україні. Тим часом соціяльно-економічні обставини в Україні помітно погіршувалися. Навіть президентський Указ від 4 жовтня 1994 року „Про застосування міжнародних правил інтерпретацій комерційних термінів" не приніс бажаного висліду.

Певне роз'яснення дає аналіза самих статутів. Перший закон „Про підприємництво" (від 27 березня 1991 року), або другий, „Про споживчу кооперацію" (від 4 жовтня 1992 року), відображували мовну аморфність законодавчого лексикону. Їхні тексти словесно рясні, але щодо суті – цілком беззубі. А закон, який говорить забагато, дає нагоду

(Закінчення на стор. 11)

Про автора: ***Андрій В. Шуль – доктор філософії (1971) та юридичних наук (1980). Корпоративний та судовий адвокат в ділянці підприємницького права та міжнародних контрактних конфліктів (зокрема інтелектуального та авторського прав) у міжнародній фірмі на Вол Стріт в Нью-Йорку. Професор державних університетів Нью-Йорку та Пенсильванії. Судовий арбітр. Голова Правничої дорадчої комісії НТШ-А.***

Америка – сьогодні і завжди

Американський журнал „Есквайр" напередодні Нового року провів опитування 2 тисяч чоловіків США щодо того, як вони почуваються у житті, кого поважають і люблять. Вислід був позитивним: половина опитаних була сповнена оптимізму з приводу дальшого зростання економіки нашої країни. Третина заявила, що таку певність їм вселяє непорушна віра в Бога, хоча тільки 15 відсотків з них відвідує щонеділі церкву. Також сприяє упевненості американських чоловіків повага до провідників держави.

Вибираючи найславнішого серед нині живих політиків, опитані віддали першість Роналдові Регенові, друге місце посів Дж. Картер, третє – Колін Павел. Нинішнього президента учасники опитування назвали „надто перехваленим". Проте значна частина чоловіків найвищим авторитетом визнала власних батьків. Тому ще одна опора американського оптимізму вбачається у міцності середньої родини. 84 відсотки опитаних чоловіків призналися, що кохають своїх дружин так же сильно, як у перший рік після шлюбу. Вони віддали перевагу своїм дружинам перед відомими кінозірками.

Дещо іншою є думка про США за кордоном держави. Зокрема наростає критика міжнародної політики Америки. Така постава щодо США не є новиною і не означає, що критики мають рацію. У 1980-их роках громадська думка світу активно засуджувала розпочату Р. Регеном гонитву озброєнь, але ця стратегія врешті призвела до падіння СССР. Водночас слід усвідомлювати, що метою міжнародної політики США не є якнайповніше задоволення надій усього людства, щодо своєї політики США не мають обов'язку проводити референдуми і складати звіти перед усім людством, хоча б тому, що формально уряд США не має відповідати за долі інших народів, а може тільки радити їм і допомагати в скруті. Коли ж виникає загроза безпеці США, то американський уряд має обов'язок вжити усіх необхідних заходів до усунення цієї загрози, навіть якщо це комусь і не сподобається. Досвід останніх років засвідчив, що країни Европи не спроможні радикально приборкати тероризм та інші негативні прояви сучасного світу. Отже, надії на США зростають.

„Свобода" систематично знайомить читачів з вислідами опитування громадської думки в Україні. На жаль, жодне з них не дало таких позитивних настроїв, як згадане вище опитування чоловіків у США. Ще немає в Україні довіри до уряду, віра і церква ще не відіграють належної ролі в житті суспільства, сім'я теж ще не стала міцною клітиною народу. Тому так актуальні звернені до українських політиків і усіх громадян поради наших читачів вчитися у американців патріотизму і практичності. Дехто схильний засуджувати американський матеріялізм і відданість праці, але саме на цих опорах побудоване заможне заокеанське життя. Американці на порозі Нового року вірять, що США є і будуть завжди на вершині добробуту.

СВОБОДА

Пам'ятаймо про Україну!

Видає Український Народний Союз SVOBODA Published by the Ukrainian National Association

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published weekly on Fridays
by the Ukrainian National Association, Inc.
at 2200 Route 10, P. O. Box 280, Parsippany, NJ 07054

Svoboda: (973) 292-9800; Fax: (973) 644-9510, UNA Fax: (973) 292-0900
E-mail: svoboda@att.net Web-site: www.svoboda-news.com

Postmaster, send address changes to: Svoboda, P. O. Box 280,
2200 Route 10, Parsippany, NJ 07054

Periodicals postage paid at Parsippany, NJ 07054 and additional mailing offices.

Передплата на рік $55.00, на півроку - $35.00. Для членів УНСоюзу
$45.00 річно, на півроку - $30.00. За кожну зміну адреси - $1.00.
Чеки і грошові перекази виставляти на "Svoboda".

Головний редактор – Ірена Яросевич
Редактори: Ольга Кузьмович, Христина Ференцевич,
Левко Хмельковський, Петро Часто.

Адміністрація „Свободи"
Адміністратор Володимир Гончарик (973) 292-9800 (дод. 3041)
Керівник відділу оголошень
Марійка Осціславська (973) 292-9800 (дод. 3040)
Передплата - Марійка Пенджола (973) 292-9800 (дод. 3042)

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про холодний Львів і теплоту молодих сердець

Під час моєї новорічної подорожі в Україну Львів, після заплаканої дощем Варшави, не був іншим, привітав тим самим. Чи так уявляла собі святковий, зимовий Львів? Але ось на Новий рік змінилося усе, немов за дотиком чарівної палички, і перший ранок 2003 року привітав ясним безхмарним небом, білим килимом снігу і спокійним сонцем на небосхилі. Львів вишикувався у найкращих шатах у цей святковий день, а сонце, синява неба і білий килим були цьому найкращим доказом.

Чи було, однак, все таке святкове? Чи сумні заклопотані обличчя львів'ян були відповідні до природи, яка так посвітлішала у переддень Нового року?

Кожна розмова, кожна розповідь були повні сумних фактів сьогодення, що приносить стільки журби за хліб насущний, стільки ненависти до панівної несправедливости і стільки питань про непевне майбутнє! А з цим нелегко було знайти безжурний настрій, який повинен переважати в надвечір'я чи і в перший день Нового року.

Перед так добре знаною будівлею Оперного театру пишається струнка і висока ялинка, біля якої збираються люди, що, як і літом, шукають тут розмови і розради. Але ще частіше шукають вони розради і потіхи дещо нижче від ялинки, біля постаті Матері Божої, що відновлена декілька років тому.

Холодний, гострий вітер гуляв вулицями Львова, нерівними бруківками, так характерними для мого родинного міста. Здається, немов кожна будівля нагадує минуле. Так мовить і молодий мій товариш мандрівки вечірнім Львовом – Андрій, що мріє про реставрацію старих будівель, про віднову старого Львова і повернення до його краси минулих часів, до його романтики і його чару, що полонить кожного, хто бував у ньому. Слухаю і радію в серці, що Львів має таких молодих ентузіястів, як Андрій, і що вони творять це молоде, інше покоління, на яке таки можна надіятися.

Коли холодний, зимовий вітер добирався до кісток, беру таксівку, щоб дістатись до помешкання, яке стало на короткий час моїм домом. Молодий водій веде зі мною розмову, випитуючи звідкіля, пощо і чи надовго приїхала. Коли настав час виходити, він несміливо запитав: „Пані, чи можу поцілувати Вашу руку?". Здивовано питаюся, чому, і дістаю таку відповідь: „За те, що не забули нашої мови".

І несподівано вітер видається мені вже не таким дошкульним, а думки не такі вже сумні..

О-КА

65 років тому народився Василь Стус

КИЇВ. – Кришталевої чистоти поет України, частина її совісти та незламного духу, народився 65 років тому, 6 січня, на Свят-вечір. Світ дізнався про Стуса у часи тоталітаризму. І не лише завдяки його перекладам німецького поета Райнера Рільке, але й під час обговорення у 1985 році кандидатур на Нобелівську нагороду в галузі літератури, якої поета позбавила смерть у Пермському таборі. Хоча й пішов Василь Стус від нас у вічність із мученицького радянського табору 19 років тому, але голос його звучить усе сильніше й сильніше. Правда, не всім ще дано в народі його почути, бо Василеві слова – не рев рокових децибел і не гуркіт гармат та ракет, а поклик незамутненої душі українського апостола, борця із злом.

У час боротьби за звільнення Василя Стуса з радянського табору російський академік, правозахисник Андрій Сахаров назвав українського поета совістю світу. Навіть існує версія про те, що Стус загинув тому, що Горбачову на початку його пропагандистської акції з так званої „перебудови" в СРСР аж ніяк не потрібен був Нобелівський лавреат у в'язниці.

Якщо буде страшний суд Божий, то одним з головних свідків від українців, мабуть, таки виступить Василь Стус. Бо висловив „молитви й сподівання" душі людської, яка не шукала компромісу між Божим абсолютом і спокусами земного князя, а йшла й кликала сміливо, через терни неправд і безвір'я, до просвітління людського духу.

Якщо вірити у переселення душ, то можна думати, що Василь Стус став втіленням тих незбагненних для терпіння мук, які увібрала в себе східньо-подільська українська земля протягом століть. Село, у якому він народився, має свою довгу історію і мітологізовану передісторію.

Нинішня Рахнівка, що прилишкла під Казенним лісом біля Уманського шляху, зазнала незчисленних бід за XX століття. Предки рахнівчан декілька разів переносили своє поселення після жахливих татарських спустошень.

Ця земля перенасичена людськими муками і кров'ю, і тому не дивно, що саме тут народився богом даний поет, який сказав кришталево чистим голосом світові:

Ярій, душе! Ярій, а не ридай,
У білій стужі серце України.
А ти шукай – червону тінь калини,
На чорних водах – тінь її шукай.

Так, Василь Стус – це гроно болю, що ще падає в глибінь душ людських, але ще не вразило покищо народ його пречистим Божим гнівом. Не вразило, не раз розп'ятий люд, на творче яріння. Бо „може" й пізно вже, у передсудний час, а може, вже й гряде Стусом пророкована „неосяжна осонцена днина".

Наш сучасник сказав, що в Україні нині все розвивається „не за Стусом". Бо ж іще стоять „мури тюрми" у душах нинішніх поколінь, і дуже поволі росте воля народна, яка руйнує їх і що має принести грона саме „творчого гніву" на землю, долею якої був зболений безсмертний поет.

Василь Зілгалов

З РЕДАКЦІЙНОЇ ПОШТИ

Пишу з бльокадного Краснодону...

Ми кричимо: поможіть! Нас не чують. Ми стогнемо і плачемо: нас не бачать. Ми – в бльокаді. Наші мешкання в багатоповерхівцях – без тепла, без води, без світла. Надворі – грудень, двадцять вісім ґрадусів морозу. Щоб люди не рятувалися електрообігрівачами, на ніч вимикають електрику.

У нас – холодовий геноцид! В кожному мешканні – хворі діти, хворі дорослі. Спазми серця – від холоду. Запалення бронхів, легень – від холоду. Здорові нирки стають хворими – від холоду. У мене заг остренний бронхит перейшов в астматичний стан. Цілодобово ввімкнений газ з'їдає кисень і отруює людей. Всі вмикають духовки газові, невистачає і газу.

...Молода мати плаче від розпачу. Сльози капають на посиніле личко донечки, якій від роду всього сім днів. Закутала її, як могла.

– Донечко, як же я тебе скупаю?! Ще як вродилася – некупана!

К артина другої квартири: стара бабуся на ліжку. Опівдні витягнула руку з-під купи старих перин. Рука зразу зробилася, як гриб-синяк. Хотіла води. Пошкандибала на кухню. У відрі вода замерзнула. Як і шибки на вікнах.

Пологовий будинок: акушерка і лікар-акушер дмухають на долоні, щоб зігріти руки. Привезли нову породіллю. Маленький електрокамін – на величезне приміщення. У кожній післяродовій палаті жінкам приносять з дому все, що можуть, щоб вони вкривалися, бо ж їм конче треба тепла після втрати крові при родах.

Школа ч. 2: клясне приміщення з льодовими шибками вікон. Школярі – з синіми замерзлими лицями. Вчителька – в пальті. Діти – в пальтах, в шапках, в рукавичках. Все одно ручка випадає з холодних пальчиків.

Нема потреби перечислювати поіменно усіх посадовців бльокадного Краснодону. Вони всі – тут, на місці, їхні прізвища відомі всім. Але зневірені, пригнічені люди знову, як тихі миші. Навіть уже нікуди не дзвонять, як відмикають електрику, не ходять ніде скаржитися, що в оселях мінусова температура, – все одно інакше не буде. В кращому випадку їм збрешуть. Я написала клопотання в міську мерію, до цих пір чекаю відповіді, уже два місяці. Ситі голодних не розуміють. Тим, що гріють свої пишні боки біля гарячої печі, до нашого холодного тремтіння нема ніякого діла. Нас просто знищують, фізично вбивають. Тільки на цей раз не купами замерзлих трупів, а набагато зручніше, по одному, у замерзлих холодильниках квартир. І знову впевнені у нашій повній покорі і своїй абсолютній безкарності.

Нехай ця стаття стане моїм зверненням до Організації Об'єднаних Націй! Я висилаю її в усі часописи. В „Свободу", в Нью-Йорк, в Лондон, в Париж...

Я прошу українську діяспору з усіх наших діяспорних організацій посприяти, як це ви робили в часи тоталітарного режиму, щоб міжнародний комітет захисту прав людини прислав до нас в Краснодон своїх повноважних представників. Врешті-решт, це ж не 33-ій рік.

Ще дороги відкриті. Ще ходять поїзди...

Антоніна Листопад,
член Національної спілки письменників України, лавреат премії Воляників-Швабінських Українського Вільного Університету в Нью-Йорку
8 грудня 2002 р.

А де ж галичани?

У „Свободі" з 6 грудня 2002 року я двічі перечитав багатомовну статтю „Десятий уряд України за часи незалежности має такий склад" – і далі йшли дані про керманичів української держави. Читаючи це все, годі отрястися від прикрого враження наявности багатьох осіб в уряді держави, що, напевно, не мають нічого спільного з українською духовністю, ставляться вороже до самого існування незалежности Української держави. Деякі із тих високопосадових осіб народжені в Росії, там і здобули вищу освіту, деякі народжені в Казахстані і також мають неукраїнські імена, а частина членів уряду, хоч народжена в Україні, походить із сильно змосковщених її реґіонів. При деяких іменах зазначено, що в часи Совєтського Союзу вони працювали в ЦК Компартії України. Це – новітні „малороси", які байдуже ставляться до українства й інтересів України, а пару чи кілька з тих, які є національно свідомі, безсилі протистояти тим, які готові кожної хвилини загнати Україну в обійми Росії.

З прикрістю доводиться ствердити, що до списку членів уряду соборної України не потрапив жоден міністер, щоб походив би з Галичини. Думаю, що не інакше було й в попередніх складах уряду. Хіба це не доказ того, що можновладці не допускають до влади національно свідомого елементу?

„Наш" уряд дбає про національно-культурний розвиток національних меншин України, а потребою такого ж розвитку корінного населення – нехтує. Людність України зубожіла до того ступеня, що її зачисляють до однієї з найбідніших в Европі, і це відбувається в найбагатшій, або щонайменше – в одній з найбагатших на природні ресурси країн Европи.

Наші люди приневолені шукати праці поза Україною, навіть в таких природньо бідних країнах, як Греція, Портуґалія. Працюють там десятки тисяч українців. Але я вірю, що час – на нашому боці, національно свідоме покоління усе ж перебере владу і Україна розквітне.

Володимир Колюбінський,
Фініксвіл, Па.

Це треба роз'яснювати гостям

У „Свободі" (ч. 49, 6 грудня 2002 р.) був опублікований лист д-ра Романа Барановського „Обороняймо добре ім'я України". Хто читає пресу, добре знає, на якому рівні стоїть репутація України в офіційних колах, особливо у Сполучених Штатах. Також можна погодитися з твердженням шановного автора листа про те, що „час вдарити у дзвін тривоги". Одначе тут треба уважно передумати, в який „дзвін бити" і кого збудити.

По-перше, чи дійсно потрібний такий комітет, якщо пропоновані його члени вже належать до організацій, які і без такого комітету можуть „бити в тривогу"? По-друге, щоб бути ефективним в такій обороні доброго ім'я України, треба звертатися до впливових людей – конґресменів, сенаторів та інших представників уряду, які можуть змінити ставлення США до України.

Отже, на мій погляд, треба змінити наш підхід до справи. Діяспору і її установи та організації відвідують представники урядових і неурядових установ України. І саме ці установи діяспори повинні пояснювати і відверто наголошувати представникам України неґативні явища в політиці їх країни, бо тільки вони, а не ми, можуть мати вплив через своїх депутатів на дальший розвиток подій у їх країні. Не раз і не два в пресі була мова про спільні підприємства, капіталовкладення і т. п. З того нічого не виходить, бо навіть на місцевому рівні несприятливі умови не дозволяють на такі проєкти. Коротше кажучи, поки не зміняться умови в Україні, включно з деякими законами, ми не маємо належної зброї для ефективної оборони доброго ім'я України. Крім того, чи справа оборони не стосується й української правлячої еліти?

Над листом д-ра Р. Барановського повинні задуматися і ті, що часто спілкуються чи втримують зв'язки з українцями. Всі ми бажаємо добра й успіху відновленій українській державі, але як діяспора, ми повинні вказувати на „гріхи" уряду, домагатися їх усунення і в цей спосіб обороняти добре ім'я України.

Ярослав Штендера,
Вашінгтон, Д. К.

Не виняток, а зразок нового покоління

Велике спасибі за статтю-розмову О. Бураковського з чотирма представниками Молодіжної партії України, що була надрукована в „Свободі" 8 листопада.

Стаття подає цінні та цікаві відомости про становище сучасної України. Співрозмовці автора – чільні політичні діячі, народні депутати й підприємці. Всі вони – кияни віком від 27 до 34 років. Україна є їх власна держава, де вони були виховані й навчені. Вона для них є єдино можливим вибором. Присвячуючи себе всьому, що йде на користь Україні, вони заявляють, що доки економіка не буде підпорядкована національному добру, доти не буде міцної держави. Від них, завзятців, так і б'є жива, наступальна снага.

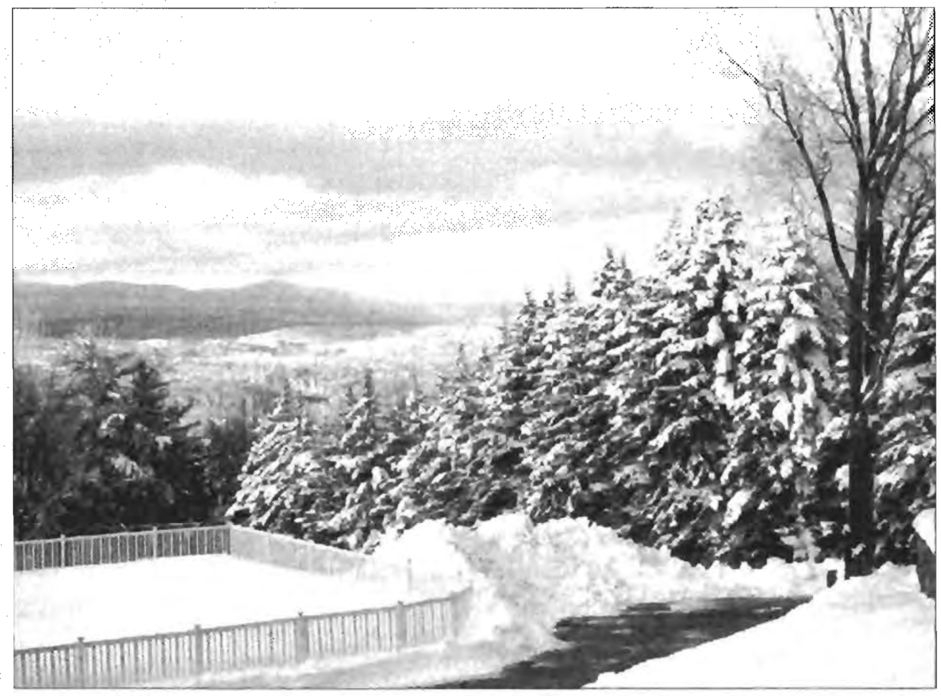
І от, не дивлячись на таке відрадне, міцнюче тло, шановний автор закінчує: „А може правда, це вони – остання надія України? Нехай їм щастить!" Остання надія? Невже ці співрозмовці були якимось винятком, а не втіленням новітнього вітчизняного покоління? Ще тоді, коли українство організованим чинником майже не було, Ів. Франко пророкав: „І ти огнистим видом засяєш у народів вольнім колі...".

Іван Шкіренко,
Лондон

СТОРІНКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

Зимова чарівність Союзівки

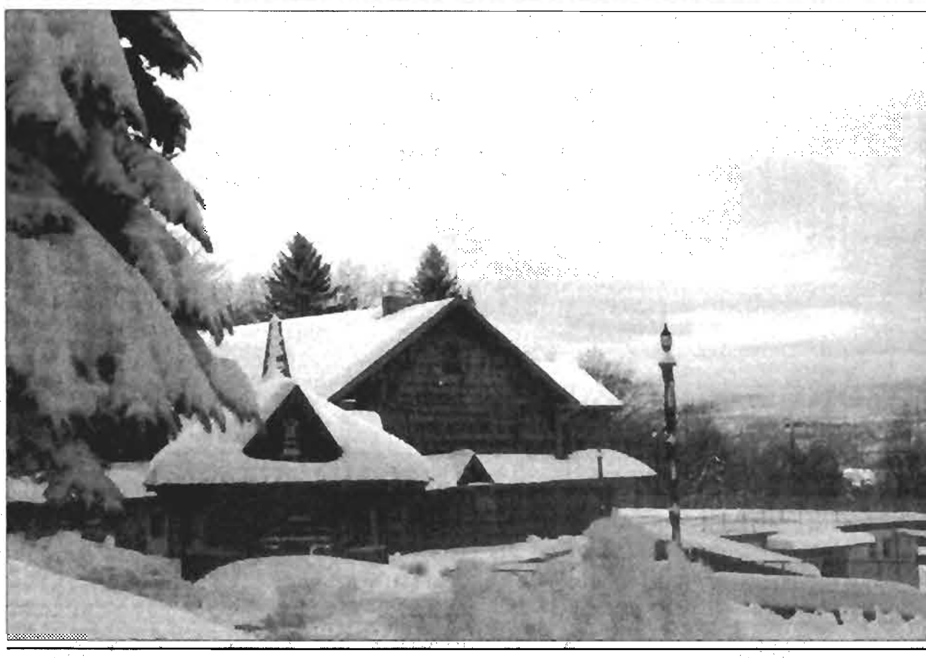

Фото: Л. Хмельковський

Помер Юрій Юрків

Екзекутивний Комітет Українського Народного Союзу з сумом повідомляє членів Головного Уряду, членів 130-го Відділу УНС та все членство, що 18 грудня 2002 року помер св. п. Юрій Юрків, довголітній секретар 130-го Відділу УНСоюзу.

Екзекутивний Комітет та все членство УНСоюзу висловлюють своє найглибше співчуття дружині Анні, синові Маркові, дочці Рені, внукам і сестрі Лідії Белендюк з ріднею.

Похоронні відправи відбулися 21 грудня в українській католицькій церкві Чесного Хреста в Асторії, а відтак на цвинтарі Святого Духа у Гемтонбургу, Н. Й.

Пам'ять про св. п. Юрія Юркова, за його віддану, довголітню працю для УНСоюзу, буде завжди з нами.

Без „Свободи" і Союзівки важко уявити собі українську Америку

Дорога Союзівко, дорогий „батьку" – Український Народний Союзе! Я, Дмитро Грушецький, член УНСоюзу з 25-літнім стажем, скидаю шапку в поклоні перед вами! Я прочитав у „Свободі" опис святкування 50-ліття Союзівки і помолодів на сім років! Радість і гордість мене оповили своїм теплом. І пригадалися мені ті часи, коли і я бував на Союзівці. Хочу щиро подякувати Українському Народному Союзові за дорогоцінний жест – уфундування нам, учителям українознавства, вишкільних курсів на Союзівці. Це дозволило багатьом з нас побувати на Союзівці і залишило чудові спомини.

Так, без „Свободи" і Союзівки важко уявити собі українську Америку. Можна позаздрити Українському Народному Союзові та всім будівничим Союзівки, що вони живуть повноцінним життям, бо творять добро.

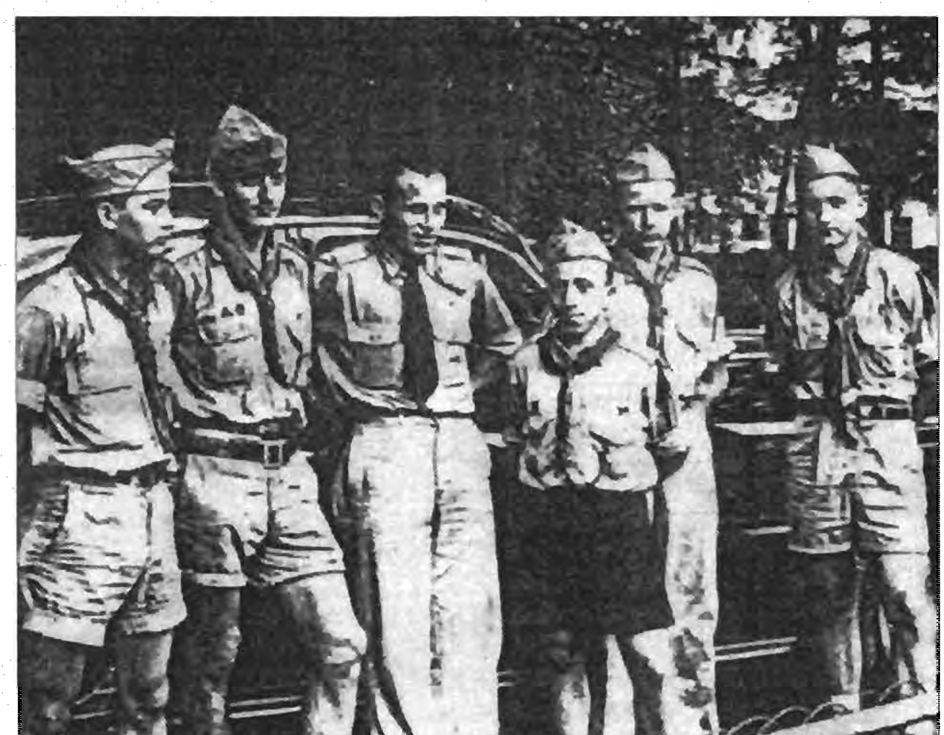
Дмитро Грушецький,
Ля Меса, Каліфорнія

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ,
19 СІЧНЯ 2003 р.

Бріджпорт, Конн. Управа 59 УНС Відділу Т-ва „Українська Січ" повідомляє всіх членів про річні загальні збори Відділу, які відбудутся в церковній залі св. Покрови при вулиці Нобл та Барнум # 255 о год. 2-ій по пол. В програмі: звіти уступаючої Управи, дискусія та вибір нової Управи. Зараз після зборів відбудеться товариська зустріч. Запрошують не тільки членів, але всіх зацікавлених діяльністю УНС та гостей прийти численно на наші річні загальні збори. По інформації тел. до Т. Сливінського (203) 375-6995, голова; рек. секретар – І. Гайда, ф. секретар – Б. Добощак (203) 723-4304.

Хто першим відвідав Союзівку?

У „Свободі" з'явилися статті, автори яких фактично спречаються між собою, хто відвідав оселю Союзівки першим?

28-літнім пластуном я шукав пригод в пластових мандрівках. Маючи нагоду і привілей бути виховником 3-го куреня юнаків імени Івана Мазепи, коли була вже придбана нова українська оселя Союзівка в Кетскільських горах, я, придбавши авто, вирушив з хлопцями пластувати. Ми були першими пластунами, що у 1952 році приїхали на Союзівку, і ніхто цього не може ні заперечити, ні забрати. Доказом цього є фотографія і ми на ній: Петро Содоль, виховник Микола Василик, Олесь Пясецький, Володимир Корнага, Роман Алеськевич, Стефан Шмотолоха. Ми зфотографовані недалеко від головного будинку, між деревами, біля мого авта. Не пам'ятаю точно дня, але це був травень-червень 1952 року.

Пл. сен. Микола Василик,
Норт Порт, Фльорида

До першої річниці відходу

Наталя Шухевич

Ірина Козак-Бистра

Пані Наталя була дружиною ген.– хорунжого Тараса Чупринки, голови генерального секретаріяту УГВР, ген. секретаря військових справ УГВР, голови Бюра Проводу ОУН і головного командира УПА, тобто керівника визвольної боротьби українського народу в 1943–50 рр. Ми пригадуємо ці загальновідомі факти для того, щоб усвідомити собі, хто відійшов від нас. Наталя Шухевич належала до тих жінок, які ціле своє життя присвятили службі Україні.

Наталя Шухевич народилася 13 березня 1910 р., в селі Лицівка, Долинського району, Івано-Франківської області. Батько її, священик греко-католицької церкви о. Роман Березинський, був парохом цього села, а мати Юзефа Березинська, з дому Глинянська, походила із священичої родини. Діти священиків віддавали весь свій вільний час усвідомленню села, організували театральні вистави, спортові змагання, концерти. Такою працею займалася також молода Наталя, разом із своєю сестрою Дарією і братом Юрієм. До них приїжджали їхні друзі, між ними Роман Шухевич і його брат Юрій.

З 1913 р. родина Березинських переїхала в село Оглядів, Радехівського району, Львівської области, в якому батько Наталі був парохом до своєї смерти (1941 р.). Якщо говорити про життя Наталі, то роки в Оглядові були найщасливіші в її житті. Початкову школу Наталя Березинська закінчила в селі Оглядові і вступила до гімназії Сестер-Василіянок, а пізніше УПТ у Львові. Гімназію закінчила вона в 1928 р. і після іспиту зрілости проживала з батьками в рідному селі, допомагала їм у виконанні їхніх завдань.

Наталя Березинська зналася з Романом Шухевичем ще з дитинства. Їхні родини дружили, і Шухевичі, які жили в Радехові (батько Романа був суддею), часто відвідували родину о. Березинського в Оглядові.

Дитяча й юнацька дружба розвинулася в справжнє кохання. В 1930 р. вони одружилися, а в 1931 р. у них народжується донечка Мартуся, яка, на жаль, скоро померла. Це був перший важкий удар, що його пережили молоді батьки. Вже від початку їхнього подружнього життя доля не була до них ласкавою. Наталя Шухевич, яка дуже сильно пережила смерть своєї дитини, залишилася жити у своїх батьків, а її чоловік Роман, який був дуже сильно заанґажований в підпільній діяльності ОУН, мусів часто виїздити в терен, також до Польщі (Краків) і Німеччини.

Вже в 1930 р. Роман Шухевич був призначений бойовим референтом Краєвої екзекутиви ОУН і під його керівництвом відбувалися в 30-их роках бойові і саботажні акції: напади на станиці польської пошти, на Банк Людови в Бориславі й Трускавці, вбивство польського посла до сойму Тадеуша Голувки (29.08. 1931 р.), комісара поліції Чеховського – за катування політичних в'язнів (22.03. 1932 р.), атентат на совєтського консула у Львові 21 жовтня 1933 р., як протест проти організованого голоду, атентат на польського міністра внутрішніх справ Пєрацького (15.06. 1934 р.) і багато інших. Всі ці акції були успішні, і поліція ніколи не могла довести, що Роман Шухевич був причетний до цих акцій. На жаль, під час нападу на пошту в Городку Ягайлонському 30 листопада 1932 загинув брат Наталі Юрій Березинський. Для історичної правди треба сказати, що керівництво тією акцією не було в руках Р. Шухевича. Смерть єдиного брата була другою великою втратою, що її важко пережила Наталя Шухевич.

В червні 1934 р. поліція арештувала Романа Шухевича і заслала його до концентраційного табору в Березі Картузькій. Причина арешту – вбивство міністра Пєрацького, хоч поляки не мали жодних доказів участи в цій акції Р. Шухевича. Щойно в січні 1937 р. Р. Шухевич вийшов на волю, перебувши пів року в концтаборі і два роки в тюрмі. Для Наталі і її сина Юрка, який народився 28 березня 1933 р., залишилися тільки відвідини чоловіка і батька в тюрмі. Про одні такі відвідини Юрко пише: „Перше, що запам'яталося, то було побачення з батьком у в'язниці на Бригідках. Пам'ятаю, як ми з мамою зайшли до кімнати побачень... з протилежних дверей увійшов батько. Батько обняв маму, хотів взяти мене на руки, але я чомусь настрашився поліціянта...". Юркові було тоді приблизно 5 років. Навіть після звільнення з тюрми не могло бути мови про якесь нормальне родинне життя. При кінці 1938 р. Р. Шухевич разом зі своїм приятелем Юрієм Лопатинським нелегально переходить кордон на Закарпаття і включається у боротьбу за самостійність Карпатської України. Його дружина і син залишаються знову самі у батьків Наталі в Оглядові.

Після окупації Карпатської України мадярами чоловік Наталі переходить через Румунію і Югославію до Австрії і, на доручення Проводу ОУН–ПУН, переїздить до Данціґу (Ґданська), втримує конспіративний зв'язковий пункт зі західніми українськими землями. І тут до Данціґу приїздить Наталя Шухевич зі сином Юрком. За час їхнього подружнього життя це був перший раз, коли Наталя і Роман Шухевичі могли принаймні короткий час зажити родинним життям в умовній безпеці. Другий етап їхнього родинного життя був в Кракові, після капітуляції Польщі.

Під час радянської окупації Галичини, в 1939 р. Наталка з сином Юрком нелегально переходить кордон і приїздить до Кракова, де на той час був її чоловік. Тут в 1940 р. у Наталки народилася донька Марія. Власне цих два роки в Кракові родина жила разом, це було найдовше їх спільне життя. В липні 1941 р. Наталя переїхала до Львова і тут жила з двома дітьми і своєю мамою до 1944 р.

Весною 1941 р. був організований Український Леґіон, який очолив Роман Шухевич, і знов до 1943 р. Наталя не мала контакту зі своїм чоловіком, крім двох коротких зустрічей. Від січня 1943 р. її чоловік був вже в підпіллі. В лютому того року німці арештували Наталю і вимагали від неї, щоб вона повідомила свого чоловіка про свій арешт і де вона перебуває. Німці хотіли дістати Романа Шухевича до своїх рук і мали надію, що через арешт Наталі їм це вдасться. Наталя Шухевич рішуче відмовилася передавати якусь вістку своєму чоловікові. В квітні німці звільнили Наталю з тюрми. Від того часу вона могла зустрічатися зі своїм чоловіком дуже рідко, і ті зустрічі були суворо законспіровані.

В 1944 р., після створення Української Головної Визвольної Ради (УГВР), Наталя Шухевич, її діти і мати мали відійти на Захід разом з тими членами Проводу ОУН, Президії УГВР і іншими учасниками визвольного руху, які були вислані центральним керівництвом на Захід. Наталя відмовилася покинути свого чоловіка й Україну. Вона рішилася разом з дітьми і матір'ю ділити долю свого народу під большевицькою окупацією.

Перед своїм арештом Н. Шухевич переховувалася в селі Биличі, Старосамбірського району в будинку парохії у греко-католицького священика о. Мицака. Село Биличі було віддалене на декілька кілометрів від Старого Самбора, і в моїй пам'яті воно залишилося, а зокрема парохія, як гарна привітна оселя. Ми, тобто зв'язкова ген. Тараса Чупринки, Марійка і я, приїхали до Самбора в день, коли був ярмарок, бо тоді сходилися люди з цілого району із далеких околиць і було багато безпечніше порушатися в терені. Наталя Шухевич жила дуже законспіровано і до неї можна було дістатися шляхом підпільних зв'язків. Ми прийшли, щоб передати інформації і потрібну допомогу та перевірити умови і безпеку, в яких жила родина керівника

Наталя Шухевич

Визвольного Руху. В тому часі було вже заплановано, що Наталя з родиною перейде жити в інший терен, як переселенка з Польщі. Наша зустріч була радісна, навіть весела і повна оптимізму. До Старого Самбора супроводжував нас Юрко, який хотів якнайбільше знати про свого батька. Маруся була тоді ще маленькою дівчинкою з кучерявим волоссям і чарівним усміхом.

НКВД зі своїми спецвідділами арештувало Наталю Шухевич, її дітей і матір 17 липня 1945 р. і відправили в Дрогобицьку тюрму. Юркові було тоді 12 років, а Маруся мала несповна 5 років. Дітей вивезли до дитячого будинку в Чорнобилі, пізніше до Сталіно (сьогодні Донецьк), звідки Юрко втікає. Матір Наталі привезли до Львова, в тюрму на Лонцького, де вона померла. Ніхто не знає, що большевики зробили з її тлінними останками. Маруся Шухевич-Трильовська пише так: „А Наталя Шухевич два довгі роки без суду поневірялася по радянських тюрмах – то у Львові, то в Києві. Пережила кілька підступних провокацій, метою яких було заманити Романа Шухевича на визволення дружини. Піддавалася фізичним тортурам, а найтяжчим була повна відсутність інформації про долю дітей".

Коли большевики, застосовуючи фізичні тортури, не дістали від Наталі Шухевич жодних інформацій про чоловіка, НКВД вдався до провокації. Наталя згадує про це так: „Коли везли мене 1947 р. з Києва до Львова, на машину під Олеськом напала нібито група УПА. Під час стрілянини моя охорона втекла, а мене забрали до криївки, де допитували. Спочатку буцімто не вірили, що я дружина Романа Шухевича, та я показала їм тюремну посвідку. Тоді мені зав'язали очі і повели до іншої краївки, до „вищого проводу", де я перебувала три тижні. Настирливо намовляли написати листа Романові Шухевичеві, але я категорично відмовилася. Зрозумівши, що я їм не довіряю, повезли на хутір і залишили у селянській хаті під опікою „підпільниці". Раптом знов стрілянина. Дівчина радить сховатися під ліжко. До хати входять уже червонопогонники і кричать: „Кто здесь? Виході!". Так я знову опинилася в руках кагебістів".

На 1 квітня 1946 р., в областях Західньої України було 3,593 винищувальних батальйонів, численністю 63 тисячі осіб (ЦДАГО). Така була дійсність. І в такій дійсності 8 вересня 1947 р. особливою нарадою при МДБ (Міністерство державної безпеки) СРСР Наталя Шухевич була засуджена за ст. ст. 54-1 „а" і 54-11 КК УР на 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна. Термін покарання відбувала в Мордовських таборах. Протягом всього ув'язнення Наталка не перестала наполягати на вимозі отримати інформацію про місцезнаходження дітей, але її весь час в цьому відмовля-

(Закінчення на стор. 15)

ЖИТТЯ ГРОМАДИ

Конференція пам'яті Ю. Шевельова

Доповідачі (зліва): професори Є. Федоренко, А. Даниленко, О. Біланюк, П. Гриценко, Л. Онишкевич, М. Жулинський, С. Гальченко.

НЬЮ-ЙОРК. – 15 грудня при чисельній участі громадськости в будинку УВАН відбулася конференція, присвячена пам'яті Юрія Шевельова. Не так давно, в цьому самому приміщенні, УВАН відзначала його 90-ліття, і тоді звучали теплі слова споминів його друзів та співпрацівників разом зі словами признання його великого вкладу в мовознавчу та літературознавчу науки. Цим разом шанувальники наукового доробку Ю. Шевельова прийшли послухати доповідачів з України і діяспори.

Конференцію відкрив президент УВАН Олекса Біланюк. Він привітав присутніх і коротко окреслив наукові заслуги Юрія Шевельова, колишнього дворазового президента УВАН. Президент НТШ Лариса Онишкевич також привітала учасників конференції від НТШ, членом якого був Юрій Шевельов.

Після вступного слова О. Біланюка, керування конференцією перебрав Євген Федоренко, науковий секретар УВАН. Присутні також почули із запису на магнітофонній стрічці слова Ю. Шевельова на Шевченківській конференції в 1989 р. Є. Федоренко подав огляд життя й діяльности Юрія Шевельова, якого добре знав і з яким довго співпрацював. Є. Федоренко розповів деякі цікаві подробиці про походження вченого і його „українізацію", згадав усі можливі віхи його наукової кар'єри та найвагоміші наукові праці. Наступним доповідачем був академік Микола Жулинський, директор Інституту літератури НАНУ.

У доповіді „Українська духовна атмосфера за інтелектуальним барометром Юрія Шевельова" він розглянув ставлення вченого до різних аспектів української культури протягом років, зокрема до питання національного єства цієї культури, яке мало проявитися в так званих – за термінологією Ю. Шевельова – „національно-органічних" стилях. Поглядам Ю. Шевельова на історичний розвиток української мови, зокрема на ролю діялектів та на необхідність досліджувати їх сьогодні присвятив доповідь „Сучасні проблеми української лінгвогеографії" Павло Гриценко, діялектолог з Інституту української мови НАНУ. П. Гриценко розповів про колосальну працю зі збирання даних про діялекти на всіх теренах, де мешкають слов'яни. Дані про українські діялекти вже готові до друку і водночас будуть подані на Інтернеті разом із мапами та звукозаписами діялектного мовлення у всіх куточках України.

Наступну доповідь, „Історична фонологія української мови Юрія Шевельова і питання східнослов'янської етногенези", виголосив Андрій Даниленко, колишній працівник Харківського університету, теперішній викладач Ньюйоркського університету Пейс. Він докладно проаналізував засади, якими керувався Юрій Шевельов при встановленні історичних джерел, взаємозв'язків та впливів фонетичних особливостей різних слов'янських мов – білоруської, сербо-хорватської, чеської, польської, російської та, звичайно, української. Конкретні дані писемних та усних джерел дозволили Ю. Шевельову реконструювати історичну фонологію слов'янських мов, а у випадку української мови довести її давнє походження – всупереч твердженням російських філологів про нібито пізніше утворення „малоросійського нарєчія". „Діялоги із Юрієм Шевельовим: люди, архіви, долі" – так назвав свій виступ Сергій Гальченко, архіваріюс, директор архівного музею ім. Т. Шевченка Інституту літератури НАНУ. Доповідь С. Гальченка була чи не найбільш безпосередньою, повною спогадів про відвідини музею Юрієм Володимировичем та розмови з ним. Ю. Шевельов дуже цікавився архівними матеріялами, які зберігаються в музеї, знаходив там багато для себе цікавого й потрібного.

Після доповідей присутні оглянули виставку книжок Ю. Шевельова та пов'язаних з його діяльністю, що її фахово підготувала Людмила Шпильова, бібліотекарка УВАН. Конференція стала гідним відзначенням пам'яті великого вченого, який стільки зробив для української науки.

Ася Гумецька

Св. Миколай в парафії св. Константина

МІНЕАПОЛІС, Мін. – При українській католицькій парафії св. Константина багато років існує суботня Школа українознавства. Колись в цій школі навчалося багато дітей, а тепер – менше. Признання і вдячність належить тим, хто дбає, щоб навчання продовжувалося без огляду на всякі перепони або мале число учнів. Кожного року, крім навчання українознавства, в шкільному сезоні учні готують дві імпрези: взимку – до свята св. Миколая, а навесні – програму в пошану Тараса Шевченка.

В цьому році програма св. Миколая відбулася 15 грудня. Режисерами її були новоприбулі з України учительки – Леся Гуцал і Оля Наваляна. Музичне оформлення і хореографію приготував Ярослав Білий, а співочу частину – Юрій Іван, також новоприбулий з України.

У виставі використано частини сценки Катрі Гуцал „Концерт янголів". У виставі дія відбувається в небі, де ангели вітають св. Миколая, в другій частині нечиста сила намагається перешкодити йому у виконанні благородної праці, але виявилося, що чудотворцеві ніщо не може перешкодити творити добрі діла. Ролю св. Миколая виконав Юрій Луцик, ангелами були Христина Потічко, Тарас Татарин, Богдан Білий, Андрій Годинський, Алекс Гусак, Данило Гров, Андрія Друш, Петро Коломійчук, Христина Крамарчук і Таня Наваляна, а зірками – Софія Гуцал, Єлисавета Друш, Аря Крамарчук, Тарас Павлик, Гелі Солокам, Алекса Татарин і Маруся Шай. Чортики – Дмитро Гуцал і Михайло Коломійчук. Музичні твори виконали на фортепіяні Богдан Білий і Андрій Годинський. Мило було слухати пісні, що їх виконали Таня Наваляна і Маруся Шай. Багато краси програмі додала коляда „Бог ся раждає" у виконанні учнів і їхніх матерів під керівництвом диригента Юрія Івана.

Учасники свята дякували батьківському комітетові, завідуючій школою Каті Друш, вчителям, виконавцям програми за проведення цього традиційного українського свята.

Д-р Михайло Козак

8-ий Відділ ООЧСУ при праці

ЧИКАҐО. – Після літньої перерви, заходами 8-го Відділу ООЧСУ, 15 жовтня була відправлена Панахида за упокій душі провідника ОУН Степана Бандери.

17 листопада члени відділу з прапором взяли участь в Панахиді в катедрі св. Миколая за померлих вояків УПА, опісля відбувся концерт до 60-річчя УПА і було вручено грамоти ветеранам УПА.

14 грудня в Українському національному музеї заходами Івана Максимчука, Івана Павлика та Юрія Верещака влаштовано виставку підпільної пошти України і літератури, також була виставка матеріялів д-ра Модеста Ріпецького, колишнього командира УПА, і висвітлено фільм про УПА.

Відзначено 50-ліття спортового клюбу „Крила" при осередку СУМ ім. М. Павлушкова. Крайова Управа СУМ нагородила грамотами і присвятила звання визначних членів СУМ Левові Боднару, Павлові Надзікевичу, Іванові Павлику, Юрієві Верещаку, Миколі Кикішу і Осипові Панчишину.

22 грудня було вшановано пам'ять членів УВО-ОУН Василя Біласа і Дмитра Данилишина, які були страчені 23 грудня 1932 р. польською владою. Доповідь виголосила Христя Верещак, голова осередку СУМ ім. Миколи Павлушкова.

Осип Панчишин

Різдвяний базар 30-го Відділу СУА

ЙОНКЕРС, Н. Й. – В церковній залі св. Архистратига Михаїла 8 грудня відбувся успішний різдвяний базар. При каві і солодкому громада мала нагоду оглянути мистецьку виставку і придбати твори Марти Анни, Слави Геруляк, Ірки Дмитерко, Галини Слабодух, Сергія Лук'яненка і Віталія Литвина.

На фото (сидять зліва): Оксана Рудик, Леся Кметик, Ірка Гошовська, Надя Цвях (голова відділу); (стоять зліва): Оксана Сливка, Віра Березовська, Люся Давіз, Ліда Мицик, Роксоляна Подпірка, Люба Кувер, Оксани Породко, Надя Гованська, Мирося Савицька і Надя Літепло.

Оля Рудик

ТОЧКА ЗОРУ

Чому потрібен українцям „Рік Росії”

Заплановані роки „України в Росії” і „Росії в Україні”, як і святкування річниці Переяславського договору – це прояв страху Росії, яка втрачає безпосередню контролю над Україною. Проте цей політичний маневр Росії може обернутися на користь Україні, бо кожен кийок має два кінці, а меч є двосічним.

Інтелектуальні сили України, спільно з діяспорою, мали б використати цю нагоду для очищення світогляду українців від 300-літнього тиску російської точки зору у всіх ділянках україніки. Зокрема набирає актуальности проведення українсько-російського діялогу, чи навіть українського монологу, для відкинення російських поглядів, починаючи від археології, через історію, мову, культуру.

З археології починаються розбіжності між Україною і Росією, які полягають в існуванні на давніх теренах України уваги до потреб людини, еґалітаризму, добробуту, мистецтва. Таким гуманізмом Україна різниться від Росії. А також вкладом у цивілізацію людства, зокрема Мізинською культурою – однією з перших в Европі.

В історіографії головним завданням є повернути виключно для історії України її період Київської Русі. Росії пора погодитись, що 1000 літ тому здобута Києвом північно-східня територія Московії була правлена Києвом формою удільних князівств до 1169 року. З Києва переймала Московія релігію, культуру, архітектуру, літературу, мистецтво, право.

Зі зміною назви Московії на Росію відбувається повільна інкорпорація періоду Київської Русі України в історію Росії. Київська Русь-Україна не є Росією, як і Росія не є Київською Руссю.

Науковці України ще не розгорнули широкої інформації про доісторичний початок слов'янщини, що охоплює розвиток звуку від пізнього індоевропейського періоду до розпаду мов приблизно близько V–X ст. н. е. Про це є монографія проф. Юрія Шевельова. Російська мова не є масивом слов'янських мов, а лише однією з них, отже ніякої прапершости, а ні вищої якости вона не має. Література Київської Русі була писана староукраїнською мовою, а не російською. Сила російської мови як політичного інструменту була забезпечена приниженням української мови як „холопської” за царату і за комунізму.

Церква України має свою історію переслідувань та політичного узалежнення від Росії. Сучасний факт захоплення Московським патріярхатом храму Софії та Печерської Лаври в Києві є продовженням цієї історії. Не варто шукати підтримки за межами України, треба нарешті опертися на власні сили створенням церковної доктрини України, в якій найголовнішим чинником буде єднання всіх Церков, створених історією України, але за умови їх повної незалежности від чужих центрів поза межами України. Якщо миряни України оформлять Церковну доктрину України, тоді Московський Патріярхат не матиме місця у сучасній державі України.

Україна є національно гомогенною, тобто має власну територію, археологію, історію, мову, культуру та, з історичних причин, велику кількість різних етнічних меншин. Сучасні росіяни України є її колосальною етнічною меншиною. Потрібна документаційна історія російської етнічної меншини у взаєминах з Україною, представники якої, починаючи з Київської Руси, не були ні русинами, ні русичами, а були руськими, тобто периферійною територією, приналежною до Києва. Після Переяславського договору російська етнічна меншина набрала колонізаторського статусу, включно з претенсіями до Київської Русі. Потрібні дослідження російської етнічної меншини України, її міґрації в Україну щодо часу та кількости, колонізаторського статусу, починаючи від 1654 року, до нинішнього протистояння законам української держави.

У розстеженні злочинів комуністичного режиму проти українського народу ще немає уточненого числа знищених мільйонів. Україна не виявила ініціятиви, щоб поставити організаторів злочинів на суд ООН з вимогою майбутньої компенсації.

Україна мусить бути готовою до спроб Росії виправдатися: злочини в Україні чинили, мовляв, українці, тому для майбутнього суду ООН потрібні історичні та юридичні обґрунтування про Україну, як жертву комуністичного експерименту Росії. Відповідальність за наслідок комуністичного експерименту в Україні несе Росія. Доцільно вимагати спеціяльної конвенції ООН на розгляд XX століття під кутом масових державних терорів, починаючи з Вірменії 1915 року, до знищення мільйонів українців за наказом Москви. Треба викривати втручання Росії у внутрішні справи України, її зовнішню політику, зокрема взаємини з НАТО, Евросоюзом.

В Україні мала б існувати тема про те, що Російська Федерація не є вічною, як не були вічними колонії Англії. Росія ще не почала процесу своєї европеїзації, тобто скорочення до власної національної гомогенности у власній европейській території. Вона й далі прагне бути світовою потугою. З розвитком економіки замість сучасної Російської Федерації в майбутньому можуть виникнути Північно-Азійські Сполучені Штати або держави з власними центрами в Азії, без колоніяльної залежности від Росії. У прогнозах майбутнього такий варіянт змін правдоподібний, тим більше, що Росія почала розуміти вагу її участи в Европі, НАТО, Евросоюзі і перед нею постала необхідність самоаналізи, достосованої до статусу держав Европи.

Очевидно, що сучасний уряд України не зможе (чи не схоче) фінансувати проведення такого українсько-російського діялогу, чи навіть українського монологу без участи росіян. Допомога тут мала б бути від нашої діяспори, її наукових сил. В Україні є висококвісні інтелектуальні сили, є цінні книжкові і журнальні видання, тож є можливість розкрити жахіття спільноти з Росією. Необхідно дійти до зміни у світогляді сучасного українця, даючи йому не російську точку зору, а власну, українську. І саме у приязній співдії з Росією, для чесного зближення сусідніх націй, для корисної переоцінки своїх вартостей самою Росією, для перетворення її на демократичну европейську державу, без територіяльної експансії, без залишків колоніялізму. Якщо у наступних роках можливості такого діялогу будуть використані позитивно, то з цього виграють обидві нації.

Ярина Тудорковецька,
Канада

Підприємницьке...

(Закінчення зі стор. 5)

для надмірних (й надто небезпечних) взаємно несумісних інтерпретацій.

Ще за совєтського періоду, в американських правничих школах звертали увагу на такі курйози: зворушливо милозвучні лінґвістичні арабески замість чіткої дефініції, пеани про ідеальне забезпечення всіх без винятку людських прав – це рясно пропонували тексти Конституцій СРСР, УРСР і т. д. Суть лекцій полягала в тому, що за плечима цих благородних декларацій стояла діяметрально протилежна, жорстока совєтська дійсність, яка суперечила суттєвим ґарантіям тих же законів. Форма, буква безпардонно стояла над змістом і духом закону. Факт, що донині ділове правознавство „нової” України не спромоглося відживити себе свіжим „киснем” чесного законодавства, можна приписати її сконфліктованій ідентичності і „мачушиним подарункам” до дня народження. Наприклад, до часу прийняття законодавчих актів нової України, закон з 12-річної давности вимагає, що „на її території застосовуються акти законодавства колишнього Союзу РСР у всіх питаннях, які ще не вреґульовані законодавством України, за умовою, що вони не суперечать Конституції і законам України”.

Отже, від 1999 року Україна практично не спромоглася вреґулювати ґаму об'єктивно правового opera omnia. З цього випливає основний брак передбаченої „прозорости”, яка є суттєвим двигуном для стратегічного осмислення, як полагоджувати конфлікти. Бракує підстав для надійної перебудови демократичного устрою, включно з призначенням суддів та інших чільних провідників судоустроїв. А вислідом є те, що підприємницькі конфлікти та суди – в наймаштабніших справах, навіть вседержавного значення – залежать від непередбачених свавільних вирішень, а не від об'єктивних правних підстав. Згідно з досвідом деяких чужоземних інвесторів, вислід підприємницьких конфліктів залежатиме від того, з ким мається до діла, незалежно від юридичної суті справи і від правної рації.

На млявому шляху до ринкової системи Верховна Рада 19 жовтня 1991 року ухвалила закон „Про захист іноземних інвестицій в Україні”, текст який повний ідеалів-аспірацій, але безпорадний в сенсі практичного застосування і досягнення прозорости. Прірва між пеаном і практикою, в дусі шекспірівської заввваги: „Many a slip 'twixt cup and lip“

Потрібно було ще п'ять років до появи другого закону, „Про реформу у правових інвестиційних режимах”, та ще три роки, поки президентський Указ від 7 грудня 2001 року запропонував „Заходи щодо поліпшення інвестиційного режиму в Україні”.

Уперше від проголошення Незалежности, в травні 2002 року Світовий банк ствердив, що Україна покращує свою ринкову перспективність. Чому? Бо в 2001 році зріст її валового внутрішнього продукту досягнув рекордового проценту – 9.1. До такого висновку Світовий банк спонукали два рішучі чинники – „поліпшення прозорости в підприємницькій діяльності”, і „фінансова дисципліна” як в державному, так і приватному секторах.

Тому сьогодні в Україні очікується розв'язки таких законодавчих імперативів:

1. Впровадження систематизованого ділового порядку у взаєминах між усіма галузями корпоративного управління.

2. Відмови від тенденційної сполітизованої (часто кримінально забарвленої) системи оподаткування суб'єктів чесної підприємницької діяльности. 3. Розв'язки хронічного конфлікту між владою та інвесторами.

Для американських адвокатів і дослідників українського правознавства сучасна Україна є цікавою лябораторією. Її кам'янистий шлях у вдосконаленні економічно-політичної системи безперечно залежить від рівня і якости законопорядку держави. Суспільство очікує

УКРАЇНА І СВІТ

Доки є писанки – доти буде світ

КОЛОМИЯ. – II Міжнародний з'їзд писанкарів, який відбувся на Прикарпатті, прийняв звернення до Президента України Леоніда Кучми, міністерств культури та мистецтв, освіти та науки, обрав склад Всеукраїнської Координаційної Ради з вивчення та відродження писанкарства.

За десять років, що минули від I Міжнародного з'їзду писанкарів, писанкарство відродилося на всіх теренах України. Отож до Коломиї на з'їзд з'їхалися писанкарі з усіх етнічних українських земель та з інших країн. Починався цей мистецький форум піснею „Дума про Україну" у виконанні дипломата численних конкурсів, кобзаря із Канева Юрка Герасименка.

У Музеї Писанки – єдиному у світі – відкриття міжнародної виставки писанок та декорованих яєць. Найбільшою популярністю користувалися писанки Тараса Городецького з міста Червонограда на Львівщині та дряпанки, декоровані соломкою яйця Марії Гоциляк з міста Могилева-Подільського на Вінничині.

Особливим кольоритом та виконавською майстерністю виділялися писанки трьох шкіл писанкарства: космацької, львівської і вінницької. Високої оцінки на виставці заслуговували і гуцульські, покутські та лемківські писанки. Найстарішою делеґаткою II Міжнародного з'їзду писанкарів була Донна Свідерська з Нью-Йорку, яка виставляла писанки разом зі своєю дочкою Мартою, зокрема на струсячих яйцях.

На науковій конференції з цікавими доповідями виступили провідні вчені України і світу, зокрема: доктор філологічних наук, професор Микола Мушинка із Словаччини („Українське писанкарство в Словаччині"), науковий співробітник Лубенського краєзнавчого музею Тамара Мошнікова („Писанкарство – один з традиційних видів народного мистецтва Лубенщини"), кандидат філологічних наук, доцент катедри фолкльористики імені Філарета Колесси Львівського Національного університету імені Івана Франка Михайло Чорнописький („Образ писанки в українському фолкльорі"), директор Української наукової бібліотеки імені Симона Петлюри з Парижу Ярослава Йосипишин („Українське писанкарство у Франції"), писанкар Олег Кіращук („Історія заснування Музею української писанки в Таліні"), науковець Зінаїда Іваницька з Москви („Українське писанкарство в Москві") та багато інших.

Символічно, що в рік ювілею визначної української поетки і мисткині Оксани Лятуринської, делеґатки II Міжнародного з'їзду писанкарів мали змогу почути доповідь голови Світової Федерації Українських Жіночих Організацій Оксани Соколик з Канади на тему: „Писанки Оксани Лятуринської".

За час, що минув від попереднього з'їзду, немало талановитих писанкарів та науковців відійшли від нас у засвіти. Делеґати вшанували пам'ять про них хвилиною мовчання.

З'їзд прийняв Ухвалу, в якій говориться, що українська писанка завжди єднала українців діяспори з Україною, була для неї символом України. Саме тому з'їзд пропонує за допомогою української писанки здійснювати пропаґанду українського мистецтва і України серед інших народів, а оскільки яйце є символом зародження життя на землі, то українська писанка має стати символом зародження української національної ідеї і має об'єднати довкола себе всіх українців.

З метою подальшого вивчення та пропаґанди писанкарства як національного виду мистецтва України, II Міжнародний з'їзд писанкарів вважає за необхідне просити Президента України Леоніда Кучму надати Музеєві Писанки в Коломиї статус національного, оскільки в його експозиції і фондах представлені писанки з усіх етнічних українських земель, а не лише з Гуцульщини і Покуття.

Дмитро Пожоджук

Що промовляє давнина до археологів?

Юрій Шилов походить з козацької селянської родини Шила на Запоріжжі, історик-археолог, академік, майже 30 років працював в академічному Інституті археології в Києві, письменник - автор десяти книг, дослідник прадавньої доби на теренах України. Перебуваючи у США, Юрій Шилов відповів на запитання редактора „Свободи" Левка Хмельковського.

Юрій Шилов

– Який провідний напрям ваших досліджень?

– Я вивчаю найдавніші, доскитські степові могили-кургани України. Впродовж двохсот років світова наука – науковці Німеччини, Англії, США – з'ясовує приналежність цих могил. Передували у цьому тривалий час мовознавці. Ще у XVIII столітті, коли вони почали читати священні тексти Індії, то звернули увагу на те, що їх автори знали зиму, березу, тобто мали европейське походження. Вчені почали шукати прабатьківщину цих племен – аріїв. Коло пошуку поступово звужувалося довкола української Наддніпрянщини. Було виявлено існування прадавніх держав на цих теренах. Я археолог, тому маю археологічні методи дослідження того, як виглядали арійські племена, як творилися їхні священні книги. Дослідження степових курганів України, Алтаю, Північного Кавказу дозволили розшифрувати міторитуали, зафіксовані в похованнях. Слідом за мовознавцями я дійшов висновку, що прабатьківщина аріїв була в українській Наддніпрянщині, що тут вони почали формуватися в окремий народ з високою своєрідною культурою. Я зупинився перед проблемою: а що було тут до аріїв? Так я вийшов на існування держави Аратти, про яку шумери писали як про свою прабатьківщину. Можна було припустити, що цією прабатьківщиною є Трипільська археологічна культура. На Дунаї археологи знайшли понад 200 глиняних табличок з писемністю, дуже подібною до шумерської, яку визнано протошумерським письмом. Але і на теренах України були подібні знахідки.

Д-р Валентин Даниленко з Інституту археології збирав найдавніші писемні знаки і тексти з території України, автографи київських князів, писані докириличною писемністю, а також мав дві глиняні таблички абсолютно шумерські. Це видавалося дивним і незрозумілим, але серед шумерологів, яких загалом у світі небагато, є вчений Анатолій Кіфішин, українець грецького походження з Маріюполя, який зайнявся розшифруванням табличок з-над Дунаю. Я ж саме розшифровував малюнки з Кам'яної могили, серед яких трапилося два шумерських міти. Я показав знахідки зУкраїни Кіфішину і він визначив, що вони мають чимало спільного з подунайськими, але є давнішими. Внаслідок нашої співпраці вийшла монографія А. Кіфішина з описом розшифрованих протошумерських текстів з України, які виявилися найдавнішою в світі писемністю. Була презентація твору А. Кіфішина у Верховній Раді, він дістав нагороду за свою наукову працю. Так була знайдена держава Аратта, яку досі називали Трипільською культурою. Про це я написав книгу „Джерела витоків української етнокультури XIX тисячоліття до н. е. – II тисячоліття н. е.", яка вийшла друком минулого року в Києві. Саме цього періоду, тобто понад 19 тисяч років, сягає історична пам'ять українського народу.

– На початку своїх досліджень ви зазнали переслідувань. За що саме?

– Головним чином, тому що усе це виходить за межі марксистсько-ленінської методології історичного матеріялізму. За цією методологією історія людства починалася з первісно-общинного ладу, після чого з'явилися рабовласницькі держави у Месопотамії, Єгипті. І раптом відкривається, що найдавніші прояви державности були на нашій території та ще й за три тисячі років до шумерів. І держава була доклясовою, побудованою на общинних засадах. Марксисти ж стверджували, що в основі державности була експлуатація, нерівність, війни, насильства. На цьому, мовляв, стоїть цивілізація, яка має цього позбутися світовою революцією. Відкриття ж Аратти засвідчило, що цивілізація стоїть на братерстві, мирі, гармонії. Клясової боротьби тоді не було.

– Вам пощастило народитися у 1949 році, бо раніше вас просто знищили б. Чи ви маєте можливість викладати?

– Так, тепер маю. Я є професором Міжреґіональної академії управління персоналом, Уманського державного педагогічного університету. У 1992 році з'явилися мої перші малесенькі публікації про держави Аратту і Аріяну. Минуло 10 років і у київському видавництві „Генеза" вийшов підручник Олександра Білоуська „Україна давня", рекомендований міністерством освіти і науки для вчителів історії. До цього підручника введена держава Аратта, її сусід Аріян, показано виникнення Шумеру з Аратти, викладено безклясову державність Золотої доби. Історична правда перемагає.

Тиждень української культури в казахському місті

АЛМАТИ, Казахстан. – Українська громада нашого міста провела тиждень української культури з 25 по 29 листопада. Заздалегідь збирали по крупинці все, що характеризує український побут, щоб прикрасити як світлицю, так і бібліотеку, і макет українського подвір'я в Палаці творчости, де проходили виставка і концерт. А також усі турбувались, щоб повніше та смачніше представити українську кухню. Немало клопоту було у керівника хору Поліни Дорохової, адже у нашому хорі майже всі – похилого віку. Усіх „розспівала" Поліна Дорохова. І зазвучала пісня ладненько, ніби співали парубки та дівчата, аж дивуються внучата. Керівник танцювального ансамблю „Марічка" хореограф Микола Осипенко, він же голова Українського центру, готував нову програму з новими танцюристами.

25 листопада – перший день української культури – розпочався біля пам'ятників Абаю і Шевченкові – як данина поваги великим геніям казахського і українського народів. Прозвучали доповіді та вірші. Т. Шевченко створив 350 малюнків з побуту та природи малозναного тоді колоніяльного краю. Дарунку такого маштабу для Казахстану не зробив жоден з представників інших народів.

Потім запросили гостей до Будинку демократії, де у маленькій кімнаті розмістилась бібліотека Українського центру. Вона була прибрана як справжня українська світлиця рушниками, предметами прикладного мистецтва, квітами та калиною.

У Казахстані, не дивлячись на суворі кліматичні умови, зовсім незнану етнічну культуру казахів, українці зберегли національні риси свого побуту. Українське село пізнається відразу: садок вишневий біля хати, скрізь порядок, тому врожаї рекордні, та, звичайно, пісня. Вона лунає повсюду. Славляться хори Кустанайської, Павлодарської та інших областей, де проживають українці. І у нас цей день закінчився піснею. Любов Лебідь, науковий працівник, виконала пісню „Моя Україна", за нею вступив хор.

27 листопада в Палаці народної творчости українці знайомили мешканців Алмати з побутом, національними стравами та виставкою художників-українців. Тут були хатка під соломою, тином огорожена, на тині – горщики та й півень співає. На подвір'ї і криниця, а відерко на дно спустили, бо сховали там не просту водицю, а горілочку. У кутку кімнати – ліжко під образами, подушки з прошвою. На подвір'ї – віз з соломою та гарбузами. Посередині – стіл, скатеркою вишитою накритий. І чого там тільки нема! Сало, ковбаса, пампушки, драники, борщ. Підходьте, люди добрі, пригощайтесь та пісні з нами співайте, Україну прославляйте! Потім весь гурт пішов знайомитись з виставкою художників Наталії Ярової, Олександра Берладіона, Лідії Коваленко та фотомайстра-керівника фотоклюбу „Медео" Валерія Коренчука і його доньки Ольги.

29 листопада відбувся великий концерт в Палаці творчости. Вела його Лідія Гієва, актриса. Перед кожним виступом Лідія так щиро розповідала про Україну, що аж серце щеміло. Відкрила концерт Поліна Дорохова українською піснею „Кохана", потім під її керівництвом виступив хор Українського центру. Люди у залі стали підспівувати. Нарешті заспівали жартівливу пісню „Вареники". Анатолій Купчишин – доктор фізико-математичних наук, академік, виконав на концерті пісні про Казахстан та Україну. Він є автором 2500 віршів, які переклав на музику.

Актриса Лариса Коротиченко під гітару виконала українську народну пісню „Ой у гаї, при Дунаї", а також свої авторські пісні. Також у концерті взяли участь старший викладач консерваторії Валентина Шаплико і артист філармонії Григорій Єресько.

Під закарпатську мелодію вихорем влетіли на сцену дівчата з ансамблю „Марічка" під керівництвом М. Осипенко. Після цього танцю жінка вийшла з кошиком квітів на знак великої поваги до мистців. Звучали пісні у виконанні ансамблю „Зорі Семиріччя" під керівництвом Василя Захарова. Цей ансамбль має гарну форму донських козаків. Вони виконали реквієм Т. Шевченка, присвячений запорізьким козакам, ряд пісень.

На закінчення усі помолилися за рідну неньку-Україну, за її людей по всьому світі, щоб вони пам'ятали, де народилися, та не забували, що вони українці.

Ганна Степанова

Українці в Татарстані плекають рідну культуру

НИЖНЬОКАМСЬК, Росія. – Міська національно-культурна автономія – українське товариство „Вербиченька" діє у далекому Татарстані.

Від Казані до нас ще їхати автобусом майже 6 годин. Але робимо все для того, щоб не згасло українське самопочуття в нас самих та, головне, в наших дітях.

Віддаємо цьому весь час, всі сили, весь душевний вогонь. І робимо це, повірте, не для того, щоб нас хтось похвалив. Більше того, ми вже звикли, що офіційні київські урядовці ставляться до наших проблем без особливого ентузіязму. Допомоги в них просити нема сенсу, в кращому випадку нам напишуть, що немає фінансової, або технічної можливости (наприклад, допомогти дітям недільної школи кількома примірниками підручників або вислати портрети письменників). А то часом просто не вважають за потрібне відповісти. Та ми вже давно звикли й нічого не просимо.

З татарською владою живемо нормально, знаходимо порозуміння. Татари самі були під московським тиском 450 років, зараз встають з колін, і добре розуміють, що це таке, і як це нелегко. Вже чотири рази нам місцева адміністрація оплачувала автобус для тривалих подорожей.

Ми їздили на Шевченківські вечори до Башкирії, в Уфу, проводили спортивні змагання серед дітей та юнацтва в Казані, двічі їздили до Москви на фестивалі-конкурси українських хорових колективів (і двічі стали лавреатами). У 2001 році під час 10-річчя незалежности України ми їздили на III Всесвітній конґрес українців до Києва, брали участь у концертах.

В Україні ми знайшли підтримку з боку Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діяспорою у Львові (директор Ігор Кравчук). Вони небагаті, але завжди допомагають.

Справа в тому, що „Вербиченька", окрім співів, веде й велику просвітницьку роботу серед населення нашого міста, всього Татарстану. Вже декілька років ми проводимо літературно-музичні та історичні зустрічі, присвячені видатним діячам України. Були зустрічі, присвячені Берестейській унії, Несторові Махну, Іванові Мазепі, Симону Петлюрі, Іванові Котляревському та його поемі „Енеїда", Соломії Крушельницькій. Зустрічі завжди цікаві, на них приходять не лише українці, а й люди інших національностей.

Зібрати цікавий матеріял до таких заходів у татарстанській глибинці просто неможливо (навіть у Москві часто буває лише те, що видавалось за часів Радянського Союзу й відповідає умовам того часу). Але нам допомагають зі Львова, з Ніжина, часто ми звертаємося до закордонних газет і підтримуємо тривалий зв'язок з Романом Барановським зі США, Петром Струком з Канади. Вони побатьківському опікують нашу „Вербиченьку", надсилають такі матеріяли, які не тільки в Татарстані, а й в Україні не знайти.

10 листопада в товаристві проводилася лекція, присвячена 85-літтю створення УНР. Без оригінальних книжок Р. Барановського нічого цікавого зробити б просто не вдалося!

На 14 грудня плянуємо велике урочисте свято „Дві пісні, наче дві сестри", яке будемо проводити на рівні республіки, у рамках „Року України в Росії" з участю українських громад Казані, Набережних Човнів, нашого міста, українців міста Єлабуги.

Плянуємо розповісти про вплив українських музикантів, виконавців, композиторів, диригентів на розвиток музичної культури Росії. Хочеться „показати" Миколу Дилецького, Максима Березовського, Дмитра Бортнянського, Гулака-Артемовського, Миколу Лисенка, Соломію Крушельницьку, Івана Козловського, Олександра Кошиця. Майже про всіх багато чого знайшов цікавого, матеріялів досить. „Білою плямою" лишився Гулак-Артемовський. Навіть немає біографії, нот, текстів. Адміністрація міста надає нам найкращу залю музичного училища з чудовою акустикою.

Євген Савенко

Новий том журналу „Український історик" присвячений М. Грушевському

Нове число „Українського Історика", присвячене М. Грушевському, відкриває вступна стаття його головного редактора проф. Любомира Винара „Український Історик" і розвиток грушевськознавства" На увагу заслуговують різноманітні джерельні матеріяли, які стануть у пригоді дослідникові життя і творчости великого історика. Зокрема йдеться про важливе дослідження Михайла Грушевського „До історії Переяславської ради 1654 року", вперше надруковане у 30-их роках XX століття. Публікацію цієї статті, яка довгий час була раритетом, підготувала, з відповідними коментарями, історик Лариса Прицак.

Важливою для дослідження державної діяльности М. Грушевського є низка його статтей, а також його промови на з'їздах тощо. Ці матеріяли вперше було надруковано у революційних газетах і часописах. Більшість їх до сьогодні не передруковувалося.

Вперше оприлюднено і „Щоденник" Михайла Грушевського за 1910 рік, підготовлений до друку київськими вченими Ігорем Гиричем та Ольгою Тодійчук, а також фраґмент споминів вченого з 1934 року, підготовлений львівською дослідницею Марією Магунь.

Цікавою для читача буде й розділ „Мемуаристика", де вперше опубліковано спогади про М. Грушевського його співробітника Леоніда Добровольського, підготовлені київським грушевськознавцем Валерієм Левченком; спогади про археографічну експедицію українських вчених до московського „древлехраніліща" Дмитра Кравцова, підготовлені до друку киянкою Оксаною Юрковою. Значну кількість епістолярних джерел вперше опубліковано у розділі „Архівні матеріяли" – листи М. Грушевського до Володимира Винниченка (Любомир Винар), листи історика до Михайла Коцюбинського (Василь Горинь), листи Дмитра Дорошенка до М. Грушевського (Любомир Винар і Світлана Панькова), листування Івана Линниченка та М. Грушевського (Вадим Хмарський), листи до М. Грушевського з фонду Юрія Романчука Центрального Державного історичного архіву України у Львові (Валентина Кухар), добірку листів до історика (о. Юрій Мицик).

В журналі вміщено аналітичні статті Віталія Масненка (Черкаси), Степана Заброварного (Щецин), Віталія Тельвака (Дрогобич), Василя Ульяновського (Київ), Олександра Домбровського (Нью-Йорк), Любомира Винара (Кент). Різні аспекти літературної творчости Михайла Грушевського розкрито у дослідженнях Асі Гумецької (Анн Арбор), Галини Бурлаки (Київ). Вивченню участи Михайла Грушевського у державному будівництві 1917 – 1918 років присвятили свої дослідження Владислав Верстюк (Київ), Анна Процик (Нью-Йорк). Цікавими для читача стануть дослідження, присвячені учням і співробітникам відомого історика – Сергія Шамрая (Світляна Панькова, Київ), Олександра Грушевського (Ірина Костюк, Львів), Костя Харлamповича (Віталій Яремчук, Острог).

Замовлення на передплату журналу можна надсилати на адресу: „The Ukrainian Historian", P.O.Box 312. Kent, Ohio, 44240.

Алла Атаманенко

Історична пам'ять в українському державобудівництві

Усі країни якоюсь мірою використовують своє історичне минуле в ідеологічних і політичних цілях. Не є винятком пост-колоніяльні та інші нові незалежні країни, перед кожною з яких стоїть завдання будувати життєздатну державу та формувати тривке національне суспільство. Отож не дивно, що українська влада звертає увагу на історичні події, які істотно вплинули на долю українського народу та глибоко закарбувалися в його соборній пам'яті, і використовує їх для періодичних державних відзначень. Загадковим видається лише еклектичний підбір пам'ятних дат та неглибоке осмислення відзначень. Для консолідації демократичної української держави й нації такі заходи можуть принести лише сумнівну користь.

Цього року Чернігів святкував 200-річчя Чернігівської губернії, створення якої означало посилену інтеграцію українських земель у російську імперію, втрату решток козацької автономії та поширення кріпаччини. Наступного року Україна буде вшановувати 85-річчя народження Володимира Щербицького, знаного з його довголітньої боротьби з усіма незалежницькими виявами українства та старанням зрусифікувати не лише мову та культуру, але й душу українського народу. Годі сподіватися від цих звеличень царської та совєтської минувшини якогось корисного впливу на патріотичне виховання української молоді. Лише другорядне значення цих ювілеїв дає надію на те, що вони не відіграють великої ролі у духовному житті сучасної України.

Зате три великомаштабні відзначення, заплановані на наступні роки, будуть мати вагоме значення для духовного розвитку України. Цього року починаються 70-ті роковини Великого голоду 1932–1933 років, 2004 року Україна збирається відзначати 350-річчя Переяславської козацької ради 1654 року, а рік пізніше – 60-ліття перемоги над Німеччиною. День Перемоги Україна святкує щороку, і його 60-та річниця буде кульмінаційним актом попередних відзначень. Тому аналізу цього щорічного свята залишимо на кінець. Спершу звернемо увагу на Голодомор та Переяславську раду. Вихідною точкою нам послужать укази Президента України, в яких знайдемо програмові задуми української влади та її ідейні спрямування. (Обидва укази можна прочитати на президентському веб-сайті: Голодомор: http://www.president.gov.ua//officdocuments/officdecrees/82366591.html); Переяслав: http://www.president.gov.ua/officdocuments/officdecrees/82566537.html).

При аналізі цих двох документів варто звернути увагу на дати їх видання: „Про відзначення 350-річчя Переяславської козацької ради 1654 року" Президент Л. Кучма підписав 13 березня 2002 року, а „Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Голодомору в Україні – тиждень пізніше, 20 березня. Отже, на підготування річниці Переяславської ради (відбулася в січні), було передбачено майже два роки, а для Голодомору, роковини якого слід би починати восени, залишалося всього пів року. До того ж, для відзначення Переяславської ради в указі був представлений уже зформований організаційний комітет з 22 чоловіків (ані одної жінки!), складений з представників політичного і наукового світу і очолений головою Президентської адміністрації Володимиром Литвином.

Організаційний комітет для роковин Великого голоду, який мав очолити прем'єр-міністер, мав ще бути підібраний, і Кабінет Міністрів повинен бувзатвердити його плян праці протягом двох місяців. Насправді, консультація у Комітеті державного будівництва вияснила, що відповідні матеріяли для проєкту роковин були передані у Кабінет Міністрів щойно при кінці жовтня ц. р. Розуміється, що байдужий підхід до Великого голоду і більш ретельний до Переяславської ради відіб'ються на змісті програм і на здійсненні пам'ятних відзначень.

В указах знаходимо суттєві розбіжності у трактуванні згаданих історичних подій. Якщо в одному і другому документі йде мова про наукові конференції, круглі столи та проведення тематичних програм у засобах масової інформації, то конкурс „учнівської та студентської молоді на кращого знавця історії" передбачений чомусь лише на тему Переяславської ради. Про представлення Великого голоду в центральних музеях України указ не згадує, як і не порушує питання створення державного музею, присвяченого українському Голодоморові.

На підставі уважного читання та порівняння трьох указів можна стверджувати, що Президентська адміністрація береться з великою неохотою до відзначення Голодомору, який означає монументальне засудження СССР, тієї „совєтської вітчизни", яку українська влада щороку прославляє під час Дня Перемоги.

З указу про відзначення Переяславської ради можна зрозуміти, що влада збирається трактувати цю річницю радше у святковому, ніж у траурному дусі. Якщо б Президентові йшло лише про відновлення історичної правди, то не потрібно було б розробляти заходів, властивих громадським ювілеям. Тим більше, що сьогодні немає найменшого сумніву, що у Переяславі почалося закріпачення України Московським царством.

Заздалегідь і з більшим запалом українська влада готується до відзначення „Дня Перемоги". Уже 14 серпня 2002 року Президент України підписав указ „Про історико-меморіяльний серіял „Книги Пам'яті України", яким передбачено випуск другого, доповненого, збірника „Безсмертя" та інших пам'ятних книг з нагоди „60-ої річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні". Парадокс української вірности традиціям „Дня Перемоги" полягає в тому, що міт, головним компонентом якого він став, був спрямований на консолідацію багатонаціональної імперії навкруги правлячої Компартії. По своїй суті цей міт був ворожий українським незалежницьким устремлінням.

До зеніту популярности міт дійшов за брежнєвських часів. У Києві був збудований музей „Великої Вітчизняної війни", по цілій Україні появилися численні монументи, пам'ятні знаки тощо. Міт проголошував вічну єдність совєтського народу, викувану під час війни: єдність патріотичного пориву проти зовнішнього ворога, єдність у спільному визволенні спільної вітчизни і, врешті, єдність в перемозі над ворогом.

Тепер ми знаємо, що всенародного пориву українського населення на захист комуністичного режиму не було й не могло бути як на заході України, який потерпів від дворічної совєтської окупації 1939–1941 років, так і на сході України, вимореному Великим голодом. Нацистське знущання викликало в Україні народне протистояння, але без ентузіязму до повернення сталінського режиму. В протилежність до міту, Червона Армія не визволила український народ, бо „визволити" – значить дати волю, а тоталітарна система не може нікому принести волі, вона здібна лише замінити одну неволю іншою. І врешті, перемога над Гітлером не зробила зі совєтських людей переможців, бо переможцями не могли бути „гвинтики великої машини", як їх називав Сталін, а лише сталінські можновладці, яким і дісталися плоди перемоги.

Ідеологія, на якій цей міт побудований, є ворожою українській державності та українській ідентичності. Вона далі ділить українське суспільство на так званих „переможців" (ветеранів Червоної Армії та червоних партизанів) і „переможених" (ветеранів Української Повстанської Армії, Дивізії „Галичина" та всіх, хто боровся проти сталінського режиму). Поборники цього міту втримують в українській державі внутрішні ідеологічні барикади, на диво цивілізованому світові, який уже давно помирив колишніх воєнних суперників. І врешті, цей міт дає підтримку противникам української державности, які надіються на повернення Совєтського Союзу, або хоча на зречення українською державою своєї незалежности на користь нової східнослов'янської, а по суті – російської імперії.

Присутність українців у Другій світовій війні потрібно осмислити з нових позицій, а за вихідну точку брати Україну такою, як вона була під час війни – не сюжетом міжнародних взаємин, а об'єктом зазіхань двох тоталітарних імперій. Тому українській державі слід зрівняти в правах усіх ветеранів війни, по який бік барикад не поставила б їх доля. Переставши ділити ветеранів на „переможців" і „переможенених", можна буде запросити їх за один стіл, як побратимів по зброї. Тоді роз'єднуючий „День Перемоги" буде замінений зближуючим „Днем Пам'яті", більш гідним їхньої лицарської хоробрости.

Вищезгаданий перший збірник „Безсмертя", присвячений 55-ій річниці „Перемоги", цитує переконливу заяву Леоніда Кучми про те, що ті, хто колись були в одних окопах і нині опинилися по різних боках кордонів, ніколи не будуть по різних боках барикад. До 60-річчя кінця Другої світової війни було б гідним Президента України подбати про знесення ідеологічних барикад в його власній країні. Перед тим, щоб узгіднювати українські історичні підручники з російськими, як це недавно запропонував український уряд, треба перше узгіднити державою ініційовані і фінансовані видання з доведеними наукою історичними фактами. Тому і другий збірник „Безсмертя" потребує не так доповнення, як очищення від фальшивих тверджень. Редакція ж знала, що, пишучи про УПА як „найманців фашистської Німеччини", які боролися лише проти Совєтського Союзу, вона поширювала стару брехню, ображала поборників української незалежности та скріплювала внутрішні барикади в українській державі.

Дальший розвиток повноцінного українського суспільства та будування демократичної держави до великої міри залежатиме від переосмислення усього комплексу духовної спадщини, якою історія наділила український народ. Важливу ролю у цій акції доведеться відіграти українській інтеліґенції та українській владі. Слушними нагодами для таких обдумань є річниці важливих історичних подій.

Роман Сербин,
Монреаль, Канада

Наталя...

(Закінчення зі стор. 9)

ли. Правда, з часом, від новоприбулих дівчат вона дізналася, що Юрко також „сидить", хоча адресу його не дізналася. Про долю доньки взагалі ніхто не знав. Аж перед самим звільненням 4 серпня 1955 р., після тривалої голодівки вона нарешті домоглася, що їй дали адреси дітей" (інформації Марусі і Юрія Шухевича). Вона боялася зокрема за Марусю, бо її забрали малою дитиною, яку большевики могли „перевиховати". Зате Юрко добре пам'ятав свого батька і такої небезпеки у нього не було. Те, що вона не знала, де діти, що з ними діється, що чекає їх завтра, виснажувало її більше, як тюремний побут і фізичні знущання. Як було вже сказано, Юркові вдалося втекти з дитячого будинку і нав'язати контакт з батьком, з яким він зустрічався декілька разів. Він дуже цікаво описує про свої зустрічі і розмови з батьком. Пише про це з великою любов'ю і великою радістю.

Після звільнення Наталю Шухевич відвезли в Новосибірську область на висилку. В тому часі звільнили також Юрка і він приїхав до матері. Тому що ані Наталя, ані Юрко не мали присуду на висилку, вони, згідно з указом, який вийшов в той час, не мусіли відбувати примусового заслання. Мати і син рішилися переїхати до Львова, але сестра Романа, Наталка, яка разом з матір'ю відбувала висилку в Казахстані, просила, щоб вони приїхали, бо мати, тобто теща і бабуся, дуже важко хвора. Тиждень після приїзду Наталі і Юрка Шухевичів бабуня померла. (Похована в селищі Мерке, Джамбульської області).

Сестра Романа, Наталка, народилася 1922 р. В 1940 р. Наталку арештували НКВД. Судили її у відомому процесі „59-ти" членів ОУН в січні 1941 р. В тому процесі 41 особа була засуджена на кару смерти, а 18 осіб – на 10 років тюрми. Після звільнення Наталка відбувала заслання в Казахстані.

Після смерти матері і бабуні родина Шухевичів повертається до Львова. Але у Львові їх не приписали. В 1956 р. Юрка знову арештували, а Наталку Шухевич судять за порушення пашпортного режиму і знову позбавляють волі на три роки. Ці роки ув'язнення Наталя Шухевич перебуває в Чернігівській тюрмі, тут літом 1957 р., тобто після 12 років, Наталя вперше побачила свою доньку Марусю, яка приїхала до матері на побачення. Коротко після зустрічі з донькою, Н. Шухевич відправляють в Караганду, де вона мала відбувати свій дальший термін ув'язнення. У висліді амнестії, яка дозволяє звільняти жінок, які мають неповнолітніх дітей, Наталю звільняють і вона знову повертається до Львова.

Про ці роки життя без прописки у Львові Наталя Шухевич оповідала доволі багато при наших зустрічах. Вона розказувала, як шукала можливостей притулку. Таким „притулком" була польська катедра у Львові, у якій вона часто переховувался по ночах. Польські священики впускали її вечором до костела, закривали двері, щоб уможливити їй хоч декілька годин відпочинку й безпеки.

І щойно 1963 р., коли донька Маруся переїхала до Львова і вступила до Львівської політехніки, ситуація для Наталі почала трохи нормалізуватися. В роках 1963–64 нарешті вдалося одержати дозвіл на прописання у Львові, так що переслідування зменшилися, але нагляд і контроля тривали до кінця 80-их років, майже до відновлення Української самостійної держави. В тих роках Юрко дальше сидів в тюрмі і перед щорічною поїздкою на побачення з сином КҐБ посилювало тиск, щоб не дати можливости матері і сестрі відвідати в'язня, хоч Юрко мав право на таке побачення. І практично щойно відновлена Українська держава припинила знущання, пониження і свавілля над дружиною керівника визвольної боротьби нашого народу ген. хорунжого Тараса Чупринки – Романа Шухевича.

На жаль, також в Українській державі Наталя Шухевич а жила у важких умовах. Вона до кінця свого життя діставала мізерну соціяльну пенсію, тоді, коли вдови по достойниках Комуністичної партії і старшинах КҐБ, які винищували українське населення, дістають від української держави відповідну пенсію. Її знищене здоров'я приневолювало її перебувати в лікарнях, в дуже спартанських умовах. Разом з Юрком я відвідала Наталю в лікарні, коли вона мала відкриті рани на ногах, які не хотіли гоїтися. Умови в лікарні були тоді дуже важкі, болі доволі сильні. Але Наталя була усміхнена, як звичайно. І такою вона залишиться назавжди в моїй пам'яті.

В 1992 році Наталя Шухевич і доня Маруся Трильовська відвідали Нью-Йорк і взяли участь у відзначенні 50-ліття створення УПА. В своєму виступі Наталя Шухевич закликала присутніх до наполегливої праці для України „в єдності, згоді та любові". Ці три постуляти були провідною ниткою її цілого життя.

В 1998 р. Наталі Шухевич признано звання „Почесної громадянки Львова", а рік пізніше, тобто в 1999 р., Об'єднання Жіночих Організацій Львова нагородило її грамотою „Героїня України". Наталя оповідала про це зі стриманою радістю і гумором.

В 90-літній ювілей її народження, у 2000 р., відвідав Наталю Шухевич міський голова Львова пан Куйбіда і вручив їй квіти та невелику суму грошей. Думаю, це була єдина фінансова допомога, яку Наталя Шухевич дістала від державної адміністрації.

Померла Наталя 28 лютого 2002 р. після довгої і важкої хвороби, не доживши до своїх 92 років.

Наталя прожила дуже важке життя. Радости та щастя в її житті не було багато. Зі своїм чоловіком вона жила всього неповна чотири роки, не враховуючи коротких і рідкісних зустрічей. Наталя Шухевич відзначалася життєвою й політичною принциповістю. Вона ніколи не відреклася своїх поглядів і свого чоловіка. Вона не засудила його діяльности ціною скорішого звільнення з ув'язнення. Доба, в якій жила Наталя Шухевич, була унікальною і неповторною. Наталя Шухевич була небуденною людиною, дійовим патріотом, з постійною готовістю до жертви в ім'я своєї Батьківщини. Характерним для неї був всенаціональний, державницький спосіб думання і безмежна любов до України. Одного разу Роман Шухевич сказав своїй дружині: „Наталю, Ти знаєш, як я Тебе люблю, але Україну більше". І така настанова була у його дружини. І тому вона могла перетерпіти все в ім'я України. Скромність до самозаперечення – це одна із ознак її характеру. Вона не шукала слави, такий спосіб думання був їй чужий. Щирість і відвертість у відношенні до людей створювали довкола неї дружню атмосферу. Вона все була погідною, ніколи не нарікала на своє життя і такою залишиться в моїй пам'яті.

Скорочено. Спомини Наталі Шухевич друкувалися в „Українці в світі": „Галя" – ч. 2, 1993; „Спомини з дитинства" – ч. 4, 1993.

Велике діло робить ліцей ім. К. Шептицького

ЛЬВІВ. – Приватний ліцей ім. Блаженного Климентія Шептицького створений 11 років тому з ініціятиви Української Греко-Католицької Церкви для виховання національно свідомої і морально зрілої інтелігенції. Ліцей дотримується державного освітнього стандарту, а також надає можливість поглибленого вивчення гуманітарних дисциплін. Діють кляси історико-філософського та філологічного напрямків. Велику увагу ми приділяємо вивченню чужоземних мов.

Середня освіта в Україні має досить високий рівень, а системи виховання немає. Тому ми працюємо над створенням системи виховання учнів на засадах християнської моралі. Вивчення філософії, релігії, культури і мистецтва та цілий ряд виховних заходів спрямовані на формування особистости учня з християнським світоглядом.

За десять років з ліцею вийшло багато молодих людей, у серця яких впала Божа іскра. Багато з них вибрали священичий шлях. Серед випускників ліцею є студенти Львівської Богословської академії, а також навчальних закладів. За останні три роки всі випускники ліцею стали студентами вищих навчальних закладів.

В цьому навчальному році в ліцеї навчається 94 учні, віком 13–17 років. З ними працюють 22 висококваліфікованих вчителі. На жаль, платня вчителів є дуже низькою і не регулярною. Правова, фінансова, міжконфесійна ситуація в державі не сприять розвиткові таких шкіл. Держава не виділяє ніяких коштів на утримання ліцею. Тому ліцей ім. Климентія Шептицького може функціонувати лише як приватний навчальний заклад. Церква також не має коштів, щоб допомогти ліцеєві. Тому адміністрація ліцею, з благословення Патріярха Любомира Гузара, подає прохання про допомогу.

Ліцей знаходиться в приміщенні колишнього дитячого садочка, за адресою: м. Львів, вул. Ходкевича, 16. Ці приміщення відповідають нашим плянам, але потребують реконструкції, а також нового обладнання. На це також потрібні кошти.

Після реконструкції ми могли б збільшити кількість учнів до 300, а це означає, що ми, з Божою допомогою, могли б виховати свідомих молодих людей для добра нашого суспільства і нашої Церкви.

Зоряна Шеремета,
директор ліцею

В кредитівці „Самопоміч" у Нью-Йорку відкрито конто число 31611, на яке можна складати пожертви на Ліцей ім. Блаженного Климентія Шептицького у Львові – Self Reliance (N.Y.) FCU Acct. 31611. Адреса: 108 Second Ave, New York, N. Y. 10003. Чеки виписувати на „Lycee in Lviv".

Відійшов майстер пензля

Сумна вістка надійшла з Парижу: 13 листопада відійшов у вічність, на 65 році життя, мистець Омелян Мазурек. Ця болісна втрата дає також нагоду сказати дещо про місто, в якому йому довелося жити майже 35 років, і в цілому про країну, яка мала тісні зв'язки ще з Київською Руссю. В XV–XVII ст. українці студіювали в Сорбонні. В Парижі жив гетьман Г. Орлик та інші прихильники Мазепи. Тут творили М. Марко Вовчок, М. Башкирцева, Ф. Вовк, якийсь час – М. Драгоманів, М. Грушевський. В 20-их років XX в. до Парижу прибула численна українська політична еміграція, зокрема отаман Симон Петлюра. Тут діє ряд товариств і українських організацій, книгарня „Кобзар", виходять часописи „Тризуб", „Соборна Україна" та інші. З Парижем були пов'язані українські композитори В. Грудина, Ф. Якименко, А. Вирста, українські мистці, як О. Мурашко, М. Паращук, О. Архипенко та багато інших. Був серед них і Омелян Мазурек, чиї твори світова критика надзвичайно високо оцінює.

Омелян Мазурек народився 1937 року в селі Брижава, поблизу м. Бірча, на межі Перемиського і Сяноцького повітів. Майже кожен член родини Мазуреків мав особливі здібності до мистецтва. Його стрий, рідний брат батька, належить до знаних у Польщі різьбарів. Вже в початковій і середній школі Омелян дістає заохоту до творчости. Згодом його захопила візантійська іконографія в українській її інтерпретації. Омелян почав студіювати в Академії мистецтв у Кракові й закінчив її в 1964 році.

В 1967 році він поїхав до Парижу, де продовжував свої студії в паризькій Академії мистецтв і здобув визнання, створивши своєрідну синтезу візантійського і модерного іконопису. У його іконах домінують чисті кольори. Рисунки чіткі, у своєму виконанні надприродні і милі для людського ока. У цьому стилі він створив іконостас для української церкви св. Володимира в Парижі. Сильне враження залишають його пейзажі і книжкова графіка, яка нагадує стиль княжої України чи мистців італійського ренесансу.

Свої виставки релігійного мистецтва почав влаштовувати від 1971 року, коли дістав першу нагороду, опісля виставляв свої твори в у Греції, в Нью-Йорку, Бостоні, Бафало, Філядельфії, Торонто. Критик Р. Клермон писав про О. Мазурека: „Чи він передає краєвид Альп, а чи Карпат, він завжди накладає на нього особливу позначку, яка іноді нагадує декому Шагала, але помилково було б іти по лінії цього порівняння. Мазурек правдивіший, сміливіший із пензлем і взагалі інший".

Його мистецькі твори прикрашають дев'ять найкращих музеїв світу. Омелян Мазурек – це ціла епоха в українському малярстві.

Ярослав Стех

Про українців і не згадали...

У жовтні українські газети розповіли про презентацію в Києві книжки президента Туркменістану Сапармурата Ніязова „Рухнама", що відбулася з ініціятиви Українського фонду культури, Українського центру міжнародної освіти, Асоціяції евразійського співробітництва та Посольства Туркменістану. Представляючи нову книжку, голова Українського фонду культури Борис Олійник, як подала 17 жовтня „Літературна Україна", сказав: „Праця Сапармурата Ніязова усім своїм пафосом закликає до діялогу цивілізацій, до взаємопізнання і взаєморозуміння, а відтак до взаємоповаги, де немає місця силовим методам". Письменник Олександер Сизоненко додав, що книга поряд з Кораном і „Книгою царів" Фірдоусі посідає третє місце в літературі магометан.

Абдуль Фірдоусі був клясичним персидським поетом X століття і написав історію Ірану „Шахнама" („Книгу царів"), з назвою якої перегукується книжка С. Ніязова. Висока оцінка заохотила до прочитання книги, яку київські літератори прирівняли до Корану. Оскільки „Рухнама" видана російською мовою (Сапармурат Тукрменбаші „Рухнама"», Ашхабад, 2002), то я заходився її читати. На презентації називали автором книги Сапармурата Ніязова, тоді як на титулі книги значиться - Сапармурат Туркменбаші. Це не помилка: С. Ніязов став не тільки пожиттєвим президентом Туркменістану, а й проголосив себе Проводирем туркменів - Туркменбаші, Сердаром (вождем). Тепер Туркменбаші - це й назви великого міста на Каспії (колишнього Красноводська), численних вулиць, установ, організацій. Громадяни Туркменістану приносять клятву на вірність державі, яка закінчується словами: „У час зради Сапармуратові Туркменбаші Великому, священному стяговi моєму, нехай переверbegin дихання моє". Державний гимн Туркменістану починається з рядка, який далі тричі повторюється: „Велике творіння Туркменбаші, держава рідна, суверенний край...". Думається, що Борис Олійник, мій ровесник, назавжди запам'ятав славослів'я, які ми щодня співали на адресу іншого диктатора: „Нас виростив Сталін на вірність народу..."

Хто такий Туркменбаші? Сапармурат Ніязов народився 1940 року в Ашхабаді, закінчив престижний Ленінградський політехнічний інститут за фахом інженера-енергетика. Такий початок життя дещо не відповідав заяві автора про переслідування туркменів: „Усі 74 роки радянської влади ми були тарчою для критичних стріл і звикли до знущань над нами". А втім, автор, вочевидь, не про себе пише, бо він сам досить швидко піднімався сходинами комуністичної кар'єри і в молоді роки став в Ашхабаді першим секретарем столичного комітету Комуністичної партії, членом ЦК КПРС, а у 45 років - головою Ради міністрів Туркменістану. Саме Комуністична партія (перейменована на Демократичну) висунула свого провідника у президенти.

Згадуючи партійне минуле, він пише: „Тенденції радянської демократії називалися вищими моральними досягненнями нового суспільства, але були лише гаслами. Як метастази злоякісної пухлини, ці фальшиві гасла пронизували усе суспільство, паралізовували, а потім і підірвали суспільний організм під назвою радянська система". Але чи не сам С. Ніязов утверджував ці гасла на високих партійних посадах?

Ставши президентом, Туркменбаші обрав своєю політичною плятформою радикальний націоналізм: „Національна держава туркменів означає їх повноправне господарювання на цій землі. Двері нашої нейтральної держави відкриті для зовнішнього світу, але перед нашими духовними ворітьми обов'язково повинна стояти мудра сторожа, тому що сліпе слідування усяким думкам і поняттям здатне підірвати духовне здоров'я нації. Туркмени, а також росіяни, узбеки, казахи, українці, азербайджанці, белуджі, вірмени, які проживають в Туркменістані, склались у єдиний народ, пов'язують свої кращі надії з незалежним Туркменістаном".

Не важко збагнути, що туркменський націоналізм не залишає вибору національним меншинам: кордон на замку, можна вільно об'єднуватися зі звичаями, мовою і культурою „єдиного народу". За переписом 1989 року в Туркменістані проживало 35. 6 тисячі українців. Тепер, як пишуть В. Трощинський і А. Шевченко в довіднику „Українці у світі" (Київ, 1999) "умови для національно-культурного розвитку українців в Туркменістані залишаються досить складними, українська діяспора не має покищо власної культурно-освітньої структури".

С. Ніязов визначив у своїй книжці ролю і значення власної особи: сили, які нагромадилися в суспільстві у певну мить історичного розвитку природним шляхом виникають в особі, висунутій суспільством. Туркменістанові був потрібен сильний, сміливий, мудрий джигіт, щоб очолити туркменів, які потрапили у рабство. Звісно, Туркменбаші!

А що ж народ? Усім пам'ятне висловлювання диктатора Сталіна, який у 1945 році підняв тост за „гвинтики", з яких складається державна машина, котрою керує великий вождь. Туркменбаші потворив ці слова: „Країна – це великий човен, у якій кожен підданий виступає веслярем, і якщо усі почнуть гребти у різні боки, то човен не рушить з місця. Але коли усі веслярі за наказом стернового будуть рівномірно гребти веслами, корабель піде вперед і ніколи не зупиниться". Туркменів він поділив на три типи: перший – це люди з розумом від Бога, провісницький погляд яких охоплює минуле і бачить майбутнє. Друга група – люди зі земним розумом, з яких виходять адміністративні керівники. Решта – звичайні люди, які живуть лише піклуванням про себе і своїх дітей. Вони не бачать далеко і потребують провідника у житті. Такий поділ у книзі Туркменбаші явно не відповідає заяві Бориса Олійника з приводу „Рухнами" про те, що „дружити здатні тільки рівний з рівним". Немає рівних довкола Туркменбаші.

На жаль, країни Сходу мають, окрім Гусейна в Іраку, й інших диктаторів. С. Ніязов – один з них. Преса цієї країни переповнена славослів'ям на адресу „мудрого Сердара", який уже забув батькове прізвище. Треба уважати на нього і пам'ятати, шо в цій країні проживає понад 30 тисяч забутих світом українців. Може, про них треба було сказати шановним київським літераторам на презентації книги, прирівняної до Корану?

Л. Хмельковський

НОВІ ВИДАННЯ

Спомини з передвоєнного Львова

У київському видавництві „Критика" минулого року вийшла книжка Романа Волчука „Спомини з передвоєнного Львова та воєнного Відня". Про цю книжку часопис „Критика" писав у жовтні 2002 року: *„Нову книжку написав американський інженер і науковець українського походження, автор низки підручників і наукових статтей у спеціяльних американських і міжнародних журналах, член Наукового товариства ім. Шевченка та численних професійних і наукових організацій, закордонний член Академії будівництва України. Із першої частини його споминів, що охоплюють період від кінця 1920-их до середини 1940-их років (автор народився 1922 року), постають яскраві картини життя передвоєнної Галичини та воєнної Австрії, побачені очима спершу львівського школяра й гімназиста, а згодом – студента Львівської та Віденської Політехніки. Точність деталей і відвертість оцінок, а надто очевидна непересічність політичної й ідеологічної постави мемуариста, увага, що її він приділяє правдивому та детальному описові маловідомих чи призабутих у теперішній Галичині аспектів тодішнього життя, усе це дозволяє розглядати Волчукові спогади як „дуже важливі та, до певної міри, навіть виняткові", за висловом професора Ярослава Грицака, чия ґрунтовна стаття, присвячена „уявній і наявній сторії одного реґіону", відкриває книжку. Спогади Романа Волчука цікаві тим, що дають багатовимірний і суперечливий образ історичної Галичини".*

Книжку щедро ілюстровано світлинами з архіву автора та колажами відомого львівського художника Володимира Костирка. Про умови придбання книжки „Свобода" повідомила у ч. 52 за 2002 рік.

Книжка про Івана Стебельського

Минулого року в Дрогобичі, у видавництві „Коло", побачила світ книжка Омеляна Леськіва „Повернення". Написаний у жанрі нарису твір розповідає про складну, але й щасливу долю Івана Стебельського, українця за походженням, громадянина США. Книжка доповнює життєпис І. Стебельського, викладений ним у відомих спогадах „Шляхами молодості й боротьби" (К., „Смолоскип", 1999).

Нове видання – це публіцистика, якою неможливо не захопитися. Тому й розраховане на широке коло читачів. Сюжетне зерно, а радше тема, що містить у собі проблему меценатства, думаю, порушена О. Леськівим за роки української незалежності чи не вперше.

І. Стебельський, син робітника-нафтовидобувача, з молодих років прагнув до світла України. Іван Стебельський виступає як борець проти відступництва, зрадництва, шовінізму, за єдність українців на обширах цілого світу. Його мрією було повернення на батьківщину. Протягом 90-их років він вісім разів приїздив в Україну. І не просто відвідати, а й допомогти потребуючим. Не зважалося й на вік – першого грудня цього року І. Стебельському виповнилося 88 років.

Цю та іншу діяльність автор книжки показує у її розділах. Омелян Леськів показує Івана Стебельського справжнім українським націоналістом – без поділу на політичні течії. З книжки дізнаємось про Андрія Мельника, Івана Чмолу. Ідея співпраці в сьогоднішній Україні є практичною цінністю книжки, побудованої на фактах.

Видання багато ілюстроване. Книжку доповнюють понад двадцять світлин. Дуже шкода, що вона вийшла обмеженим тиражем, але у справі її придбання чи можна звернутися до видавництва „Коло": вул. Бориславська, 8, 82100 Дрогобич, Україна.

Михайло Рашкевич

ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ", грудень 2002 р.

140 дол.	о. Василь Прийма	Люрд, Франція
100	Володимира Демус	Чикаґо, Іл.
90	Аніса Савицька-Мицак	
	з нагоди 90-их уродин	
	Зиновія Савицького	Форест Гілс, Н.Й.
55	Мирослав Федик	Фейрпорт, Н.Й.
50	Маріка Юрах	Александрія, Ва.
	Ірина Камінська	
	в пам'ять Стефана	
	Вербового	Чикаґо, Іл.
	М. і П. Цехоші та	
	М. і Я. Чолії	
	замість квітів на свіжу	
	могилу Івана Бабина	Канада
	С. Романишин в пам'ять	
	батьків Анеси і Григорія	
	Бартошів	Денвер, Кол.
45	Наталія Шевчук	Вествуд, Н. Дж.
30	Василь Драбик	Ізлінґтон, Онт. Канада
	Володимир Горчаківський	Денвер, Кол.
	Петро Саварин	Едмонтон, Ал. Канада
	Аня Шепелява	Колюмбія, Мд.
25	Ігор Пугач	Макунджі, Па.
	Роман Богонович	Кергонксон, Н.Й.
	Ярослав Билен	Чикаґо, Іл.
	Христина Храплива	Матаван, Н.Дж.
	Володимир Делкевич	Рочестер, Н. Й.
	Степанія Гнатів	Макунджі, Па.
	Міляс Лебедович	Савана, Дж.
	Олександер Полец	Ст. Антоні, Мін.
	Володимир Пилишенко	Рочестер, Н.Й.
	Ярослав Семків	Бойлінґ Спрінґс, Па.
20	Алекс Бахнівський	Елкгардт, Інд.
	Ярослав Березовський	Лонґ Айленд Си્ті, Н.Й.
	Базилій Федун	Чардон, Огайо
	Адріян Іванчук	Флашінґ, Н.Й.
	Зеновія Ясінська	Сан Ситі, Аріз.
	Юлія Масник	Ветерсфілд, Кон.
	Леон Семеняк	Кліфтон, Н.Дж,
	Беньямін Сінґлетон	Колюмбія, П.К.
	Г. Суховерський	Вілмінґтон, Дел.
15	Василь Брездун	Норт Роялтон, Огайо
	Алекс Бахнівський	Елкгардт, Інд.
	Богдан Бейгер	Бафало, Н.Й.
	Роман Бігун	Ролінґ Гілс, Каліф.
	Олександер Долінай	Гатборо, Па.
	Григорій Гавришків	Оборн, Н.Й.
	В. Голуб	Стюарт, Фла.
	Микола Іванко	Шелтон, Кон.
	Романа Яхторович	Чикаґо, Іл.
	Мирон Яросевич	Давнерс Ґров, Іл.
	Ігор Коцур	Самервіл, Мас.
	Володимир Коритовський	Стерлінґ Гайтс, Миш.
	Теодор Кузьо	Ґренбі, Кт.
	С. Макар-Лауді	Бруклин, Н.Й.
	Микола Меленка	Вітінґ, Н.Дж.
	Михайло Наконечниний	Парма, Огайо

15 дол.	Лідія Одежинська	Філядельфія, Па.
	Марія Палій	Джексон Гайтс, Н.Й.
	Віра Сендзік	Трентон, Н.Дж.
	Олександер Серафин	Трой, Миш.
	Роман Воронка	Мейплвуд, Н.Дж.
	Олекса Злупко	Брукгейвен, Па.
	Марія Зубрицька	Кергонксон, Н.Й.
10	Андрей Андреюк	Іст Гановер, Н.Дж.
	Марко Боднарук	Брексвіл, Огайо
	Галина Харук	Парк Ридж, Іл.
	Антін Хомик	Порт Шарлот, Фла.
	Богдан Хонюк	Нью-Йорк, Н.Й.
	Андрій Джуль	Ґросе Поінте, Миш.
	Антон Феденишин	Спрінґфілд, Н.Дж.
	Петро Фрідріх	Норт Порт, Фла.
	Євген Филипович	Ст. Петерсбурґ, Фла.
	Орест Ґалан	Пінелас Парк, Фла.
	Володимир Ґерент	Норт Порт, Фла.
	Степан Ґлют	Фландерс, Н.Дж.
	Ярослав Гальчук	Ст. Кетеринс, Онт.
		Канада
	Мирон Грамяк	Норт Порт, Фла.
	Ірина Андрошак	Хмельницька обл.
		Україна
	Семен Каша	Розел, Н.Дж.
	Микола Кіс	Сан Бруно, Каліф.
	Василь Колодчин	Ворен, Миш.
	Зенон Кріслатий	Клівленд, Огайо
	Семен Кріслатий	Клівленд, Огайо
	Михайло Кржвий	Сиракюз, Н.Й.
	Петро Кулинич	Йонкерс, Н.Й.
	Володимир Куропась	Філядельфія, Па.
	Іван Лико	Рочестер, Н.Й.
	Юрій Малаховський	Флашінґ, Н. Й.
	Дарія МкКей	Едінборо, Па.
	Ігор Мірчук	Вілов, Ґров, Па.
	Славко Новицький	Вашінгтоп, Д.К.
	Павло Плещен	Тернопільська обл.
		Україна
	Михайло Ремський	Балтимор, Мд.
	Дмитро Сендун	Чикаґо, Іл.
	Петро Серба	Вілмінґтон, Дел.
	Андрій Шульга	Матітак, Н.Й.
	Степанія Стасишин	Вест Гартфорд, Кон.
	П. Свириденко	Бремптон, Онт. Канада
	Володимира Ковальчук	Львівська обл. Україна
	Кенет Ваньо	Кліфтон, Н. Дж.
	Василь Василишин	Вілмінґтоп, Дел.
	Олег Волянський	Кергонксон, Н.Й.
	Лідія Захарків	Рочестер, Н.Й.
	Лариса Зайців	Ворен, Миш.
	Ольга Зелезнок	Трентон, Н.Дж.
7	Петро Китастий	Лівонія, Миш.
5	Ігор Іваницький	Ворен, Миш.
	Валентина Яковенко	Апер Седл Рівер, Н.Дж.
	Франко Корчмарик	Фт. Лодердейл, Фла.

5 дол.	Софія Березюк	Ворен, Миш.
	Татіяна Блакитна	Миколаїв, Україна
	Ярослав Бобак	Бруклин, Н.Й.
	Василь Цап	Стратфорд, Кт.
	Василь Чех	Томс Рівер, Н.Дж.
	Тарас Добуш	Бріджвотер, Н.Дж.
	Христофор Дребих	Едісон, Н.Дж.
	Марія Феркуняк	Лігайтон, Па.
	Андрій Ґелетканич	Вайтгол, Па.
	Василь Ґруник	Шелбі Тавншіп, Миш.
	О. Ганушевська	Рочестер, Н.Й.
	Олександер Герус	Ґошен, Інд.
	Володимир Гнатів	Ютика, Н.Й.
	Микола Гнатиско	Палатайн, Іл.
	Іван Ільків	Вітінґ, Н.Дж.
	Юрій Яримович	Чикаґо, Іл.
	Степанія Коча	Чикаґо, Іл.
	Степан Кос	Савт Бостон, Мас.
	Богдан Ковалюк	Перт Амбой, Н.Дж.
	Лідія Козак	Норт Порт, Фла.
	Ярослава Кукіль	Гартфорд, Кт.
	Іван Купіна	Юніон, Н.Дж.
	Сем Літепло	Бруклин, Н.Й.
	Михайло Луців	Юніон, Н.Дж.
	Петро Луківський	Місісага, Онт. Канада
	Теодозій Лисак	Парма, Огайо
	Іван Марчук	Лейк Дженіва, Віск.
	Методій Марко	Чикаґо, Іл.
	Олександер Маслинчук	Рівне, Україна
	Дмитро Мельник	Рослиндейл. Мас.
	Текля Мороз	Ляшін, Кве. Канада
	Микола Нечепоренко	Джеферсон, Огайо
	Степан Никорчук	Пітсфілд, Мас.
	Дарія Оріховська	Вестгемптон, Н.Дж.
	Ігор Пахолюк	Берлінґейм, Каліф.
	Степан Панкевич	Сайлом Спрінґ, Аріз.
	Богдан Пашковський	Бафало, Н.Й.
	Анна Петрик	Шервуд Парк, Арк.
	Люба Петрик	Дітройт, Миш.
	Роман Плавюк	Монтреал, Кве. Канада
	Йосиф Рінник	Мілтавн, Н.Дж.
	Ярослав Станецький	Елмайра, Н.Й.
	Аркадія Стебельська	Рідінґ, Па.
	Степан Тарасюк	Стретфорд, Кт.
	Віктор Топчий	Балтимор, Мд.
	Йосиф Васильків	Кліфтон, Н.Дж.
	Олександра Волошин	Парма, Огайо
	Дмитрій Возняк	Елмвуд Парк, Н.Дж.
4	Дмитро Мельник	Ґолета, Каліф.
2.80	Оленка Павлишин	Мейплвуд, Н.Дж.
2	Сем Толстиг	Вітінґ, Н.Дж.
Разом		**2,215.80 дол.**

Щиро дякуємо всім за фінансову підтримку „Свободи" – найстаршої української газети в світі.

НОВИНИ ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА

Українські поети Донбасу

КРАСНОАРМІЙСЬК, Донецької обл. –Донбас вважають зросійщеним, майже втраченим для українства краєм. Та, на щастя, тут було і є багато літераторів, чиє життя і творчість пов'язані з Україною. Автором улюблених народних пісень „Дивлюсь я на небо" і „Взяв би я бандуроньку" був Михайло Петренко, поет XIX ст. зі Слов'янська, а в невеличкому селі на Добропільщині народився Микола Чернявський, автор „Донецьких сонетів". В Донбасі народилася і міцніла творчість відомого українського лірика Володимира Сосюри. В Донецьку провів дитинство і і юнацькі роки Василь Стус. Широко відомий і поет-правозахисник з Донбасу Микола Руденко. Лавреатами Шевченківської премії стали поети Василь Голобородько і Леонід Талалай, читачам відомі поезії Юрія Доценка та Станіслава Жуковського.

Живе у невеличкому містечку Часовому Ярі поет Іван Будз, співучі поезії якого привернули увагу багатьох українських композиторів і піснями полетіли зі сцени. А першу його пісню співала знаменита Софія Ротару. Один з віршів поета поклав свого часу на музику Володимир Івасюк. Народився Іван Будз в селі на Покутті у 1937 році. На все життя запам'яталися юнакові вояки УПА і енкаведистські „стрибки". Чи не в романтиці тієї нерівної боротьби міцнів талант майбутнього поета?

Нещодавно в Донецьку вийшла поетична збірка Павла Бойка „Сім літер". Сім літер - це Україна, в назві якої - сім букв. Народився Павло Бойко на Полтавщині, зростав у Донецьку, куди в 1933 році, втікаючи від голоду, переїхали батьки. У роки Другої світової війни наріжним каменем постало питання: хто ти, українцю? Воно й привело Павла Бойка на початку 1942 року до оунівського руху, а в 1944 році він був заарештований, до 1956 року страждав у таборах Печори.

Поет-сатирик з Авдіївки Валентин Юрченко мав уже 52 роки, коли у світ вийшла перша книжечка „Сатирони". Минуло ще кілька років - і він побачив те, що ховалося за „залізною завісою". В дні прозріння вийшла музично-поетична збірка „Покаяння".

Пропоную читачам „Свободи" вірші поетів, про яких вище йшла мова.

Петро Гайворонський,
член Національної спілки журналістів України

Павло Бойко

Печора

Печорська траса, скільки нас під шпалами твоїми –
Ми не люди, ми черга мерців німа,
Серед боліт, в полярній стужі схилено гонимі, –
На шляхах до волі нас давно нема.
Чи є десь світ другий, а чи одні сніжні завії,
Щодень лють конвоя і собачий сказ,
І піт солоний, що мов сльози падає на вії
І замерзає туго кригою ураз.
Безвихідь, а душа,
немов пустий холодний глечик,
І здається – не людська істота ти,
А щось таке,
що носить ще тяжкий бушлат на плечах
Й довбає кайлом трасу мерзлоти.
І більш нічого... День і ніч і те ж – робота,
Віють сніговії, замітають всі сліди
В країну предків,
що, як мати, сповнена скорботи, –
Тільки як до неї нам, невільникам, дійти?

Валентин Юрченко

Черга

Сірий смітник.
Сірий ранок.
Сірі привиди бредуть.
Черга.
В черзі ветерани
Настовбурчилися,
Ждуть.
Ждуть,
Бо вчора у Дракона
Був нечуваний „сходняк".
Цілу ніч гуляла „зона"
І партійний молодняк.
Тож дідів і дам самітніх
Думка з вечора пекла:
Може викинуть на смітник
Чи об'їдок, чи маслак?
Черга.
Смітник.
Безголосся.
Тільки в череві кипить.
А помий все не виносять,
Бо збіговисько ще спить.

Іван Будз

Первоцвіт

Не рви, милий, цвіту,
Не збивай роси.
Я ще молоденька,
Не топчи краси.
Не рви первоцвіту
Мого почуття.
Не погаси зірку
Мого майбуття.
Як вогонь погасиш
В моєму житті –
Перстень кину в річку,
Лишусь в самоті.

Поштові марки США у 2003 році

Опубліковано програму випуску поштових марок США у 2003 році. У січні її розпочинає марка з нагоди Нового року, на якій зображено барана, оскільки за місячним далекосхідним календарем цей рік є роком барана (за іншими версіями – кози).

Історичні події будуть відтворені на марках, присвячених 100-літтю першого лету літака 17 грудня 1903 року, придбанню Луїзіяни і утворенню штату Огайо у 1803 році, меморіялові ветеранів Корейської війни. Увагу філателістів привабить буклет з 20 марок, присвячених символам слави США. Вийдуть марки з портретами борців за громадянські права Т. Маршала і Ц. Шавеза.

У програмі широко представлено мистецтво: вийдуть марки з портретами кінозірки Одрі Гепбирн, письменниці Зори Герстон, „короля народної музики" Роя Акофа. Аркуш з 10 марок розповість про американське кіновиробинцтво. Бльоки з чотирьох марок будуть присвячені творцям розважальної музики, творчості малярки Мері Касат.

Охорона природи представлена аркушем „Арктична тундра", стрічкою з п'яти марок „Рептилії і амфібії", заповідникові пеліканів. Ще одна стрічка з п'яти марок відтворює маяки південно-східного узбережжя США. Ще один бльок з чотирьох марок нагадає про героїв американського футболу минулих років – Волтера Кемпа, Ерні Неверса, Ріда Ґренджа, Бронка Наґурського.

Л.Х.

Хор „Кобзар" виступив з концертом Різдвяних коляд

ЛОС-АНДЖЕЛЕС, Каліф. – 8 грудня громада мала приємність почути концерт колядок у виконанні Українського національного хору „Кобзар", під патронатом Українського культурного осередку та Товариства допомоги Україні. Дохід з концерту був призначений на допомогу сиротинцям та пенсіонерам в Україні. Хором диригував Григорій Галик-Голутяк, музика і композитор, який подав у концерті власну обробку декількох колядок. У програмі концерту були представлені композитори О. Кошиць, К. Стеценко, М. Леонтович, Г. Голутяк, Ґ. Гендель. Т. Купчинський, колядки в обробці Д. Котка, о. Степана Голутяка, Р. Скалицького. Особливу увагу звернула на себе колядка „Тиха ніч" Ф. Грубера, на слова о. С. Голутяка. Її виконання могло б служити за зразок для багатьох хорів. Теж саме можна сказати про виконання „Щедрика" М. Леонтовича. Програму, двома мовами, вела Люба Кеске. Вона подякувала Г. Голутякові за його посвяту українській справі у веденні „Кобзаря". П. Голутяк в додатку дириґує церковним хором при православній церкві ім. св. Андрія. Цей хор є, мабуть, найкращим у цілому Лос-Анджелесі. Подяку заслужив голова „Кобзаря" Богдан Маланяк, який не без труднощів утримує хор у стані продуктивної діяльности.

На фото: український хор „Кобзар" на концерті в Лос-Анджелесі.

Ігор Лесик

Через пелену років

Спогад про мисткиню Галину Захарясевич

Галина Захарясевич – неперевершений графік малих форм в українському мистецтві середини ХХ століття. Її творчість мало відома, хоча давно треба видати каталог її творів. Чим же вона відрізняється від інших графіків малих форм і що особливого у її творчості? Якщо дуже коротко охарактеризувати – то це синтеза народної пісні, дитячого малюнку, народних орнаментів, уміле використання і поєднання перських книжкових мініятюр та західньо-европейського оформлення.

Вперше незначна частина її робіт була виставлена у 1948 році, в будинку Народної творчости у Львові. Другий раз при Львівському відділі Спілки художників була організована посмертна виставка її творів, у 1968 році. Втретє – у 1986 році, в Львівському музеї українського мистецтва. Я збирала ці твори по людях, по музеях, ще пам'ятала, у кого які можуть бути, не дивлячись на те, що наді мною у музеї насміхались, бо виставка, мовляв, буде зі „шматок". Мисткиня виконувала велику частину своїх робіт у техніці „батік" (себто, восковий розпис на шовку).

Велику частину її творчого доробку я розшукала, і коли виставка була уже готова до відкриття, то з обласного управління культури пролунав телефонний наказ, щоб виставку закрити. Я здогадалась, що хтось доповів, що чоловіком Галини Захарясевич був Юрій Липа. Аж тут викликає мене Андрій Новаківський, який був тоді директором музею і запитує: „Ти знала, що чоловіком Галини Захарясевич був Юрій Липа?

– Так, я знала, – відповіла йому.

– Чому ж ти мені не сказала?

– Бо це не має ніякого відношення до творчости Галини, – відповіла я.

– Йди тепер і говори з Євгеном Арофікіним, заступником директора з наукової частини музею.

Є. Арофікін за фахом був мистецтвознавцем, закінчив Ленінградську академію мистецтва (тепер Санкт-Петербург). Він і затвердив цю виставку до постійного річного пляну виставок, коли я йому показала твори Галини Захарясевич. Я почала розмову з того, чи це, на його погляд, мистецькі твори. Він ствердив, що це так, але з обласного управління культури був наказ закрити виставку. Я його запитала, чи він може їх переконати, що це уже давно віджилі принципи підходу до виставок, адже був вже 1986 рік. Він пообіцяв, що спробує.

Виставку дозволили відкрити, але без офіційного відкриття, тобто – без промов. Чутка про спробу закрити виставку розійшлась по Львову і, мабуть, кращої реклями і не треба було. Народу зійшлося маса-масенна. І так було щодня. Не було в той час такої виставки, яка б притягувала стільки відвідувачів. А каталог виставки видати заборонили. Правда, була телепрограма про її творчість, до якої я підготувала текст.

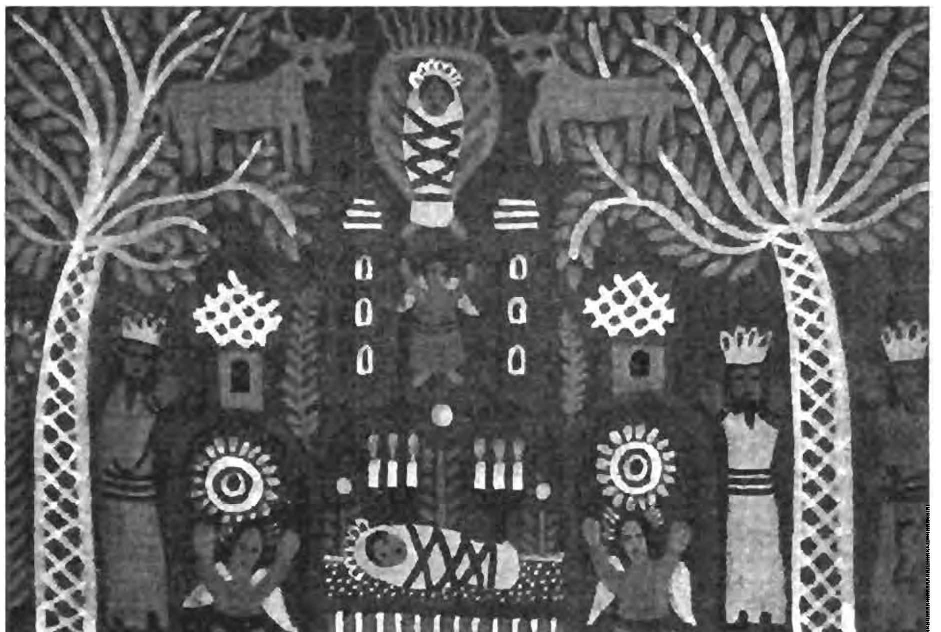
Дарунком до виставки від приятеля мисткині Богдана Сойки був портрет Галини, намальований із пам'яті. Адже з тих пір, як вона померла, минуло 18 років.

Чому творчість Галини Захарясевич залишилась поза межами суспільства? Звернемось до її біографії. Народилась Галина у 1910 році, в селі Рахині, на Івано-Франківщині, в родині священика. Підростаючи в сільському оточенні, всмоктувала в себе народні пісні, казки, традиції. Пізніше в своїй творчості вона завжди черпала сюжети з народного пісенного надбання.

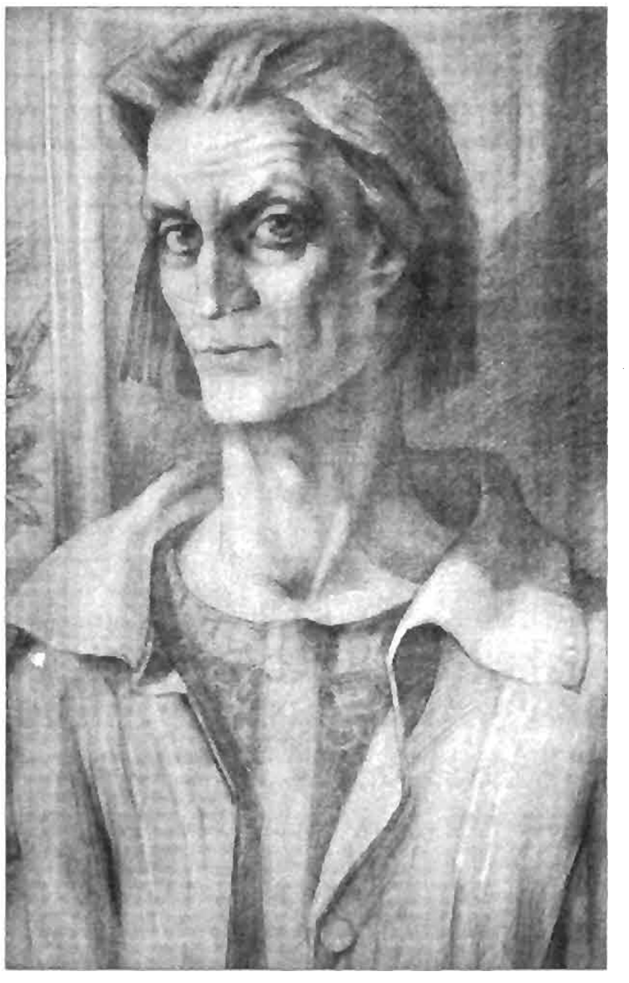
В 1922 році поступила до гімназії Василіянок у Львові, яку успішно закінчила в 1927 році. Свою дальшу освіту Галина Захарясевич продовжила у Львівському політехнічному інституті, на архітектурному факультеті. Викладачі звернули увагу на здібну студентку і за рекомендацією асистента Ю. Ружицького, який викладав рисунок, Галину послали вчитись до Вищої художньої промислової школи у Відні – на стипендійний фонд Митрополита Андрея Шептицького.

За шість років перебування у Відні художниця, крім навчання, ще й виконувала замовлення промислових фірм, бо на той час залишилась сиротою. У Відні вона познайомилась зі Соломією Крушельницькою, їздила до неї в Італію.

Одразу після закінчення навчання у Відні одружилася із Юрієм Липою. Подружжя жило у Варшаві. Юрій Липа викладав гомеопатію у Варшавському університеті та працював лікарем. Пізніше Юрій Липа повернувся до Галичини і в Яворові займався лікарською практикою, а Галина виховувала дочку Іву, яка народилась 1940 року, викладала у Яворівській промисловій школі. У роки війни Юрій Липа допомагав УПА, як лікар, тому він із дружиною та двома малесенькими дітьми (Іві було 4 роки, а молодшій, Марті – біля року) вирушив зі загонами УПА на захід. Близько Яворова, де його добре знали як лікаря, одна жінка не могла розродитись. Юрій Липа встиг зробити „кесареве січення" і коли зашивав останні шви, надійшли вояки Червоної армії і його розстріляли. Галина бачила смерть свого чоловіка. Маленьку Марту забрало подружжя вчителів, які жили під Львовом. Іву спочатку переховували селяни, а потім забрали знайомі зі Львова. Галина переховувалась, а потім поселилась у мами, у Львові. Іву їй віддали, а Марту не захотіли віддати вчителі. Тільки у 1968 році її прибрана мама помирала і не могла понести зі собою у могилу неправди, то розповіла усе дівчині, і Марта вперше прийшла до своєї мами – за два місяці до смерти Галини. Галина тоді уже була прикута до ліжка в останній стадії раку.

Галина Захарясевич-Липа „Ой на річці, на Ордані", 1947 р..

Богдан Сойка „Потрет Галини Захарясевич-Липи", 1986 р.

Я тоді була біля Галини, бо треба було її доглядати. Моя мама, я і Аріянда Труш купували усе їй потрібне, а я усе приносила і доглядала.

Поховали Галину Захарясевич в червні 1968 року на Личаківському кладовищі, у гробівці графів Захарясевичів, з якими мисткиня не мала родинних зв'язків, лише прізвище було те саме. Так вирішив зробити Мирон Кіпріян, бо у Галини не було зовсім грошей, а у її друзів також.

Уже в 1986 році, готуючи виставку в Українському музеї у Львові, я розшукала Марту, познайомила її з оточенням Галини, розповіла їй, як мама переживала розлуку з нею, як її гонили звідусіль, але все ж знаходились люди, що її підтримували.

Галина була талановитою співачкою. Операція на зоб позбавила її можливости виступати на сцені, але вона взялась оформлювати вистави, робила костюми до вистав у Львівському театрі опери та балету. На жаль, вони не зберeглись у театральному музеї у Львові.

Мені вдалося зібрати кращі праці, які ще збереглись, зробити із них прозірки та фотографії, організувати виставку. У цьому мене завжди підтримував мій покійний чоловік Валерій Гнатенко. Більше я не могла нічого робити, бо на той час, у 1986 році, заборонили видати каталог, який я готувала до друку. Приїхавши до США, я робила кілька спроб з Українським музеєм організувати виставку та видати хоча невеликий каталог її творів. У колекції музею є дипломна робота Галини Захарясевич ще з Відня, яку привіз сюди мистець Святослав Гординський. Проте усі заходи були даремними. Зараз я з підтримкою мисткині Слави Геруляк видала чотири різдвяні поштівки, які Галина виконала у 1947 році. Маю надію, що це буде перший крок до видання каталогів.

С. Гнатенко,
Нью-Йорк

СПОРТ

Гокей

Молодіжні гокейні збірні України й Австрії здобули путівки у вищий дивізіон чемпіонату світу на майбутній сезон, зайнявши перші місця відповідно в групах „А" і „В" першого дивізіону світової першости, змагання якого відбулися в Казахстані і Словенії.

У вищому дивізіоні вже визначився один невдаха – збірна Німеччини, яка не зможе піднятися вище 9-го місця, а це означає, що вона покине елітний дивізіон. Другий невдаха, яким, щонайшвидше, стане збірна Білорусі, визначиться в іграх, що залишилися в турнірі чотирьох збірних: Німеччини, Білорусі, Швеції і Швайцарії

Підсумкове становище команд

Група „А":	*Група „В"*:
1. Україна.	1. Австрія.
2. Японія.	2. Словенія.
3. Казахстан.	3. Норвегія.
4. Франція.	4. Латвія.
5. Італія.	5. Данія.
6. Хорватія.	6. Польща.

* * *

Клюб Національної гокейної ліґи „Toronto Maple Leafs" 3 січня викликав українського нападаючого Олексія Понікаровського і Ейрона Гейві з клюбу „St. John's Maple Leafs" Американської гокейної ліґи. 22-річний О. Понікаровський зіграв 35 ігор у цьому сезоні за „St. John's" і записав на свій рахунок 22 точки. Він також перший у клюбі за оцінкою корисности з показником +7. Уродженець Києва у минулому сезоні провів вісім ігор у складі „Toronto Maple Leafs".

Легка атлетика

БЕРЛІН. – Щорічно в грудні, в передмісті Бонна – Семигір'ї – влаштовується маратон. У змаганні беруть участь близько 600 спортсменів. Впродовж останніх трьох років українські бігуни мали тут найкращі результати. Лише під час прем'єри Семигірського маратону переміг німець Олаф Сабачус. Потім переможцями були Дмитро П'ятничук, Станіслав Лазюта. І от минулого грудня своєрідну традицію продовжив Сергій Оксенюк. Вартим уваги є те, що українські спортсмени кожного разу демонстрували рекордні для Семигірського маратону вислідм. Змагання тут відбуваються в дуже складних умовах, оскільки доводиться долати дорогу вгору з перепадом висоти в 500 метрів. Сергій Оксенюк цього разу подолав дистанцію за дві години 35 хвилин і 11 секунд. Цей показник є не 35 секунд кращим за минулорічний рекорд. До речі, участь молодих спортсменів з України в маратоні в Семигір'ї стала можливою завдяки гостинності організаторів змагання. Вже вкотре спортивне товариство містечка Еґідієнберг на свої кошти запрошує спортсменів з з України та Білорусі. Їх забезпечують місцем в готелі та частково оплачують дорогу. Сергій Оксенюк отримав ще й символічну грошову винагороду – 100 евро.

Календар спортивних подій у січні 2003 року

2-6 – **Ковзани.** Чемпіонат Европи з багатоборства. *Голяндія.*
3 – **Сновборд.** Чаша світу. *Австрія.*
4-5 – **Лещетарські перегони.** Чаша світу. *Росія.*
4-5 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Чоловіки. *Словенія.*
4 – **Ручний м'яч.** Еврочаші. Жінки. Перші ігри.
4-23 – **Ручний м'яч.** Ліґа чемпіонів. Жінки. Групові турніри.
5-6 – **Сновборд.** Чаша світу. *Австрія.*
5-6 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Жінки. *Німеччина.*
5 – **Шахи.** Каспаров – „Дип Джуниор". *Ізраїль.*
6 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Чоловіки. *Австрія.*
8 – **Волейбол.** Чаша ЕКВ. 1/8 фіналу. Перші ігри.
8-12 – **Біятлон.** Чаша світу. *Німеччина.*
10-12 – **Гокей.** Континентальна чаша. Фінал.
10-24 – **Шахи.** Супертурнір в Голяндії.
11-12 – **Лещетарські перегони.** Чаша світу. *Естонія.*
11-12 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Жінки. *Австрія.*
11-12 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Чоловіки. *Франція.*
11-12 – **Фристайл.** Чаша світу. *Канада.*
11-12 – **Ковзани.** Чаша світу. *США.*
11-12 – **Спідвей.** Особистий чемпіонат світу. Кваліфікаційні кола – *Швеція, Австрія.*
12 – **Ручний м'яч.** Еврочаші. Жінки. Ігри-відповіді.
12-19 – **Сновборд.** Чемпіонат світу. *Австрія.*
13-26 – **Теніс** „Австраліян опен". *Австралія.*
14 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Чоловіки. *Швайцарія.*
15 – **Волейбол.** Чаша ЕКВ. 1/8 фіналу. Ігри-відповіді.
15-19 – **Біятлон.** Чаша світу. *Німеччина.*
17-18 – **Плавання.** Чаша світу. *Франція.*
17-19 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Чоловіки. *Швайцарія.* Жінки. *Італія.*
17-19 – **Фристайл.** Чаша світу. *США.*
18 – **Фристайл.** Чаша світу. *Швайцарія.*
18-19 – **Лещетарські перегони.** Чаша світу. *Чехія.*
18-19 – **Ковзани.** Чемпіонат світу зі спринту. *Канада.*
20-26 – **Фіґурне ковзання.** Чемпіонат Европи. *Швеція.*
20 січня - 2 лютого. **Ручний м'яч.** Чемпіонат світу. Чоловіки. *Портуґалія.*
21-22 – **Плавання.** Чаша світу. *Швеція.*
21-26 – **Бобслей.** Чемпіонат Европи. Чоловіки. *Німеччина.*
23 – **Реґбі.** Відбіркова гра Чаші світу. *Туніс, Росія.*
23-26 – **Біятлон.** Чаша світу. *Італія.*
24-26 – **Сновборд.** Чаша світу. *Німеччина.*
24-26 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Чоловіки. *Австрія.*
25-26 – **Плавання.** Чаша світу. *Німеччина.*
25-26 – **Лещетарські перегони.** Чаша світу. *Німеччина.*
25-26 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Жінки. *Словенія.*
25-26 – **Фристайл.** Чаша світу. *Канада.*
25-26 – **Спідвей.** Особистий чемпіонат світу. 1/2 фіналу. *Німеччина, Росія.*
27 січня - 2 лютого – **Теніс.** Жінки. Турнір 1-ої категорії. *Японія.*
28 – **Гірські лещата.** Чаша світу. Чоловіки. *Австрія.*
29-30 – **Сновборд.** Чаша світу. *Італія.*
29 січня – 2 лютого. **Фристайл.** Чемпіонат світу. *США.*

Шахи

Перший етап підготування до зустрічі з Гарі Каспаровим, призначеної на червень наступного року, завершив 29 грудня у Ялті 19-річний чемпіон світу з шахів Руслан Пономарьов. Він виїхав із Криму додому, щоб відзначити Новий рік разом з батьками.

Весь грудень чемпіон провів у Ялті, починаючи щодня з фізкультури і лікувальних процедур, призначених йому для подолання наслідків сколіозу. Перед обідом і після нього Руслан займався з тренером, однак тримав у секреті, з яким саме. Після Різдва він поїде на змагання до Голяндії, а на початку лютого збирається повернутися в Ялту. Для нього, як повідомив посадник міста Сергій Брайко, зарезервовані апартаменти в готелі „Ореанда", у яких відповідно до побажання чемпіона йому ніхто не буде докучати.

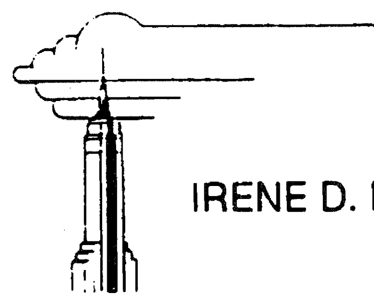
Зміни частот радіопрограм з Києва

Технічний відділ „Радіо Україна", попросив мене повідомити про зміни короткохвильових частот для програм із Києва. Зміни впроваджено через погане проходження хвиль на частоті 9810 кГц, що є спричинене сильними сонячними забуреннями, вислідом чого передачі із Києва погано чути.

Від 1 січня 2003 року Всесвітня Служба „Радіо Україна" перейшла на частоту 7375 кГц, на коротких хвилях. Час програм та їх розклад праці не змінюється: від 7-ої до 8-ої та від 9-ої до 11-ої години вечора ідуть українські програми, англійські передачі – від 8-ої до 9-ої та від 11-ої год. до півночі кожного дня.

Інж. **Роман Запутович,**
Гилсдейл, Н. Дж.

Міст - це завжди надійно!
Доля посміхається ВАМ!
Зробіть десять замовлень через будь-якого представника корпорації Міст протягом поточного року- з 1 березня до 31 грудня і ви стаєте учасником
супер-лотереї
корпорації Міст-
Міст-Фортуна,
Головний приз - 10.000 доларів готівкою.
МІСТ-ФОРТУНА
$10,000.00
ГОТІВКОЮ
MoneyGram
А також телевізори, відеомагнітофони, ДВД та інші коштовні нагороди,
Корпорація МІСТ -
МІСТ MEEST
вибір тих, хто добре рахує свої гроші!
Грошові перекази в Україну та по цілому світі за декілька хвилин.
Тільки ми доставляємо гроші безпосередньо до рук адресата
ПАЧКИ
в Україну, Росію, країни СНД та по всій Східній Європі
Щоденна висилка контейнерів
Щохвилинний комп'ютерний контроль за виконанням Вашого замовлення
Підбираємо пачки з дому
РЕГІОНАЛЬНІ ПРЕДСТАВНИКИ:
MEEST Corporation Inc.
97 Six Point Road
Toronto,ON M8Z 2X3
Tel.:(416)236-2032
MEEST-AMERICA
609 Commerce Rd.
Linden NJ 07036
Tel (908) 474-1100
MEEST KARPATY
2236 W. Chicago Ave.
Chicago, IL 60622
Tel.:(773) 489-9225
MEEST-CALIFORNIA
500 E.Harvard Str.
Glendale, CA 91205
Tel.:(818)547-4910
MEEST-ALBERTA
10834-97 Street
Edmonton, AB T5H 3M3
Tel (780) 424-1777
За аґентом у вашій місцевості дзвоніть безкоштовно 1-800-361-7345

Світлій пам'яті д-ра Пилипа Демуса
(1916–2002)

У понеділок, 18 листопада, в Чикаґо, Іл., відійшов у вічність заслужений лікар-патріот св. п. д-р Пилип Демус. Він прожив майже 86 років, сповнених любові й праці для родини і громади, був відданим лікарем, активним членом управи УЛТПА, церковно-громадським діячем та щедрим меценатом на українські церковні й культурні установи і цілі.

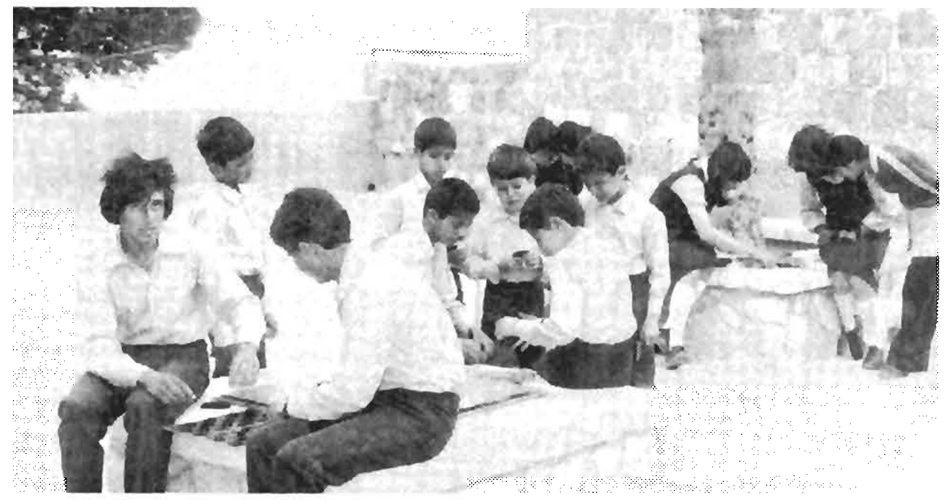
Д-р Пилип Демус народився 27 грудня 1916 року, в с. Мужиловичі Яворівського повіту, у селянській родині Григорія й Еви (з Грицаків) Демусів. Середню освіту почав у Яворові, а закінчив у Львові, в 1937 році, на філії Української академічної гімназії. Після цього вчився у Львівській Богословській академії.

Згодом виїхав до Німеччини, і тут, в місті Ені, почав свої медичні студії, які закінчив докторатом в Ерлянґенському університеті в 1946 році, в клініках якого потім працював.

У 1950 році виїхав з родиною до Америки, одержав дозвіл на лікарську практику в штаті Ілиной, де відкрив і провадив власну канцелярію в Мокені протягом 40 років. За свою віддану працю був відзначений похвальною грамотою Американської медичної асоціяції та УЛТПА на лікарському науковому з'їзді у Філядельфії в 1986 році.

Д-р П. Демус був одружений (з 1944 р.) з фармацевткою і поетесою Володимирою (з дому Когут), з якою виховав 5 синів – Андрія, Костика, Марка, Адріяна і Маріяна. Всі вони одержали вищу освіту та працюють за своїми професіями. Мав шість онуків та одну правнучку.

Покійний був членом-меценатом Українського культурного осередку у Вініпеґу та в Прудентополі, Бразилія, де теж причинився до встановлення там пам'ятника Т. Шевченка, членом-меценатом Українського інституту модерного мистецтва, Українського національного музею в Чикаґо, членом Товариства української мови і Товариства прихильників Руху в Чикаґо, Фундації ім. І. Багряного, членом-меценатом катедри юридично-теологічних студій Київського Патріярхату при Києво-Могилянській академії. Був прихильником НТШ та представником Гарвардського проєкту в Чикаґо. Завдяки йому зібрано поважні суми на три катедри при Гарвардському університеті.

Діти-сироти у Вифлеємі з іграми, які подарувало їм подружжя Демусів.

Підтримував Український Вільний Університет та ЗУАДК. Покійний оплачував курси англійської мови для молодих утікачів з Польщі в Мюнхені, навчання студентам при Києво-Могилянській Академії, утримував студентку і студента-сироту в Миколаєві.

Покійний причинився в 1982 році до будови лікарні для палестинських дітей-калік у Вифлеємі, допомагав їм одягом та іграшками.

20 листопада о. митрат Іван Кротець відправив поминальну Панахиду, після якої промовляли від ряду організацій і товариств д-р Павло Пундій, Лука Костелина, Марія Боднарук, Ігор Вислоцький, д-р Богдан Харкевич. Старший син Андрій подякував присутнім за вислови співчуття.

21 листопада відбулися похоронні відправи у соборі св. Володимира і Ольги, які провів о. Мирон Панчук, і обід-тризна в Культурному осередку, під час якого виступили зі споминами про доктора Іванна Гарасовська та Наталка Іванів.

22 листопада поховано св. п. П. Демуса на українському цвинтарі св. о. Миколая в Чикаґо. Нехай буде йому вічна і славна пам'ять!

Д-р Павло Пундій

Спомин про похорон св. п. Богдана Ясінського в Україні

День 28 липня 2002 року був страшним днем у моєму житті. Мама потелефонувала, що був дзвінок з Києва з дуже сумною вісткою – помер тато. В першій хвилині розум відділився від дій – тато помер? Після якогось часу зрозуміння тих слів проникло в душу і серце. Мій тато помер... Моє життя змінилося навіки... Розмовляючи зі сестрою, я дізналася, що тато мав одне бажання перед поїздкою в Україну. Тато її сказав: „Мартусю, якби я помер в Україні, прошу, поховайте мене там". Не було сумніву ні в нас, ні в мами – нашим обов'язком було виконати останнє бажання тата. Та добрі люди в Україні нам з цим допомогли. Голова Івано-Франківської Обласної державної адміністрації Михайло Вишиванюк погодився на похоронення тата в Івано-Франківську та доручив Міській раді знайти відповідне місце для татового вічного спочинку.

Ми прилетіли до Києва 1 серпня. Відтак 2 серпня мама, сестра, брат і я прийняли земне тіло тата і вирушили на Аскольдову могилу. Там зустрів нас о. Олексій Геник і відправив Парастас і Панахиду, на яких були присутні знайомі тата і співпрацівники за фахом. Теплими словами о. Олексій пригадав, що коли тато був у Києві, завжди приходив на Службу Божу на Аскольдову могилу, а після Літургії, сидячи на „своїй" лавці надворі, розмовляв з о. Ігорем. Після відправи ми з тілом поїхали на летовище Жуляни, щоб полетіти до Івано-Франківська.

Коли літак піднявся, я побачила чудову картину – золотоверхий Київ. Мені здалося, що в цю хвилину Господь Бог дозволив татові ще раз попрощатися з його улюбленою Україною. За якийсь час з'явилася подвійна веселка з боку літака, де лежав тато. Здавалося, що Господь усміхається до тата у зв'язку з поверненням додому і вітає безсмертну душу у Царстві небеснім.

На летовищі в Івано-Франківську нас зустріли представники Міської ради. Особливо було приємно побачити о. Антона Путька, татового приятеля з дитячих літ. Отець відправив Панахиду на летовищі. В розмові з ним я довідалася, що два тижні тому він зустрічався з татом і під час розмови тато сказав: „Якби я помер в Україні, аби-с мене, Тоську, поховав". Тато немов відчував, що це буде остання подорож на батьківщину. Відвідав і помолився на могилах своїх побратимів-дивізійників, відвідав приятелів у Івано-Франківську, просив священика, щоб відправив Службу Божу за здоров'я мами і нас, дітей, та просив себе повезти до Почаєва, щоб помолитися на цьому святому місці. Тато себе приготовляв до зустрічі зі своїм Сотворителем...

В Івано-Франківську нашою родиною піклувався Марко Путько.

В суботу, 3 серпня, відбулося прощання тата в Домі Княгинина. Численну участь взяли дивізійники, оунівці, однокласники, приятелі, земляки і родина. Відправою провадив Владика Гліб Лончина. За звичаєм, який для мене зовсім новий, ті три хліби, котрі лежали біля труни тата, роздали і, тримаючи їх вгорі, спускали і підносили на знак прощання тата. Перед відходом до Церкви побратими попрощалися зі своїм другом, нахиливши прапори над татовою домовиною, піднявши руку в почесті.

Відтак мій чоловік, брат, шваґер та приятелі, піднявши татову домовину, при виході з Дому на порозі дверей тричі підносили і спускали її на знак прощання з татом. Цей звичай також повторили при виході з церкви. Домовину поклали в автобус, а ми, родина з усіми присутніми, ішли пішком за автобусом до церкви. Перед автобусом перше несли хрест з церкви, за хрестом церковні хоругви, тоді квіти і вінки, а відтак Владика Гліб і священики. У церкві відслужено Панахиду і Парастас. Церковний хор чудово співав. Владика Гліб виголосив зворушливі слова в пам'ять тата. Після закінчення відправи татове тіло поклали в автобус і процесія подалася на цвинтар.

На цвинтарі багато людей прощали тата зворушливими словами, але найбільше зворушливим для мене було прощання від нашого родинного приятеля і сусіда з Америки Петра Круля. П. Круль заспівав приспів з пісні С. Галібарди „У райськім саду":

На могилі моїй посадіть молоду яворину,

І не плачте за мною, за мною заплаче рідня.

Я любив вас усіх. Та найбільше любив Україну,

Певно в цьому і є та найважча провина моя.

Тоді присутні заспівали „Видиш, брате мій", а відтак Владика Гліб запечатав тата гріб на вічність...

Опісля відбулася тризна, яку підготовили жінки та на якій присутні висловлювали свої спогади про тата. І хоч тато опинився на еміґрації, однак залишився відданим сином своєї батьківщини. Завжди душу і серце тата вабила Україна і тому цитую ще раз з пісні С. Галібарди „У райськім саду":

У далеких світах якось раптом усе я покину.

Бо війне мені в душу сльозиною і чебрецем,

І додому хоч вітром, хоч променем сонця полину

І легенько війну над твоїм, Україно, лицем.

Додому, на вічний спочинок, повернувся мій тато...

Ірина Ясінська-Ґрейвз

Відійшов Стефан Вербовий

29 листопада несподівано й так передчасно відійшов у вічність св. п. Стефан Вербовий, у віці 58 років.

Довголітній працівник Чикагської кредитівки, йдучи на обідню перерву до хати, близько будинку кредитівки, сказав, що його дуже сон морить, приліг і... заснув.

Хворий на серце, він був під постійною контролею лікаря, але ніхто не передбачав такого тихого відходу. Це велика втрата для парафії свв. Володимира і Ольги, де він був членом Контрольної комісії т. зв. Закерзонської діяспори, яка тут, в Чикаґо й околицях, дуже чисельна. 8 грудня в каплиці похоронного заведення о. митр. Іван Кротець, о. Ярослав Мендюк, о. Микола Бурядник і о. Павло Гайда відправили Парастас з Панахидою.

Після відправи зі словом прощання виступили президент установи Богдан Ватраль, який наголошував, що св. п. Стефан Вербовий був невтомним працівником, відповідальним і принциповим, великим прихильником української справи. Від родини сестринок Роман Кобеляк дякував всім, що прийшли прощати його улюбленого вуйка.

Продовження відправ розпочалося 9 грудня Панахидою, яку відправляли о. Ярослав Свищук, о. Володимир Ґудзел і о. Ярослав Мендюк. Продовження похорону відбулося в храмі свв. Володимира і Ольги, за участи о. митр. Івана Кротця, о. Ярослава Мендюка і о. Миколи Бурядника .

Жалібна гостина відбулась у Культурному осередку, де промовляла сестра – Люба Кобеляк, яка походить зі села Корні, Томашівського повіту. В час буремних подій їхня хата була притулком партизанів. У ній бували командир „Залізняк", лікувався поранений „Гамалія", „Умань". Стефко мав тоді три роки. Родину мами вивезли на Сибір.

Стефан закінчив Український ліцей у Перемишлі і поступив на студії у Кракові до гірничо-металюргійної академії.

У 1980-ті роки він виїхав до Чикаґо, де дуже скоро став керівником одного з важливіших відділів кредитівки. Був вірним, послідовним передплатником „Нашого слова" з Варшави і „Свободи".

В пам'ять Стефана Вербового можна складати датки, зокрема на Український архів у Варшаві.

Ірина Камінська

В блаженну пам'ять д-ра Івана Овечка

Ти осиротив твої книжки-журнали. Що їх тепер чекає? Напевно, вони ще не знають, що їхній власник навіки відійшов.

Д-р Іван Овечко був моїм довголітнім приятелем-однодумцем з літератури, хоч ми особисто ніколи не бачилися, але листовно в нас була повна взаємність. Листувалися до кінця. Я буду відчувати його втрату на решту мого життя.

Олександер Багнівський,
Елкгарт, Індіяна

Ділимося сумною вісткою, що дня 16 грудня 2002 р. з волі Всевишнього відійшов у вічність наш найдорожчий МУЖ, БАТЬКО і ДІДО

бл. п.

БОГДАН КОЗАК

нар. у селі Малковичі біля Перемишля

ПОХОРОННА ВІДПРАВА і ПОХОРОН відбулися 19 грудня 2002 р. Похоронений на цвинтарі Седар Гіл (Cedar Hill Cemetery) Suitland MD біля Вашінгтону.

У глибокому смутку:

дружина	– ОЛЬГА
сини	– АДРІЯН СТЕПАН з дружиною
	– ХРИЗАНТ БОГДАН з дружиною
внучка	– ЛІДА КОЗАК
швагерка	– ЯРОСЛАВА СОЛГАН
швагерка	– МАРІЯ ГАРАБАЧ
родини	– ГАРАБАЧІВ, КОЗАКІВ, УСАЄВИХ

Вічна Йй пам'ять!

У СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ
25 січня 2003 року
будуть відправлені СЛУЖБИ БОЖІ

в українській Помісній церкві Святої Тройці – Сильвер Спрінг, MD;
в українській католицькій церкві Входу в Храм Пресвятої Богородиці, Фльорида;
в українській католицькій церкві у Люрді, Франція;
в українській Катедрі у Перемишлі
в українській цекві при Монастирі Сестер Пресвятої Родини у Гошеві, Україна;
в українській церкві у Бразилії.

Замість квітів родина просить складати пожертви на: іконостас в українській католицькій Помісній церкві св. Тройці у Сільвер Спрінг, МД, Богословську Академію у Львові, Монастир Сестер Пресвятої Родини у Гошеві (Ясна Гора).

УКРАЇНСЬКЕ ЛІКАРСЬКЕ Т-ВО ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ
ВІДДІЛ ОГАЙО
із смутком повідомляє, що 27 грудня 2002 р.
у Клівленді відійшов у вічність на 90-му році
життя наш довголітній член та один
із засновників нашого товариства

бл. п.

д-р медицини

МИКОЛА ГРУШКЕВИЧ

Майже 50 літ працював лікарем у Клівленді, в Пластовій станиці, як також 15 років був директором Пластового Музею.

Похоронні відправи відбулися 30 грудня 2002 р. в катедрі св. Йосафата, а відтак на цвинтарі свв. Петра і Павла в Пармі, Огайо.

Залишеним в смутку дружині МАРІЇ, синові д-рові АНДРІЄВІ з дружиною і родині складаємо щире співчуття.

Вічна Йому пам'ять!

УПРАВА ВІДДІЛУ

Зі смутком повідомляємо рідних, приятелів і знайомих, що 26 грудня 2002 р. відійшла у вічність наша найдорожча МАМА і БАБЦЯ

бл. п.

ВАЛЕНТИНА МАСЛІЙ

нар. 4 серпня 1927 р. у селі Великі Каленичі, Україна.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відслужив о.Іван Лазар, 30 грудня 2002 року в українській католицькій церкві Our Lady of Perpetual Help in Dearborn Hts, MI.

Залишені у смутку:

син	– ЯРОСЛАВ
донька	– АННА
син	– ВОЛТЕР з дружиною ЛОРІ
донька	– ГЕЛЕН з чоловіком ПАТ
внуки	– ХРИСТИНА, ПАТРИК

Вічна Її пам'ять!

У 40-ИЙ ДЕНЬ ПІСЛЯ ВІДХОДУ У ВІЧНІСТЬ
нашого дорогого СИНА і БРАТА

бл. п.

РОМАНА АНДРІЮКА

який помер 8 грудня 2002 р.,

буде відправлена СЛУЖБА БОЖА з ПАНАХИДОЮ

18 січня 2003 р. о год. 7:45 ранку

в церкві Св. Івана Хрестителя у Нюарку, Н. Дж.

Просимо про молитви за спокій душі Покійного

Залишив у смутку :

батька	– АНДРІЯ
брата	– ПЕТРА
племінників	– ДІЯНУ, СТЕПАНА і МИХАЙЛА з родинами
двоюрідні сестри	– СТЕФАНІЮ, ГАНЮ, ДАРІЮ, ІРКУ з родинами
двоюрідного брата	– ОЛЕСЯ з родиною

Вічна Йому пам'ять!

З невимовним жалем повідомляємо, що 27 грудня 2002 р. відійшов у Божу Вічність заосмотрений Найсвятішими Тайнами

бл. п.

д-р медицини

МИКОЛА ГРУШКЕВИЧ

нар. 14 вересня 1912 р. в Івано-Франківську.

Почесний член Українського Лікарського Товариства Північної Америки, співосновник його відділу в Огайо, колишній його голова. Почесний член Лікарського збору шпиталя у Пармі. Визначний член Пласту, нагороджений відзнакою св. Юрія у золоті. Довголітній курінний 7 Куреня ім. Андрія Войнаровського, а потім його батько. Колишній керівник Центрального пластового музею, член НТШ і член його управи в Огайо. Активний в комітеті побудови катедри св. Йосафата і щедрий жертводавець на ту ціль. В молодості активний в католицькій акції. Редактор документального збірника „Українська молодь Христові" і збірки віршів „На громадському перелазі".

ПАНАХИДА відбулася в неділю, 29 грудня 2002 р., о год. 7-ій веч.

Похоронні відправи відбулися в понеділок, 30 грудня 2002 р. о год. 10-ій ранку в катедрі св. Йосафата. Тлінні останки спочили на цвинтарі свв. Петра і Павла у Пармі.

Залишив у глибокому смутку:

дружину – МАРІЮ
сина – АНДРІЯ з дружиною ХРИСТИНОЮ
братанка – ЯРОСЛАВА ГРУШКЕВИЧА з дружиною МАРТОЮ і синами СТЕПАНОМ, АДРІЯНОМ і ДЕМ'ЯНОМ
племінника – ЮРІЯ РАКОВСЬКОГО з дружиною ЛЕСЕЮ і дітьми ЛЕВКОМ і СОФІЙКОЮ
родину – ХРИСТЮ з чоловіком ДЖЕРІ і донею АНАСТАЗІЄЮ
– ІВАСЯ з дружиною ТАКОКА
– КАТРУСЮ ТИМКІВ
– ЮРКА ТИМКОВА
– МОТРЮ фон ШРАЙБЕР з чоловіком КАРЛОМ і синами в Австралії
сватів – ІРИНУ і ОСТАПА ЗИНЮКІВ
родину – БЛАЖКЕВИЧІВ в Україні.

Спочив біля своєї улюбленої доні МОТРІ.

Вічна Йому пам'ять!

Ділимося сумною вісткою, що в суботу, 21 грудня 2002 р. Б. заосмотрена Найсвятішими Тайнами відійшла у вічність наша найдорожча і незабутня МАМА, БАБЦЯ, ПРАБАБЦЯ та СЕСТРА

бл. п.

АННА (НУСЯ) з БАРАНОВСЬКИХ ПОМІРКО

нар. на Нагірянці в Бучачі.

Довголітня вчителька музики, вдова по д-рові Володимирові Помірко.

Похоронні відправи відбулися у вівторок, 24 грудня 2002 р. Б. в соборі свв. Володимира і Ольги в Чикаго. Тлінні останки спочили на цвинтарі св. о. Миколая.

Залишені у глибокому смутку:

доньки – ОРЕСТА ФЕДИНЯК з мужем ВОЛОДИМИРОМ
– КАЛИНА ПОМІРКО
внуки – АДРІЯНА ДЕКАЙЛО з мужем РОСТИСЛАВОМ
– МАРКО ПІЛЕЦЬКИЙ з дружиною ЛІДОЮ
– ТЕТЯНА ЯСТРЕМБСЬКА з мужем ІГОРЕМ
правнуки – ДЕНИС і ОЛЕКСАНДЕР ПІЛЕЦЬКІ
– ОРІЯНА і ДОРІЯН ЯСТРЕМБСЬКІ
брат – д-р РОМАН БАРАНОВСЬКИЙ з родиною
сестри – ОЛЕНА ІВАНИШИН з родиною
– ЛЮБА КОРОЛЬ з родиною
братова – ЛІНА БАРАНОВСЬКА з родиною
ближча і дальша родина в США, Канаді, Австралії та Україні.

Вічна Її пам'ять!

ПОДЯКА

22 липня 2002 р. після довгої недуги відійшов від нас у вічність наш найдорожчий і незабутній МУЖ, БАТЬКО і ДІДУСЬ

бл. п.

БОГДАН ПРИНАДА

нар. 24 січня 1920 р. в Жовкві, Україна.

Хочемо висловити щиру подяку парохові української церкви св. Марії в Картереті, Н. Дж. о. Вікторові Беку за відправи Панахиди і Божественної Літургії, за прощальне слово і за запечатання гробу на цвинтарі св. Андрія Первозваного в С. Бавнд Бруку Н.Дж., на який син Іван положив грудку землі, яку чоловік привіз кілька років тому з могили своїх батьків у Жовкві.

Щире спасибі о. декану Тарасові Лончині в Сілвер Спрінґ, Мд. за відвідини, молитви та уділення Найсвятіших Тайн і миропомазання під час перебування чоловіка в дочки у Меріленді.

Дякуємо дякові п. М. Стащишину з церкви св. Івана Хрестителя в Нюарку за величавий спів під час Панахиди і Божественної Літургії.

Особиста подяка д-рові Любомирові Явному за дбайливу і безкорисну опіку під час хвороби мого чоловіка.

Дякуємо всім приятелям, хто відвідував і весь час втримував зв'язок з чоловіком та за особисті письмові і телефонні вислови співчуття і приязні в цей тяжкий для нас час.

Також дякуємо д-рові Л. Романкову за допомогу в замовленні Заупокійних Богослужень в 40-ий день смерти в церквах у Жовкві і Львові.

Всім родичам і приятелям, які були з нами на похоронних відправах і на тризні, і які зворушують нас надалі своєю увагою, наша щира подяка.

Ми безмежно вдячні за прислані квіти і кошики з овочами, пожертви на Служби Божі і добродійні цілі.

В світлу пам'ять Богдана Принади передано зібрані пожертви на такі добродійні цілі:

- Патріярший Собор у Києві – 1,100 дол.
- Іконостас Помісної української католицької церкви св. Тройці в С. Спрінґ, Мд. – 1,475 дол.
- Видавництво „Літопис УПА" – 1,300 дол.

Як написав один із численних людей в Україні, кому чоловік допомагав протягом свого життя: „Похоронили хорошу людину... Покійний був людиною з добрим щирим серцем, зразковим люблячим чоловіком і батьком... Це відчувалося у всіх його поступках, навіть у його погляді, щирим і співчутливим... і тому його смерть велика втрата..."

Нехай душа нашого найдорожчого МУЖА, БАТЬКА і ДІДУСЯ бл. п. БОГДАНА ПРИНАДИ знайде вічний спокій у Господніх оселях, де немає ні недуги, ні журби, ні зітхання.

Хай Він зазнає вічного щастя, а пам'ять про нього хай буде з роду в рід.

Вічна Йому пам'ять!

У глибокому смутку:
дружина ЄФРОСИНІЯ з дітьми ХРИСТИНОЮ, ІВАНОМ і БОГДАННОЮ з родинами

За мову і зміст посмертних оголошень і подяк редакція не відповідає

РЕКЛЯМА • ОГОЛОШЕННЯ • ПОВІДОМЛЕННЯ • Марійка Осціславська 973-292-9800 #3040